UNIONIN YLEISEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (neljäs jaosto)

8 päivänä syyskuuta 2010 *

Asiassa T-29/05,

**Deltafina SpA**, kotipaikka Orvieto (Italia), edustajinaan asianajajat R. Jacchia, A. Terranova, I. Picciano, F. Ferraro, J.-F. Bellis ja F. Di Gianni,

kantajana,

vastaan

**Euroopan komissio**, asiamiehinään aluksi É. Gippini Fournier ja F. Amato, sittemmin Gippini Fournier ja V. Di Bucci,

vastaajana,

* Oikeudenkäyntikieli: italia.

jossa vaaditaan kumoamaan [EY] 81 artiklan 1 kohdan mukaisesta menettelystä (Asia COMP/C.38.238/B.2 – Raakatupakka-ala – Espanja) 20.10.2004 tehty komission päätös K(2004) 4030 lopullinen, ja toissijaisesti alentamaan kantajalle tässä päätöksessä määrättyä sakkoa,

UNIONIN YLEINEN TUOMIOISTUIN (neljäs jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja O. Czúcz sekä tuomarit I. Labucka ja K. O'Higgins (esittelevä tuomari),

kirjaaja: johtava hallintovirkamies J. Palacio González,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 9.6.2009 pidetyssä istunnossa esitetyn,

on antanut seuraavan

**tuomion**

## Asian tausta

1 Kantaja Deltafina SpA on italialainen yhtiö, jonka pääasiallinen toiminta on raakatupakan ensijalostus ja jalostetun tupakan myynti. Se on yhdysvaltalaisen yhtiön Universal Corp:in kokonaan omistama viimeksi mainitun kokonaan omistaman

tytäryhtiön, yhdysvaltalaisen yhtiön Universal Leaf Tobacco Company Inc:in (jäljempänä Universal Leaf) välityksin.

2 Universal Leaf omistaa myös kokonaan Tabacos Españoles, SL:n (jäljempänä Taes), joka on yksi neljästä raakatupakan ensijalostusta harjoittavasta espanjalaisesta yrityksestä (jäljempänä jalostajat tai espanjalaiset jalostajat).

3 Konsernista, johon edellä 1 ja 2 kohdassa mainitut yhtiöt kuuluvat, käytetään jäljempänä nimitystä Universal-konserni.

4 Euroopan yhteisöjen komissio, jolla oli käytettävissään tietoja, joiden mukaan espanjalaiset jalostajat ja tuottajat olisivat syyllistyneet EY 81 artiklan rikkomisiin, suoritti 6.2.1962 annetun neuvoston asetuksen N:o 17 ([EY 81] ja [EY 82] artiklan ensimmäinen täytäntöönpanoasetus) (EYVL 1962, 13, s. 204) 14 artiklan nojalla 3. ja 4.10.2001 tarkastuksia näistä jalostajista kolmen eli Compañia española de tabaco en rama, SA:n (jäljempänä Cetarsa), Agroexpansión, SA:n ja World Wide Tobacco España, SA:n (jäljempänä WWTE) tiloissa sekä Asociación Nacional de Empresas Transformadoras de Tabacon (jäljempänä Anetab) tiloissa.

5 Komissio suoritti tarkastuksia myös 3.10.2001 Maison des métiers du tabacin ja Fédération européenne des transformateurs de tabacin tiloissa sekä 5.10.2001 Federación nacional de cultivadores de tabacon tiloissa (jäljempänä FNCT).

6 Jalostajat ja Anetab ilmoittivat 16.1.2002 päivätyssä kirjeessään viitaten sakkojen määräämättä jättämisestä tai lieventämisestä kartelleja koskevissa asioissa annettuun komission tiedonantoon (EYVL 1996, C 207, s. 4; jäljempänä yhteistyötiedonanto) olevansa halukkaita yhteistyöhön.

7 Ne toimittivat komissiolle joitakin tietoja 21.1.2002 päivätyllä kirjeellään.

8 Universal Leaf ilmoitti komissiolle 15.2.2002 päivätyllä kirjeellä kannattavansa täysin Taesin aloitetta tehdä yhteistyötä yhteistyötiedonannon puitteissa. Se totesi komissiolle myös, että Deltafina osallistui Taesin kanssa sellaisen muistion laadintaan, jossa kuvataan Taesin roolia ja toimintaa Espanjan tupakkamarkkinoilla, ja että se toivoi, että Deltafina voisi näin ollen myös tulla osalliseksi yhteistyötiedonantoon perustuvista eduista.

9 Taes lähetti komissiolle edellä 8 kohdassa tarkoitetun muistion 18.2.2002.

10 Komissio osoitti tämän jälkeen useita tietopyyntöjä asetuksen N:o 17 11 artiklan nojalla espanjalaisille jalostajille, Anetabille ja FNCT:lle. Se pyysi tietoja myös Espanjan maatalous-, kalastus- ja elintarvikeministeriöltä (jäljempänä maatalousministeriö) Espanjan maataloustuotteita koskevasta lainsäädännöstä.

11 Komissio aloitti 11.12.2003 menettelyn käsiteltävänä olevassa asiassa ja laati väitetiedoksiannon, jonka se osoitti 20 yritykselle tai yhteenliittymälle, muun muassa espanjalaisille jalostajille, Deltafinalle, Universalille, Universal Leafille, Anetabille ja FNCT:lle.

12 Kyseisillä yrityksillä ja yhteenliittymillä oli mahdollisuus saada tietoja komission tutkinta-asiakirjoista CD-ROMilla lähetettyinä kopioina, ja ne toimittivat kirjalliset huomautukset vastauksena komission esittämiin väitteisiin. Deltafina toimitti kirjalliset huomautuksensa 1.3.2004.

13 Kuulemistilaisuus, johon Deltafina osallistui, pidettiin 29.3.2004.

14 Kuultuaan kilpailunrajoituksia ja määräävää markkina-asemaa käsittelevää neuvoa-antavaa komiteaa ja otettuaan huomioon kuulemismenettelystä vastaavan neuvonantajan loppukertomuksen komissio teki 20.10.2004 [EY] 81 artiklan 1 kohdan mukaisesta menettelystä (Asia COMP/C.38.238/B.2 – Raakatupakka-ala – Espanja) päätöksen K(2004) 4030 lopullinen (jäljempänä riidanalainen päätös), josta julkaistiin tiivistelmä Euroopan unionin virallisessa lehdessä 19.4.2007 (EUVL L 102, s. 14).

15 Riidanalainen päätös koskee kahta Espanjan raakatupakkamarkkinoilla sovittua ja toteutettua horisontaalista kartellia.

16 Ensimmäisen kartellin, johon osallistuivat jalostajat ja Deltafina, tavoitteena oli vahvistaa vuosina 1996–2001 kunkin vuoden (korkein) keskimyyntihinta kullekin raakatupakkalajille, kaikki laadut mukaan luettuina, ja jakaa jokaisen raakatupakkalajin määrät, jotka jokainen jalostaja saattoi ostaa tuottajilta (ks. erityisesti riidanalaisen päätöksen 74–76 ja 276 perustelukappale). Vuosina 1999–2001 jalostajat ja Deltafina sopivat keskenään myös kunkin raakatupakkalajin laatuluokkien hintahaarukoista, jotka esitetään viljelysopimusten liitteenä olevassa taulukossa, sekä sovellettavista ”lisäehdoista” eli tuottaja- ja tuottajaryhmittymäkohtaisesta

keskimääräisestä vähimmäishinnasta (ks. erityisesti riidanalaisen päätöksen 77–83 ja 276 perustelukappale).

17 Edellä 16 kohdassa kuvatusta kartellista käytetään jäljempänä nimitystä jalostajien kartelli.

18 Toiseen riidanalaisessa päätöksessä mainittuun kartelliin kuului kolme espanjalaista maatalousalan etujärjestöä eli Asociación agraria de jóvenes agricultores (jäljempänä ASAJA), Unión de pequeños agricultores (jäljempänä UPA) ja Coordinadora de organizaciones de agricultores y ganaderos (jäljempänä COAG) ja lisäksi Confederación de cooperativas agrarias de España (jäljempänä CCAE). Tämän kartellin tavoitteena oli vahvistaa vuosina 1996–2001 kullekin vuodelle kunkin raakatupakkalajin laatuluokkien hintahaarukat, jotka esitetään viljelysopimusten liitteenä olevassa taulukossa, sekä sovellettavat lisäehdot (ks. erityisesti riidanalaisen päätöksen 77–83 ja 277 perustelukappale).

19 Edellä 18 kohdassa kuvatusta kartellista käytetään jäljempänä nimitystä tuottajien edustajien kartelli.

20 Komissio toteaa riidanalaisessa päätöksessä, että kumpikin näistä kartelleista muodostaa yhtenä kokonaisuutena pidettävän jatketun EY 81 artiklan 1 kohdan rikkomisen (ks. erityisesti riidanalaisen päätöksen 275–277 perustelukappale).

21 Komissio katsoo riidanalaisen päätöksen 1 artiklassa, että jalostajien kartellista ovat vastuussa yhdeksän yritystä, joihin espanjalaiset jalostajat ja Deltafina kuuluvat, ja että tuottajien edustajien kartellista ovat vastuussa ASAJA, UPA, COAG ja CCAE (jäljempänä yhdessä tuottajien edustajat).

22 Komissio määrää riidanalaisen päätöksen 2 artiklassa nämä yritykset ja tuottajien edustajat lopettamaan välittömästi 1 artiklassa tarkoitetut kilpailusääntöjen rikkomiset, jos ne eivät ole vielä näin tehneet, ja pidättäytymään vastaisuudessa kaikista tavoitteiltaan tai vaikutuksiltaan vastaavista rajoittavista menettelytavoista.

23 Riidanalaisen päätöksen 3 artiklassa määrätään seuraavat sakot:

– Deltafina: 11 880 000 euroa

– Cetarsa: 3 631 500 euroa

– Agroexpansión: 2 592 000 euroa

– WWTE: 1 822 500 euroa

– Taes: 108 000 euroa

– ASAJA: 1 000 euroa

– UPA: 1 000 euroa

– COAG: 1 000 euroa

– CCAE: 1 000 euroa.

24 Deltafinalle määrätyssä sakossa otetaan huomioon erityisesti johtava rooli, joka sillä oli jalostajien kartellissa (riidanalaisen päätöksen 435 ja 436 perustelukappale). Komissio korotti sakon perusmäärää tämän roolin valossa 50 prosenttia raskauttavien seikkojen perusteella. Deltafinan sakon perusmäärää alennettiin kuitenkin 40 prosenttia lieventävien seikkojen perusteella (riidanalaisen päätöksen 437 ja 438 perustelukappale) ja sakon määrää 10 prosenttia sen hallinnollisessa menettelyssä tekemän yhteistyön perusteella (riidanalaisen päätöksen 448–456 perustelukappale).

25 Riidanalaisen päätöksen 3 artiklasta ilmenee myös, että WWTE:n emoyhtiöt ovat yhteisvastuussa WWTE:lle määrätyn sakon maksamisesta ja Agroexpansiónin emoyhtiö Agroexpansiónille määrätyn sakon maksamisesta.

**Oikeudenkäynti ja asianosaisten vaatimukset**

26 Kantaja nosti nyt käsiteltävänä olevan kanteen unionin yleisen tuomioistuimen kirjaamoon 20.1.2005 toimittamallaan kannekirjelmällä.

27 Esittelevän tuomarin kertomuksen perusteella unionin yleinen tuomioistuin (kolmas jaosto) päätti aloittaa suullisen menettelyvaiheen ja työjärjestyksensä 64 artiklan mukaisina prosessinjohtotoimina kehotti asianosaisia esittämään tiettyjä asiakirjoja ja esitti niille kysymyksiä. Asianosaiset noudattivat kyseisiä pyyntöjä asetetussa määräajassa.

28 Asianosaisten lausumat ja vastaukset unionin yleisen tuomioistuimen esittämiin kysymyksiin kuultiin 9.6.2009 pidetyssä istunnossa.

29 Deltafina vaatii, että unionin yleinen tuomioistuin

– kumoaa riidanalaisen päätöksen

– toissijaisesti alentaa sakon määrää

– velvoittaa komission korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

30 Komissio vaatii, että unionin yleinen tuomioistuin

– jättää kanteen osittain tutkimatta ja katsoo joka tapauksessa, että se on perusteeton

– velvoittaa kantajan korvaamaan oikeudenkäyntikulut

– vaihtoehtoisesti velvoittaa asianosaiset vastaamaan omista oikeudenkäyntikuluistaan, jos kantaja häviää asian samassa määrin kuin komissio, tai velvoittaa kantajan vastaamaan omista oikeudenkäyntikuluistaan sekä osasta komission oikeudenkäyntikuluja, jos kantaja häviää asian suurimmaksi osaksi.

## Oikeudellinen arviointi

31 Deltafina esittää kanteensa tueksi seuraavat 11 kanneperustetta:

– ensimmäinen kanneperuste, jonka mukaan EY 81 artiklan 1 kohtaa ja [EY] 81 ja [EY] 82 artiklassa vahvistettujen kilpailusääntöjen täytäntöönpanosta 16.12.2002 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 1/2003 23 artiklan 2 kohdan a alakohtaa on rikottu ja laillisuusperiaatetta ja yksilöllisen vastuun periaatetta on loukattu, minkä lisäksi perustelut ovat puutteelliset ja harkintavaltaa on käytetty väärin

– toinen kanneperuste, jonka mukaan asetuksen N:o 1/2003 27 artiklan 1 ja 2 kohtaa on rikottu, puolustautumisoikeuksia ja oikeutta oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin on loukattu, olennaisia menettelymääräyksiä ei ole noudatettu ja laillisuusperiaatetta, oikeusvarmuuden periaatetta ja suhteellisuusperiaatetta on loukattu, minkä lisäksi perustelut ovat puutteelliset ja harkintavaltaa on käytetty väärin

– kolmas kanneperuste, jonka mukaan EY 81 artiklan 1 kohtaa, asetuksen N:o 1/2003 2 artiklaa ja [EY] 81 ja [EY] 82 artiklassa tarkoitettua kauppaan kohdistuvan vaikutuksen käsitettä koskevien suuntaviivojen (EUVL 2004, C 101, s. 81) 43 kohtaa on rikottu ja perustelut ovat puutteelliset

– neljäs kanneperuste, jonka mukaan asetuksen N:o 1/2003 2 artiklaa ja 23 artiklan 2 kohtaa ja asetuksen N:o 17 15 artiklan 2 kohdan ja [HT] 65 artiklan 5 kohdan mukaisesti määrättävien sakkojen laskennasta annettujen suuntaviivojen (EYVL 1998, C 9, s. 3; jäljempänä suuntaviivat) 5 kohdan d alakohtaa on rikottu ja suhteellisuusperiaatetta ja niin sanottua yhdenvertaisen kohtelun ja seuraamuksen

periaatetta on loukattu, minkä lisäksi perustelut ovat puutteelliset ja harkintavaltaa on käytetty väärin

– viides kanneperuste, jonka mukaan asetuksen N:o 1/2003 23 artiklan 3 kohtaa ja suuntaviivojen 1 kohdan B alakohtaa on rikottu, yhdenvertaisen kohtelun periaatetta on loukattu ja harkintavaltaa on käytetty väärin

– kuudes kanneperuste, jonka mukaan asetuksen N:o 1/2003 23 artiklan 3 kohtaa ja suuntaviivojen 2 kohtaa on rikottu, perustelut ovat puutteelliset ja harkintavaltaa on käytetty väärin

– seitsemäs kanneperuste, jonka mukaan asetuksen N:o 1/2003 23 artiklan 3 kohtaa ja suuntaviivojen 3 kohtaa on rikottu ja harkintavaltaa on käytetty väärin

– kahdeksas kanneperuste, jonka mukaan asetuksen N:o 1/2003 23 artiklan 2 kohtaa ja suuntaviivojen 5 kohdan a alakohtaa on rikottu

– yhdeksäs kanneperuste, jonka mukaan asetuksen N:o 1/2003 23 artiklan 3 kohtaa, suuntaviivojen johdanto-osaa ja 4 kohtaa, yhteistyötiedonannon B kohdan e alakohtaa ja D kohtaa on rikottu, yhdenvertaisen kohtelun periaatetta on loukattu, perustelut ovat puutteelliset ja harkintavaltaa on käytetty väärin

– kymmenes kanneperuste, jonka mukaan asetuksen N:o 1/2003 23 artiklan 3 kohtaa ja suuntaviivojen 5 kohdan b alakohtaa on rikottu, suhteellisuusperiaatetta on loukattu ja harkintavaltaa on käytetty väärin

– yhdestoista kanneperuste, jonka mukaan yhdenvertaisuusperiaatetta, rangaistusten taannehtivuuskieltoa ja luottamuksensuojan periaatetta on loukattu ja harkintavaltaa on käytetty väärin.

32 Ensimmäiset kolme kanneperustetta ovat ensisijaisia, ja niihin liittyvillä vaatimuksilla pyritään riidanalaisen päätöksen kumoamiseen. Seitsemän seuraavaa kanneperustetta on esitetty toissijaisesti, ja niihin liittyvillä vaatimuksilla pyritään sakon määrän alentamiseen. Viimeinen peruste esitetään toissijaisesti vain sen tilanteen varalta, että seitsemän edellistä kanneperustetta hylätään, ja sillä pyritään myös sakon määrän alentamiseen.

1. *Harkintavallan väärinkäyttöä koskevien väitteiden tutkittavaksi ottaminen*

33 Kolmatta ja kahdeksatta kanneperustetta lukuun ottamatta Deltafina arvostelee kanteensa tueksi esittämissään kanneperusteissa komissiota erityisesti siitä, että tämä on käyttänyt harkintavaltaansa väärin.

34 Tältä osin on palautettava mieleen, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan harkintavallan väärinkäytön käsite viittaa siihen, että hallintoviranomainen on käyttänyt toimivaltaansa saavuttaakseen muun päämäärän kuin sen, jota varten sille on tämä toimivalta annettu. Päätöstä tehtäessä harkintavaltaa on käytetty väärin vain, jos objektiivisten, asiaankuuluvien ja yhtäpitävien seikkojen perusteella on selvää, että toimenpide on tehty yksinomaan tai ainakin olennaisilta osin muiden kuin esitettyjen päämäärien saavuttamiseksi tai EY:n perustamissopimuksessa asian käsittelyjärjestykseksi erityisesti määrätyn menettelyn välttämiseksi (asia C-331/88, Fedesa ym., tuomio 13.11.1990, Kok., s. I-4023, 24 kohta ja asia C-407/04 P, Dalmine v. komissio, tuomio 25.1.2007, Kok., s. I-829, 99 kohta).

35 Käsiteltävänä olevassa asiassa on todettava, että Deltafina rajoittuu esittämään abstraktisti joukon harkintavallan väärinkäyttöä koskevia väitteitä mutta ei esitä minkäänlaisia seikkoja tai kehittelyjä niiden tueksi eikä täsmennä, mikä oli se tavoite, johon komissio tosiasiallisesti pyrki riidanalaisen päätöksen tehdessään. Nämä väitteet eivät siis tällä tavoin esitettyinä täytä työjärjestyksen 44 artiklan 1 kohdan c alakohdassa vahvistettuja edellytyksiä, koska ne eivät ole riittävän selviä ja täsmällisiä, jotta vastaaja voi valmistella puolustuksensa ja jotta unionin yleinen tuomioistuin voi antaa kanteen johdosta ratkaisun tietyissä tapauksissa jopa ilman muita tietoja. Ne on siis jätettävä tutkimatta (ks. vastaavasti asia T-352/94, Mo och Domsjö v. komissio, tuomio 14.5.1998, Kok., s. II-1989, 333 ja 334 kohta).

2. *Riidanalaisen päätöksen kumoamista koskevat vaatimukset*

*Ensimmäinen kanneperuste, jonka mukaan EY 81 artiklan 1 kohtaa ja asetuksen N:o 1/2003 23 artiklan 2 kohdan a alakohtaa on rikottu ja laillisuusperiaatetta ja yksilöllisen vastuun periaatetta on loukattu, minkä lisäksi perustelut ovat puutteelliset*

36 Deltafinan esittämässä ensimmäisessä kanneperusteessa on neljä osaa. Se arvostelee ensimmäisessä osassa sitä, että komissio katsoo sen olevan vastuussa sellaisilla markkinoilla tehdystä rikkomisesta, joilla se ei toimi. Se väittää toisessa osassa, että menettelyistä, jotka sen mukaan on luettu sen syyksi, ei määrätä EY 81 artiklan 1 kohdassa eikä asetuksen N:o 1/2003 23 artiklan 2 kohdan a alakohdassa. Se katsoo kolmannessa osassa, että komissio on virheellisesti luokitellut sen jalostajien kartellin johtajaksi.

Se väittää lopuksi neljännessä osassa, että komissio on jättänyt riidanalaisessa päätöksessä määrittelemättä merkitykselliset markkinat.

37 Unionin yleinen tuomioistuin tarkastelee ensiksi kahta ensimmäistä osaa yhdessä ja tämän jälkeen erikseen kolmatta ja neljättä osaa.

38 Siltä osin kuin kysymys on perusteluvelvollisuuden laiminlyöntiä koskevasta väitteestä, jonka Deltafina esittää tässä kanneperusteessa mutta ei kuitenkaan yhdistä sitä mihinkään tämän neljästä osasta, on todettava, että se ei esitä minkäänlaista kehittelyä väitteen täsmentämiseksi. Näin ollen väite on jätettävä tutkimatta työjärjestyksen 44 artiklan 1 kohdan c alakohdan perusteella (ks. edellä 35 kohta).

Ensimmäinen osa, jonka mukaan komissio katsoo Deltafinan olevan vastuussa rikkomisesta, joka on tehty markkinoilla, joilla se ei toimi, ja toinen osa, jonka mukaan menettelytavoista, jotka on luettu Deltafinan syyksi, ei määrätä EY 81 artiklan 1 kohdassa eikä asetuksen N:o 1/2003 23 artiklan 2 kohdan a alakohdassa.

– Asianosaisten lausumat

39 Deltafina väittää ensiksi, että se ei toimi raakatupakan oston eikä jalostuksen markkinoilla Espanjassa, joten jos oletetaan, että nämä markkinat ovat merkitykselliset markkinat, sen ei voida katsoa olevan vastuussa niillä sovelletuista menettelytavoista.

40 Deltafina väittää toiseksi, että se ei ole osallistunut jalostajien välisten sopimusten laatimiseen eikä toteuttanut niitä, koska sillä ei ole lupaa toimia jalostajana Espanjassa eikä näin ollen valtuutta neuvotella ja tehdä sopimuksia espanjalaisten raakatupakan tuottajien kanssa eikä osallistua ostettavan raakatupakan määrien jakamiseen. Se toteaa, että sen ei voida katsoa olleen ”hankkeissa tekijän tai tekijäkumppanin” roolissa ja vielä vähemmän jalostajien kartellin johtajan roolissa, vaan korkeintaan ”sellaisen objektiivisesti ja subjektiivisesti kartelliin nähden ulkopuolisen roolissa, joka välillisesti helpottaa tekijöiden hankkeita osallistumalla kokouksiin, tietojenvaihtoon ja ilmoituksiin, osallistujien väliseen sovitteluun, asiakirjojen ja tietojen tallettamiseen”. EY 81 artiklan 1 kohdassa ja asetuksen N:o 1/2003 23 artiklan 2 kohdan a alakohdassa ei tarkoiteta näitä menettelytapoja, eikä niistä näin ollen voida määrätä seuraamuksia.

41 Deltafina vetoaa väitteidensä tueksi [EY] 81 artiklan ja ETA-sopimuksen 53 artiklan mukaisesta menettelystä (Asia COMP/E-2/37.857 – Orgaaniset peroksidit) 10.12.2003 tehtyyn komission päätökseen 2005/349/EY (EUVL 2005, L 110, s. 44; jäljempänä orgaanisista peroksideista tehty päätös). Deltafina toteaa, että tässä päätöksessä komissio katsoi asianomaisen kartellin ulkopuolisen yhtiön eli konsulttiyhtiö AC-Treuhand AG:n syyllistyneen EY 81 artiklan 1 kohdan rikkomiseen, koska se oli omaksunut tiettyjä menettelytapoja, joissa oli samankaltaisuuksia niihin nähden, joista Deltafinaa arvostellaan. Se toteaa, että siitä huolimatta, että tällä konsulttiyrityksellä oli keskeinen rooli kartellin järjestämisessä ja toteuttamisessa ja että sen katsottiin olleen kartellin ”valvoja”, sille määrättiin vain symbolinen 1 000 euron suuruinen sakko sen vuoksi, että ”tilanne oli suhteellisen uusi”.

42 Komissio vastaa ensiksi, että Deltafinan väitteelle, jonka mukaan EY 81 artiklan 1 kohtaa ei sovelleta yrityksiin, jotka eivät toimi suoraan merkityksellisillä markkinoilla,

ei löydy mitään tukea tämän määräyksen sanamuodosta. Määräyksen soveltamisen kannalta merkityksellistä on, että kysymyksessä oleva yritys on osallistunut kilpailua rajoittavaan menettelytapaan, jolla ainakin mahdollisesti on merkittäviä vaikutuksia jäsenvaltioiden väliseen kauppaan.

43 Komissio toteaa toiseksi, että Deltafinan väite siitä, että menettelytavat, joista sitä arvostellaan, eivät kuulu EY 81 artiklan 1 kohdassa tarkoitetun kiellon soveltamisalaan, on paitsi täysin perusteeton, myös ristiriidassa useiden kannekirjelmässä esiintyvien seikkojen kanssa.

44 Komissio toteaa lisäksi, että Deltafina itse katsoo, että sen rooli voidaan rinnastaa rooliin, joka AC-Treuhandilla oli asiassa, joka johti orgaanisista peroksideista tehtyyn päätökseen, ja että tällaisesta roolista voidaan määrätä seuraamuksia EY 81 artiklan 1 kohdan nojalla.

– Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta

45 Tämän kanneperusteen ensimmäisestä osasta on todettava, että asianosaisten kesken on riidatonta, että Espanjassa, joka muodostaa käsiteltävänä olevassa asiassa merkitykselliset maantieteelliset markkinat, Deltafina ei osta tuottajilta raakatupakkaa eikä harjoita raakatupakan ensijalostusta. Se toimii vasta ketjun seuraavassa vaiheessa eli ostaa jalostettua tupakkaa sen tupakan valmistajille tapahtuvaa jälleenmyyntiä varten.

46 On näin ollen todettava, että Deltafina ei toimi merkityksellisillä markkinoilla eli kuten jäljempänä 82 kohdassa todetaan, Espanjan raakatupakan oston ja ensijalostuksen markkinoilla.

47 Tästä toteamuksesta ei kuitenkaan voida päätellä, että komissiolla ei olisi ollut oikeutta määrätä Deltafinalle seuraamuksia EY 81 artiklan 1 kohdan rikkomisesta.

48 Kuten ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on jo todennut asiassa T-99/04, AC-Treuhand vastaan komissio, 8.7.2008 antamansa tuomion (Kok., s. II-1501) 122 kohdassa, yritys voi rikkoa EY 81 artiklan 1 kohdassa säädettyä kieltoa, kun sen toiminnalla, yhteensovitettuna muiden yritysten toiminnan kanssa, on tarkoitus rajoittaa kilpailua yhtenäismarkkinoiden tietyillä merkityksellisillä markkinoilla, ilman että yrityksen välttämättä edellytetään itse toimivan näillä merkityksellisillä markkinoilla.

49 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin täsmensi samoin edellä 48 kohdassa mainitun asiassa AC-Treuhand vastaan komissio annetun tuomion 127 kohdassa, että ei ole poissuljettua, että yritys voisi osallistua tällaisen rajoituksen toteuttamiseen, vaikka se ei rajoitakaan omaa toimintavapauttaan niillä markkinoilla, joilla se ensisijaisesti toimii. Toisenlainen tulkinta voisi nimittäin rajoittaa EY 81 artiklan 1 kohdassa määrätyn kiellon soveltamisalaa tavalla, joka olisi kiellon tehokkaan vaikutuksen ja sen EY 3 artiklan 1 kohdan g alakohdan pohjalta tulkitun päätarkoituksen eli vääristymättömän kilpailun säilyttämistä sisämarkkinoilla koskevan tarkoituksen vastaista, koska muuten yrityksen aktiivista vaikuttamista kilpailunrajoitukseen ei voitaisi pitää kiellettynä pelkästään sen johdosta, että tämä vaikuttaminen ei ole peräisin toiminnasta niillä markkinoilla, joilla tämä rajoittaminen tapahtuu tai joilla rajoittamisen on tarkoitus tapahtua. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi saman tuomion 128 kohdassa, että ilmaisun ”yritysten väliset sopimukset” tulkitseminen EY 81 artiklan 1 kohdan ja EY 3 artiklan 1 kohdan g alakohdan tavoitteiden valossa tukee sitä

näkemystä, että yhteistoimintajärjestelyä ja tekijänä olevaa yritystä koskeva käsitys ei sisällä erottelua sen suhteen, millä toimialoilla tai markkinoilla kyseiset yritykset toimivat.

50 Käsiteltävänä olevassa asiassa – kuten jäljempänä 122–133 kohdassa yksityiskohtaisemmin selitetään – on ilmennyt, että Deltafina osallistui aktiivisesti ja suoraan jalostajien kanssa kartelliin, jonka osalta se tiesi tai ei voinut olla tietämättä, että tavoitteena oli poistaa raakatupakka-alan kilpailu Espanjassa tai rajoittaa sitä.

51 Edellä 48 kohdassa esitetty ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi on käsiteltävänä olevassa asiassa sitäkin merkityksellisempi, koska AC-Treuhand konsulttiyrityksenä ei millään tavoin toiminut merkityksellisillä markkinoilla eli orgaanisten peroksidien markkinoilla kilpailijana tai tarjonnan ja kysynnän alalla, kun sitä vastoin Deltafina toimi espanjalaisten jalostajien suurimpana asiakkaana markkinoilla, jotka ovat välittömästi seuraavat niihin markkinoihin nähden, joilla riidanalaiset kilpailua rajoittavat menettelytavat toteutettiin. Deltafina toimi lisäksi Italiassa saman tuotteen markkinoilla kuin käsiteltävänä olevassa asiassa.

52 Ensimmäisen kanneperusteen ensimmäinen osa on näin ollen hylättävä perusteettomana.

53 Tämän kanneperusteen toinen osa perustuu lähtökohtaolettamaan, jonka mukaan Deltafina ei ole aktiivisesti ja suoraan osallistunut jalostajien kartelliin samalla tavoin kuin viimeksi mainitut vaan on ainoastaan ”välillisesti” helpottanut sen toteuttamista.

54 Kuten edellä 50 kohdassa on jo todettu, ja kuten jäljempänä 122–133 kohdassa tullaan osoittamaan, tämä lähtökohtaolettama on virheellinen.

55 Joka tapauksessa virheellinen on myös Deltafinan väite, jonka mukaan yritykset, jotka myötävaikuttavat kartelliin vain toissijaisesti, liitännäisesti tai passiivisesti, eivät riko EY 81 artiklan 1 kohtaa eikä niille näin ollen voida määrätä sakkoa asetuksen N:o 1/2003 23 artiklan 2 kohdan nojalla.

56 Niinpä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin hylkäsi edellä 48 kohdassa mainitussa asiassa AC-Treuhand vastaan komissio annetussa tuomiossa samankaltaisen väitteen muistutettuaan niitä edellytyksiä koskevasta oikeuskäytännöstä, jotka yrityksen osallistumisen yhteistoimintajärjestelyyn on täytettävä, jotta yritystä voitaisiin pitää vastuussa rikkomisesta tekijäkumppanina (129–136 kohta).

57 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin muistutti mainitussa tuomiossa erityisesti, että kilpailusääntöjen rikkomisen lukeminen kokonaisuudessaan kartelliin osallistuneen yrityksen syyksi on yksilöllisen vastuun periaatteen mukainen, kun se täyttää kaksi edellytystä eli objektiivisen ja subjektiivisen edellytyksen.

58 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi ensimmäisestä edellytyksestä, että oikeuskäytännön mukaan se täyttyy, kun kyse on samoilla merkityksellisillä markkinoilla toimivien kilpailijoiden keskinäisistä suhteista sekä kilpailijoiden ja niiden asiakkaiden välisistä suhteista, kun yritys on myötävaikuttanut yhteistoimintajärjestelyn toteuttamiseen, vaikka vain alisteisella, liitännäisellä tai passiivisella tavalla, kuten

esimerkiksi hiljaisella hyväksymisellä ja tämän yhteistoimintajärjestelyn viranomaisille ilmoittamatta jättämisellä (edellä 48 kohdassa mainittu asia AC-Treuhand v. komissio, tuomion 133 kohta).

59 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin päätyi tähän toteamukseen todettuaan ensiksi, että on riittävää, että komissio osoittaa asianomaisen yrityksen osallistuneen kokouksiin, joiden aikana on tehty kilpailunvastaisia sopimuksia, ilman, että se olisi selvästi vastustanut niitä, jotta kyseisen yrityksen osallistuminen yhteistoimintajärjestelyyn voidaan osoittaa riittävällä tavalla (edellä 48 kohdassa mainittu asia AC-Treuhand v. komissio, tuomion 130 kohta). Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin lisäsi, että osoittaakseen yrityksen osallistuneen yhtenä kilpailusääntöjä eri ajankohtina rikkovana menettelyjen kokonaisuutena pidettävään sopimukseen komission on näytettävä toteen, että yritys aikoi omalla toiminnallaan myötävaikuttaa kaikkien osallistujien yhteisten päämäärien tavoittelemiseen ja että yritys tiesi muiden samaan päämäärään pyrkivien yritysten suunnittelemasta tai toteuttamasta todellisesta käyttäytymisestä tai että se saattoi kohtuudella ennakoida sen ja oli valmis hyväksymään siihen sisältyvän riskin. Tältä osin ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi, että kielletyn aloitteen hiljainen hyväksyminen ilman julkista irtisanoutumista sen sisällöstä tai ilman sen ilmoittamista hallintoviranomaisille rohkaisee muita jatkamaan kilpailusääntöjen rikkomista ja vaarantaa sen paljastumisen. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin korosti, että tämä kumppanuus merkitsee passiivista osallistumista kilpailusääntöjen rikkomiseen ja saattaa näin ollen johtaa siihen, että yritys joutuu vastuuseen, kun kyseessä on yksi yhtenäinen sopimus. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin täsmensi, että nämä periaatteet soveltuvat mutatis mutandis kokouksiin, joihin on osallistunut ei ainoastaan kilpailevat tuottajat vaan myös heidän asiakkaansa.

60 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi tämän jälkeen edellä 48 kohdassa mainitussa asiassa AC-Treuhand vastaan komissio annetun tuomion 131 kohdassa, että yrityksen, jonka osallistuminen yhteistoimintajärjestelyyn ei ole niin laajamittaista ja tiivistä kuin toisten yritysten, yksilöllisen vastuun määrittämistä koskevasta oikeuskäytännöstä ilmenee, että vaikka EY 81 artiklan 1 kohdassa tarkoitetut sopimukset ja yhdenmukaistetut menettelytavat perustuvat väistämättä useiden sellaisten yritysten myötävaikutukseen, jotka ovat kaikki mukana rikkomisessa mutta joiden osallistumisella voi olla eri ilmenemismuotoja, etenkin kyseisten markkinoiden erityispiirteiden ja kunkin yrityksen markkina-aseman, tavoiteltujen päämäärien sekä valittujen tai suunniteltujen täytäntöönpanotoimien perusteella, pelkästään se, että kukin yritys osallistuu kilpailusääntöjen rikkomiseen sille ominaisella tavalla, ei riitä sulkemaan

pois sen vastuuta rikkomisesta kokonaisuudessaan mukaan luettuna käyttäytyminen, jonka muut rikkomiseen osallistuneet yritykset ovat todellisuudessa toteuttaneet mutta jolla on sama kilpailua rajoittava tarkoitus tai vaikutus.

61 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi lopuksi edellä 48 kohdassa mainitun asiassa AC-Treuhand annetun tuomion 132 kohdassa, että sillä seikalla, ettei yritys ole osallistunut kaikkiin yhteistoimintajärjestelyn muodostaviin osatekijöihin tai että sen osuus on ollut vähäinen niillä osa-alueilla, joihin se on osallistunut, ei ole merkitystä näytettäessä toteen kilpailusääntöjen rikkomista sen osalta. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin lisäsi kuitenkin, että vaikka asianomaisen yrityksen osallistumisen mahdollisesti vähäinen merkitys ei kyseenalaista sen yksilöllistä vastuuta rikkomisesta kokonaisuudessaan, se vaikuttaa silti sen laajuuden ja vakavuuden arviointiin ja näin ollen seuraamusten tason määrittämiseen.

62 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi toisesta edellytyksestä edellä 48 kohdassa mainitun asiassa AC-Treuhand vastaan komissio annetun tuomion 134 kohdassa, että kilpailusääntöjen rikkomisen katsominen kokonaisuudessaan siihen osallistuvan yrityksen syyksi riippuu lisäksi yrityksen omasta tahdonilmaisusta, joka osoittaa, että se on hyväksynyt, vaikka vain hiljaisesti, yhteistoimintajärjestelyn tavoitteet. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin täsmensi, että tämä subjektiivinen edellytys liittyy yhtäältä yhteistoimintajärjestelyn hiljaista hyväksymistä sekä sen sisällöstä julkisesti irtisanoutumisen puuttumista koskevaan arviointiperusteeseen siltä osin kuin nämä tekijät merkitsevät olettamaa siitä, että asianomainen yritys hyväksyy edelleen tavoitteet ja jatkaa yhteistoimintajärjestelyn täytäntöönpanoa, ja toisaalta se oikeuttaa pitämään kyseistä yritystä tekijäkumppanina, koska se aikoi omalla toiminnallaan myötävaikuttaa kaikkien osallistujien yhteisten päämäärien tavoittelemiseen ja tiesi muiden osallistujien kilpailunvastaisesta käyttäytymisestä tai se saattoi kohtuudella ennakoida sen ja oli valmis hyväksymään siihen sisältyvän riskin.

63 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi edellä 48 kohdassa mainitun asiassa AC-Treuhand vastaan komissio annetun tuomion 136 kohdassa, että edellä 57–62 kohdassa esitetyt periaatteet soveltuvat mutatis mutandis sellaisen yrityksen osallistumiseen, joka taloudellisen toimintansa ja ammatillisen asiantuntijuutensa perusteella ei voi olla tietämätön kyseessä olevan toiminnan kilpailunvastaisesta luonteesta ja antaa merkittävää tukea kilpailusääntöjen rikkomiselle.

64 Edellä esitetystä seuraa, että ensimmäisen kanneperusteen toinen osa on myös hylättävä perusteettomana.

Kolmas osa, jonka mukaan komissio on virheellisesti luokitellut Deltafinan jalostajien kartellin johtajaksi

– Asianosaisten lausumat

65 Deltafina toteaa, että komissio on virheellisesti luokitellut sen jalostajien kartellin johtajaksi.

66 Se vetoaa väitteensä tueksi seuraaviin seikkoihin, jotka sen mukaan erottavat sen tilanteen muiden sellaisten yritysten tilanteesta, joiden on muissa asioissa katsottu olevan kartellin johtajia:

– sen roolina ei ollut edistää käyttäytymistä, josta jalostajia arvostellaan

– se ei yllyttänyt – ja vielä vähemmän pakotti – yrityksiä liittymään jalostajien kartelliin

– se ei harjoittanut minkäänlaista painostusta, eikä sillä missään tapauksessa ollut valtaa tehdä niin

– sillä ei ollut mitään roolia jalostajien kartellin johdossa tai valvonnassa, kartellilla ei myöskään ollut ”johtavia elimiä”

– sen pääjohtaja M. osallistui vain neljään jalostajien kartellin kokoukseen eikä olisi voinut ”järjestellä strategioita”

– se ei olisi voinut toimia hintajohtajana (price leader) kysynnän puolella, koska se ei toiminut samassa ketjun vaiheessa kuin espanjalaiset jalostajat, joten se ei ostanut raakatupakkaa tuottajilta

– sillä ei missään vaiheessa ollut oikeudellista eikä tosiasiallista valtaa määrätä sellaisille tuottajien kartellin jäsenille seuraamuksia tai kostotoimia, jotka eivät mukautuneet yhteisiin hankkeisiin.

67 Deltafina kiistää lisäksi komission väitteen, jonka mukaan johtajan rooli, jossa sen on katsottu olleen, on otettu riidanalaisessa päätöksessä huomioon vain raskauttavana

seikkana. Se väittää, että tämä rooli on tosiasiallisesti ainoa siihen kohdistettu arvostelu.

68 Komissio vastaa ensiksi, että vaikka se olisi tehnyt virheen luokitellessaan Deltafinan jalostajien kartellin johtajaksi, tämä ei vapauttaisi viimeksi mainittua kaikesta vastuusta niistä rikkomisista, joista sitä arvostellaan, vaan voisi korkeintaan johtaa sakon määrän alentamiseen. Se, että Deltafina oli jalostajien kartellin johtaja, on komission mukaan näet otettu riidanalaisessa päätöksessä huomioon vain raskauttavana seikkana sakkojen laskennassa.

69 Komissio katsoo sitten, että tämä kanneperusteen osa on joka tapauksessa hylättävä. Se muistuttaa yhtäältä, että oikeuskäytännön mukaan sen aiempi päätöskäytäntö ei itsessään muodosta sakkojen määräämistä koskevaa oikeudellista kehystä kilpailuoikeuden alalla. Se viittaa toisaalta riidanalaisen päätöksen 435 perustelukappaleeseen, josta sen mukaan ilmenee riittävän selvästi ja täsmällisesti ne syyt, joiden vuoksi Deltafinan on katsottu olevan jalostajien kartellin johtaja.

– Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta

70 On todettava, että Deltafina esittää tämän kanneperusteen osan riidanalaisen päätöksen kumoamista koskevien vaatimustensa tueksi ja että kahden ensimmäisen osan tavoin sillä pyritään osoittamaan, että komissio ei voi katsoa Deltafinan olevan vastuussa jalostajien kartellista.

71 Kuten komissio aivan oikein toteaa, johtava rooli, joka Deltafinalla on katsottu olleen, otettiin huomioon riidanalaisessa päätöksessä vain sakon laskennan yhteydessä ja siinä raskauttavana seikkana (ks. riidanalaisen päätöksen 435 ja 436 perustelukappale). Toisin kuin Deltafina antaa ymmärtää, toteamus siitä, että sillä oli johtava rooli jalostajien kartellissa, ei saanut komissiota toteamaan sen olleen vastuussa rikkomisesta, vaan tähän johti se erityisesti riidanalaisen päätöksen 359–369 perustelukappaleessa tiivistetysti esitettyihin seikkoihin perustuva toteamus siitä, että Deltafina osallistui suoraan ja aktiivisesti kyseiseen kartelliin. Toisin sanoen jalostajien kartellin johtava rooli, joka Deltafinalla on katsottu olleen, ei vaikuttanut sen rikkomisesta olevan vastuun syntymiseen.

72 Deltafinan toiminnat, joihin komissio perusti sen luokittelemisen jalostajien kartellin johtajaksi, ovat tosin lähtökohtaisesti samat kuin ne, joiden nojalla se päätteli Deltafinan osallistuneen kyseiseen kartelliin. On kuitenkin niin – kuten komissio aivan oikein toteaa kirjelmissään – että kysymys siitä, onko yritys osallistunut kartelliin, ja tarvittaessa tämän osallisuuden laajuudesta ja intensiteetistä, kuuluvat kahden erillisen harkinnan piiriin siten, että ensimmäinen koskee EY 81 artiklan 1 kohdan rikkomisen olemassaolon toteamista ja toinen seuraamuksen tason määrittämistä.

73 Edellä esitetystä seuraa, että ensimmäisen kanneperusteen kolmas osa ei, vaikka se olisi perusteltu, voisi johtaa riidanalaisen päätöksen kumoamiseen. Se on näin ollen hylättävä tehottomana tämän kanneperusteen yhteydessä. Tämä kolmas osa otetaan kuitenkin huomioon tarkasteltaessa kuudetta kanneperustetta, joka perustuu osittain samoihin väitteisiin.

Neljäs osa, jonka mukaan komissio on jättänyt riidanalaisessa päätöksessä määrittelemättä merkitykselliset markkinat

– Asianosaisten lausumat

74 Deltafina arvostelee komissiota siitä, että tämä on jättänyt riidanalaisessa päätöksessä määrittelemättä merkitykselliset tuotemarkkinat ja maantieteelliset markkinat.

75 Deltafina viittaa tältä osin ensiksi asiassa T-61/99, Adriatica di Navigazione vastaan komissio, 11.12.2003 annetun tuomion (Kok., s. II-5349) 27 kohtaan ja sitä seuraaviin kohtiin. Se toteaa, että tämän tuomion 30 kohdan mukaan komission merkityksellisten markkinoiden määritelmää vastaan esitetyt väitteet voivat koskea muita perustamissopimuksen 81 artiklan 1 kohdan soveltamiselle ominaisia seikkoja kuin yritysten välisten ”sopimusten” olemassaoloa, ”vaikuttamista jäsenvaltioiden väliseen kauppaan” ja ”kilpailua rajoittavaa vaikutusta” eli muun muassa kysymyksessä olevan kartellin laajuutta, sitä, oliko se yhtenä kokonaisuutena pidettävä vai kokonaisvaltainen, sekä kunkin yrityksen osallisuuden laajuutta. Viimeksi mainitut seikat liittyvät kiinteästi yksilölliseen vastuuseen kollektiivisista rikkomisista, sekä yleisiin oikeusperiaatteisiin kuten oikeusvarmuuden periaatteeseen ja suhteellisuusperiaatteeseen. Deltafina toteaa myös, että saman tuomion 32 kohdassa todetaan, että ”on siis toivottavaa, että kun komissio tekee päätöksen, jossa todetaan jonkin yrityksen osallistuminen monitahoiseen, kollektiiviseen ja jatkuvaan rikkomiseen, jollaisia kartellit usein ovat, sen lisäksi, että se tutkii, onko [EY 81 artiklan 1 kohdan] erityisiä soveltamisedellytyksiä noudatettu, se ottaa huomioon sen, että tällainen päätös voi johtaa kunkin sen adressaatin henkilökohtaiseen vastuuseen vain siltä osin kuin on näytetty toteen niiden osallistuminen kollektiivisiin menettelyihin, joista on määrätty seuraamus ja jotka on määritelty oikein”. Se lisää, että samassa kohdassa todetaan, että ”koska

tällaisella päätöksellä voi olla merkittäviä seurauksia asianomaisille yrityksille paitsi hallintoviranomaisiin myös kolmansiin nähden, komission on tutkittava relevantit markkinat ja osoitettava ne sen päätöksen perusteluissa, jossa määrätään seuraamus perustamissopimuksen [EY 81 artiklan 1 kohdan] rikkomisesta, riittävän täsmällisesti, jotta ymmärretään niiden markkinoiden toiminta, joilla kilpailu on vääristynyt, ja samalla vastattava oikeusvarmuuden olennaisiin tarpeisiin".

76 Deltafina väittää sitten, että koska se ei toimi markkinoilla, joilla kilpailua rajoittavaa käyttäytymistä esiintyi, komissio ei voi yksilöllisen vastuun periaatetta loukkaamatta todeta sen olevan vastuussa tästä käyttäytymisestä ja määrätä sille seuraamusta.

77 Samaan syyhyn vedoten Deltafina väittää lopuksi myös, että komissio ei riidanalaisessa päätöksessä ole osoittanut tämän käyttäytymisen ja markkinoihin kohdistuvan vaikutuksen välistä "yhteyttä, jonka, vaikka kysymyksessä on rikkominen, jonka tavoitteena se on, on ilmettävä kilpailuun kohdistuvina haitallisina vaikutuksina". Se katsoo, että komission riidanalaisen päätöksen 368 perustelukappaleessa esittämällä viittauksella yhdistetyissä asioissa T-374/94, T-375/94, T-384/94 ja T-388/94, European Night Services ym. vastaan komissio, 15.9.1998 antaman tuomion (Kok., s. II-3141) 136 kohtaan ei ole merkitystä.

78 Komissio vastaa Deltafinaan väitteisiin ensiksi, että se määrittelee riidanalaisessa päätöksessä riittävän selvästi ja yksityiskohtaisesti niiden markkinoiden taloudellisen ja oikeudellisen asiayhteyden, joilla kysymyksessä olevat kilpailua rajoittavat menettelytavat on toteutettu.

79 Komissio ei myöskään hyväksy Deltafinan väitettä siitä, että se olisi loukannut yksilöllisen vastuun periaatetta, kun se piti Deltafinaa vastuullisena kysymyksessä olevista kilpailua rajoittavista menettelytavoista, vaikka tämä yhtiö ei toiminut niillä markkinoilla, joilla menettelytavat todettiin.

80 Komissio pitää lopuksi ”täysin järjettömänä” Deltafinan väitettä siitä, että koska Deltafina ei toiminut merkityksellisillä markkinoilla, kyseisillä lainvastaisilla menettelytavoilla ei ole yhteyttä vaikutuksiin, joita niillä on markkinoihin. Se väittää, että se, että Deltafina ei toimi suoraan markkinoilla, joilla kilpailunvastaiset menettelytavat on todettu, ei vapauta sitä vastuusta näiden menettelytapojen toteuttamisen osalta eikä sen tule johtaa päätelmään siitä, että viimeksi mainituilla ei ollut vaikutuksia kyseisiin markkinoihin. Komissio viittaa tältä osin erityisesti edellä 77 kohdassa mainitun asiassa European Night Services ym. vastaan komissio annetun tuomion 136 kohtaan ja toteaa, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan ei ole tarpeen arvioida sellaisten sopimusten konkreettisia vaikutuksia markkinoihin, jotka, kuten käsiteltävänä olevassa asiassa, aivan ilmeisesti rajoittavat kilpailua.

– Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta

81 On todettava, että toisin kuin Deltafina väittää, komissio ei ole jättänyt riidanalaisessa päätöksessä määrittelemättä kysymyksessä olevia tuotemarkkinoita ja maantieteellisiä markkinoita.

82 Kyseisestä päätöksestä näet ilmenee riittävän selvästi, että merkitykselliset markkinat ovat Espanjan raakatupakan oston ja ensijalostuksen markkinat. Komissio kuvaa erityisesti riidanalaisen päätöksen 19–65 perustelukappaleessa yksityiskohtaisesti raakatupakan ensijalostusta Espanjassa harjoittavia yrityksiä – täsmentäen muun

muassa niiden raakatupakan osto- ja ensijalostustoimintaa sekä niiden keskinäisiä liikesuhteita – raakatupakan tuottajia, tuottajien edustajia, Espanjan raakatupakkaalan eri osatekijöitä kuten tuotantoalueita, tuotannon määrää ja arvoa, myyntiarvoa, raakatupakan eri lajeja ja kunkin lajin (korkeimpia) keskimyyntihintoja sekä raakatupakkaan sovellettavia yhteisön ja Espanjan säännöstöjä.

83 Komission riidanalaisessa päätöksessä näin suorittaman tarkastelun perusteella voidaan lisäksi täysin ymmärtää niiden markkinoiden toiminta, joilla kilpailu on vääristynyt, toisin kuin Deltafina antaa ymmärtää lainatessaan edellä 75 kohdassa mainitun asiassa Adriatica di Navigazione vastaan komissio annetun tuomion 32 kohdan viimeistä virkettä.

84 Vielä vähemmän perusteltu on Deltafinan väite siitä, että komissio on jättänyt riidanalaisessa päätöksessä yksilöimättä merkitykselliset markkinat, koska sen kirjelmien useista kappaleista ilmenee, että se on täysin ymmärtänyt, että ne olivat Espanjan raakatupakan oston ja ensijalostuksen markkinat. Mainittakoon vain yhtenä esimerkkinä, että koko sen tämän kanneperusteen ensimmäisen osan tueksi esittämä argumentaatio perustuu nimenomaisesti tähän määritelmään.

85 Ensimmäisen kanneperusteen neljäs osa on siis täysin perusteeton.

86 Ei voida hyväksyä Deltafinan väitettä, jonka mukaan komissio ei ole noudattanut yksilöllisen vastuun periaatetta, kun se on katsonut Deltafinan olevan vastuussa kartellista markkinoilla, joilla tämä ei toiminut. Kuten edellä 48 ja 49 kohdassa on jo todettu, yritys voi rikkoa EY 81 artiklan 1 kohdassa määrättyä kieltoa, kun sen toiminnalla, yhteensovitettuna muiden yritysten toiminnan kanssa, on tarkoitus rajoittaa

kilpailua yhtenäismarkkinoiden tietyillä merkityksellisillä markkinoilla, ilman että yrityksen välttämättä edellytetään itse toimivan näillä merkityksellisillä markkinoilla. Tosiasiassa merkityksellistä sen kannalta, että kilpailusääntöjen rikkomisen lukeminen kokonaisuudessaan kartelliin osallistuneen yrityksen syyksi on yksilöllisen vastuun periaatteen mukaista, on, että kyseinen yritys täyttää kaksi edellytystä eli edellä 57–63 kohdassa mainitut objektiivisen ja subjektiivisen edellytyksen, ja Deltafinan tapauksessa on näin, kuten jäljempänä 122–133 kohdassa esitetään.

87 Lopuksi toisin kuin Deltafina näyttää esittävän (ks. edellä 77 kohta), pelkästään siitä, että viimeksi mainittu ei toiminut merkityksellisillä markkinoilla, ei voida päätellä, että jalostajien kartellilla ei voinut olla haitallisia vaikutuksia kilpailuun näillä markkinoilla.

88 Edellä esitetty huomioon ottaen ensimmäisen kanneperusteen neljäs osa on hylättävä perusteettomana.

89 Kaikesta edellä esitetystä seuraa, että ensimmäistä kanneperustetta ei voida hyväksyä minkään sen osan osalta.

*Toinen kanneperuste, jonka mukaan asetuksen N:o 1/2003 27 artiklan 1 ja 2 kohtaa on rikottu, puolustautumisoikeuksia ja oikeutta oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin on loukattu, olennaisia menettelymääräyksiä ei ole noudatettu ja laillisuusperiaatetta, oikeusvarmuuden periaatetta ja suhteellisuusperiaatetta on loukattu, minkä lisäksi perustelut ovat puutteelliset*

90 Deltafinan toinen kanneperuste käsittää neljä osaa. Se arvostelee ensimmäisessä osassa sitä, että komissio antoi sille eri roolin kuin josta oli arvostellut sitä

väitetiedoksiannossa. Se väittää toisessa osassa, että menettelytavoista, joista sitä arvostellaan, pitäisi itse asiassa arvostella sen pääjohtajaa. Se väittää kolmannessa osassa, että komissio on evännyt siltä oikeuden tutustua tiettyihin sitä vastaan puhuviin asiakirjoihin. Se väittää neljännessä osassa, että komissio ei ole väitetiedoksiannossa määritellyt riittävän tarkasti merkityksellisiä tuotemarkkinoita ja maantieteellisiä markkinoita.

91 Deltafinan toisen kanneperusteen yhteydessä esittämästä perusteluvelvollisuuden laiminlyöntiä koskevasta väitteestä, jota se ei ole nimenomaisesti liittänyt mihinkään kanneperusteen osaan, on todettava, että siinä ei esitetä minkäänlaista kehittelyä perusteen täsmentämiseksi. Se on näin ollen jätettävä tutkimatta työjärjestyksen 44 artiklan 1 kohdan c alakohdan nojalla (ks. edellä 35 kohta).

Ensimmäinen osa, jonka mukaan komissio antoi Deltafinalle riidanalaisessa päätöksessä eri roolin kuin josta se arvosteli tätä väitetiedoksiannossa

– Asianosaisten lausumat

92 Deltafina väittää, että kun komissio katsoi riidanalaisessa päätöksessä sen olevan vastuussa rikkomisesta sekä tekijänä että tekijäkumppanina ja luokitteli päätöksessä Deltafinan jalostajien kartellin johtajaksi, se antoi sille eri roolin – ja vakavamman – kuin väitetiedoksiannossa.

93 Deltafina esittää väitteidensä tueksi joukon eroavaisuuksia väitetiedoksiannon ja riidanalaisen päätöksen teksteissä. Se väittää erityisesti, että sitä ei missään väitetiedoksiannon kohdassa arvostella siitä, että se olisi osallistunut riidanalaisiin sopimuksiin ja menettelytapoihin – tällainen moite esitettiin vain espanjalaisia jalostajia vastaan – ja riidanalaisessa päätöksessä sen sijaan sen katsotaan osallistuneen suoraan ja aktiivisesti näihin sopimuksiin ja menettelytapoihin. Väitetiedoksiannossa ei myöskään lainkaan mainita sitä, että Deltafinaa voitaisiin pitää jalostajien kartellin johtajana. Deltafina arvostelee lisäksi useita riidanalaiseen päätökseen sisältyviä seikkoja.

94 Deltafina väittää, että sen lisäksi, että komissio on näin toimiessaan esittänyt väitteen, jota asiakirja-aineistoon sisältyvät seikat eivät tue, se on myös loukannut Deltafinan puolustautumisoikeuksia. Viimeksi mainitun seikan osalta se arvostelee komissiota erityisesti siitä, että tämä ei ole antanut sille tilaisuutta esittää näkemystään rikkomisen tekijäksi tai tekijäkumppaniksi ja jalostajien kartellin johtajaksi luokittelusta, jotka luokittelut sitä vastaan on esitetty riidanalaisessa päätöksessä.

95 Komissio toteaa, että se ei ole missään vaiheessa luokitellut Deltafinaa kyseessä olevien kilpailua rajoittavien menettelytapojen tekijäksi tai tekijäkumppaniksi mutta toteaa kuitenkin, että näillä luokitteluilla ei ole ”oikeudellista merkitystä” kilpailuoikeudessa. Viitaten riidanalaisen päätöksen 362–366 perustelukappaleessa esitettyihin seikkoihin komissio täsmentää, että sen siinä tekemä päätelmä on, että Deltafina ”osallistui” täysin kyseisiin menettelytapoihin ja että sen tulee siis katsoa olevan ”täysin” yhteisvastuussa rikkomisesta.

96 Komissio toteaa, että se nojautui väitetiedoksiannossa samoihin tosiseikkoihin sen toteamiseksi, että Deltafina osallistui jalostajien kartelliin, ja näin ollen, että se oli yhteisvastuussa EY 81 artiklan rikkomisesta. Komissio toteaa, että Deltafina on väitetiedoksiantoon antamassaan vastauksessa myös puolustautunut laajalti sen roolin

osalta, joka sille näin oli annettu jalostajien kartellissa. Se katsoo, että mikään Deltafinan mainitsema ”ero sanamudossa” väitetiedoksiannon ja riidanalaisen päätöksen välillä ei siis ole luonteeltaan sellainen, että se osoittaisi, että viimeksi mainitun puolustautumisoikeuksia on loukattu.

97 Komissio ei myöskään hyväksy arvostelua, jota Deltafina on esittänyt tietyistä riidanalaiseen päätökseen sisältyvistä seikoista.

98 Komissio katsoo lopuksi viitaten riidanalaisen päätöksen 363–365 perustelukappaleessa kuvattuun käyttäytymiseen, että ei ole mitenkään ”kohtuutonta” todeta, kuten se teki riidanalaisen päätöksen 361 perustelukappaleessa, että Deltafinalla oli ”erityisen aktiivinen” rooli jalostajien kartellissa.

99 Komission mukaan edellä esitetyistä seikoista seuraa, että se ei ole tehnyt arviointivirheitä eikä loukannut Deltafinan puolustautumisoikeuksia, kun se katsoi tämän osallistuneen riidanalaisen päätöksen 1 artiklassa tarkoitettuihin kilpailua rajoittaviin menettelytapoihin ja totesi sen olevan yhteisvastuussa näistä menettelytavoista.

100 Deltafinan siltä osin esittämästä arvostelusta, että se luokiteltiin riidanalaisessa päätöksessä jalostajien kartellin johtajaksi, komissio toteaa ensiksi, että vaikka arvostelu olisi perusteltua, se voisi korkeintaan johtaa sakon määrän alentamiseen.

101 Komissio muistuttaa tämän jälkeen, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan silloin, kun komissio väitetiedoksiannossaan nimenomaisesti ilmoittaa aikovansa tutkia,

onko yrityksille määrättävä sakkoja, ja kun se myös ilmoittaa ne tärkeimmät tosiseikat ja oikeudelliset seikat, jotka voivat johtaa sakon määräämiseen, kuten oletetun rikkomisen vakavuuden ja keston sekä sen, että kilpailusääntöjä on rikottu ”tahallaan tai tuottamuksesta”, se täyttää velvoitteensa kunnioittaa yritysten oikeutta tulla kuulluiksi (ks. asia T-23/99, LR AF 1998 v. komissio, tuomio 20.3.2002, Kok., s. II-1705, 199 kohta). Oikeuskäytännössä näin edellytetyt seikat sisältyvät väitetiedoksiantoon.

102 Komissio väittää lopuksi, että joka tapauksessa siitä, että se ei ole väitetiedoksiannossa nimenomaisesti ilmoittanut aikomustaan pitää Deltafinalla jalostajien kartellissa ollutta roolia raskauttavana seikkana, ei ole ollut seurauksia tämän yrityksen puolustuksen kannalta. Tämä on näet väitetiedoksiantoon antamansa vastauksen sivuilla 31–37 nimenomaisesti esittänyt väitteitä, joilla se on pyrkinyt vähättelemään rooliaan.

– Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta

103 Tässä kanneperusteessa on kaksi pääasiallista osaa. Deltafina vetoaa yhtäältä siihen, että väitetiedoksiannon ja riidanalaisen päätöksen välillä on eroja siltä osin kuin kysymys on sen arvioinnista, mikä rooli sillä oli jalostajien kartellissa. Se kiistää toisaalta tämän arvion paikkansapitävyyden, sellaisena kuin arviointi on tehty riidanalaisessa päätöksessä.

104 Deltafina arvostelee kummankin osan yhteydessä jalostajien kartellin johtajan roolia, joka sille on annettu. Deltafina moittii komissiota ensimmäisessä osassa siitä, että tämä ei ole väitetiedoksiannossa maininnut sitä, että sitä saatettaisiin pitää jalostajien kartellin johtajana, joten komissio on loukannut sen puolustautumisoikeuksia.

Se väittää toisessa osassa, että komission riidanalaisessa päätöksessä tekemälle päätelmälle, jonka mukaan sillä oli tällainen rooli jalostajien kartellissa, ei ole esitetty riittävästi tukea.

105 Kuten jo edellä 71 kohdassa on todettu ja kuten komissio aivan oikein huomauttaa, jalostajien kartellin johtava rooli, joka Deltafinalla on katsottu olevan, on riidanalaisessa päätöksessä otettu huomioon vain sakon laskennan yhteydessä, ja siinä raskauttavana seikkana. Näin ollen se, että puolustautumisoikeuksien loukkaus, johon tämän roolin yhteydessä on vedottu, näytettäisiin toteen, tai se, että ilmenisi, että tätä ominaisuutta ei ole oikeudellisesti riittävällä tavalla osoitettu, ei voisi johtaa riidanalaisen päätöksen kumoamiseen, johon Deltafina kanneperusteen tässä osassa pyrkii, vaan korkeintaan sille määrätyn sakon alentamiseen. Edellä tarkoitettu arvostelu on siis hylättävä tehottomana tämän kanneperusteen osan yhteydessä. Niitä tarkastellaan jäljempänä kuudennen kanneperusteen yhteydessä, jonka Deltafina on esittänyt sille määrätyn sakon alentamista koskevien vaatimustensa tueksi ja joka perustuu pääasiallisesti samoihin seikkoihin.

106 Muu arvostelu, jota Deltafina esittää tämän kanneperusteen osan tueksi, koskee kolmea erillistä kysymystä, eli ensiksi perustaa, jonka nojalla komissio on riidanalaisessa päätöksessä päätellyt, että tämä yritys on rikkonut EY 81 artiklaa, toiseksi sitä, onko kyseisen päätöksen ja yhteistyötiedonannon välillä tältä osin eroavaisuuksia, ja kolmanneksi sitä, onko komission edellä mainittu päätelmä oikeudellisesti riittävän perusteltu.

107 Ensimmäisen kysymyksen osalta on palautettava mieleen, että kuten edellä 15–21 kohdassa on jo todettu, riidanalainen päätös koskee kahta Espanjan

raakatupakkamarkkinoilla sovittua ja toteutettua kartellia, joista ensimmäisessä olivat osallisina espanjalaiset jalostajat ja Deltafina, ja toisessa tuottajien edustajat. Riidanalaisen päätöksen mukaan kummallekin kartellille oli ominaista sopimusten ja/tai yhdenmukaistettujen menettelytapojen kokonaisuus, ja kumpikin niistä muodosti yhtenä kokonaisuutena pidettävän jatketun EY 81 artiklan 1 kohdan rikkomisen (ks. erityisesti riidanalaisen päätöksen 275–277 ja 296–298 perustelukappale).

108 Espanjalaisten jalostajien ja Deltafinan katsotaan olevan vastuussa koko ensimmäisestä rikkomisesta ja tuottajien edustajien koko toisesta rikkomisesta (ks. erityisesti riidanalaisen päätöksen 1 artikla ja 358, 359 ja 366 perustelukappale).

109 Useista riidanalaisen päätöksen perustelukappaleista ilmenee täsmällisemmin, että Deltafinan katsotaan samoin perustein kuin espanjalaisten jalostajien tehneen sopimuksia ja/tai osallistuneen yhdenmukaistettuihin menettelytapoihin, joiden tavoitteena oli vahvistaa vuosina 1996–2001 kunkin vuoden (korkein) keskimyyntihinta kullekin raakatupakkalajille, kaikki laadut mukaan luettuina, ja jakaa jokaisen raakatupakkalajin määrät, jotka jokainen jalostaja saattoi ostaa tuottajilta (ks. erityisesti riidanalaisen päätöksen 85, 88, 112, 144, 274, 276, 278, 279, 281–283, 285–287, 301, 303, 305 ja 357 perustelukappale). Deltafinan katsotaan lisäksi samoin perustein kuin espanjalaisten jalostajien vuosina 1999–2001 tehneen sopimuksia ja/tai osallistuneen yhdenmukaistettuihin menettelytapoihin, joiden tavoitteena oli vahvistaa raakatupakkalajin laatuluokkien hintahaarukat, jotka esitetään viljelysopimusten liitteenä olevassa taulukossa, sekä sovellettavat lisäehdot (ks. erityisesti riidanalaisen päätöksen 85, 274, 276, 290 ja 357 perustelukappale).

110 Toisin sanoen Deltafinaa arvostellaan riidanalaisessa päätöksessä siitä, että se on osallistunut suoraan ja aktiivisesti jalostajien kartelliin (ks. erityisesti riidanalaisen päätöksen 357, 361, 366 ja 369 perustelukappale). Tältä osin on todettava, että komissio

täsmentää riidanalaisen päätöksen 369 perustelukappaleessa nimenomaisesti, että ”Deltafinan roolin on käsiteltävänä olevassa asiassa katsottava olleen suora ja ensisijainen, eikä se ollut rajoittunut vain ulkopuolisen koordinaattorin tai edesauttajan rooliin”.

111 Komissio esittää riidanalaisen päätöksen 359–366 perustelukappaleessa kyseisen päätöksen muihin perustelukappaleisiin viitaten päättelyn ja erityiset tosiseikat, joihin se on perustanut edellä 109 ja 110 kohdassa esitetyt päätelmänsä.

112 Päättely ja tosiseikat ovat seuraavanlaiset:

– Deltafina osallistui pääjohtajansa ja toisinaan muiden edustajiensa välityksin eräisiin jalostajien kartellin kokouksiin (riidanalaisen päätöksen 67, 112 ja 363 perustelukappale), nimittäin kokouksiin, jotka pidettiin Madridissa (Espanja) 13.3.1996 (riidanalaisen päätöksen 88 ja 92 perustelukappale) ja 17.12.1996 (riidanalaisen päätöksen 117 perustelukappale) sekä Roomassa (Italia) 30.1.1997 (riidanalaisen päätöksen 118 perustelukappale) ja maaliskuussa 1999 (riidanalaisen päätöksen 186 perustelukappale)

– Kun Deltafina ei ollut läsnä tietyissä jalostajien kartellin kokouksissa, viimeksi mainitut tiedottivat sille säännönmukaisesti Espanjan raakatupakkamarkkinoiden tilanteesta ja toteuttamistaan menettelytavoista (riidanalaisen päätöksen 112, 133–136, 140–143, 145, 149 ja 364 perustelukappale)

– Deltafinan pääjohtaja toimi jopa sellaisen muistion tallettajana, jonka espanjalaiset jalostajat olivat valmistelleet ja allekirjoittaneet eräässä kokouksistaan ja jossa toistettiin yksityiskohtaisesti niiden tekemät eri sopimukset (riidanalaisen päätöksen 122 ja 364 perustelukappale)

– Deltafina puuttui jalostajien kartellin organisaatioon muun muassa lähettämällä jalostajille kirjeitä lainvastaisten sopimusten moitteettoman täytäntöönpanon takaamiseksi ja toimi näin niiden välisissä erimielisyyksissä välittäjänä (riidanalaisen päätöksen 140 ja 365 perustelukappale)

– Deltafinalla oli keskeinen rooli espanjalaisten jalostajien ja tuottajien välisissä vuoden 1999 sadon ylijäämätupakan hintahaarukoita koskevissa neuvotteluissa (riidanalaisen päätöksen 207, 221 ja 365 perustelukappale).

113 Toisen kysymyksen osalta on alustavasti vastattava, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan puolustautumisoikeuksien kunnioittaminen kaikissa sellaisissa menettelyissä, joissa voidaan määrätä seuraamuksia – erityisesti sakkoja tai uhkasakkoja – on yhteisön oikeuden perusperiaate, jota on noudatettava, vaikka kyse on luonteeltaan hallinnollisesta menettelystä (asia 85/76, Hoffmann-La Roche v. komissio, tuomio 13.2.1979, Kok., s. 461, Kok. Ep. IV, s. 341, 9 kohta ja asia C-176/99 P, ARBED v. komissio, tuomio 2.10.2003, Kok., s. I-10687, 19 kohta).

114 Tämän periaatteen mukaan komission yritykselle, jolle se aikoo määrätä seuraamuksen kilpailusääntöjen rikkomisesta, osoittamaan väitetiedoksiantoon on sisällytettävä tätä yritystä vastaan esitetyt olennaiset seikat, kuten tosiseikat, joista yritystä moititaan, niiden oikeudellinen luonnehdinta ja todistusaineisto, johon komissio tukeutuu,

jotta tämä yritys voisi esittää hyödyllisesti väitteensä ja perustelunsa sitä vastaan käydyssä hallinnollisessa menettelyssä (ks. edellä 113 kohdassa mainittu asia ARBED v. komissio, tuomion 20 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

115 Lisäksi puolustautumisoikeuksien loukkaamista hallinnollisessa menettelyssä arvioidaan komission väitetiedoksiannossa ja päätöksessä, jolla kyseinen menettely päätettiin, esittämien väitteiden perusteella (asia T-30/91, Solvay v. komissio, tuomio 29.6.1995, Kok., s. II-1775, 60 kohta ja asia T-36/91, ICI v. komissio, tuomio 29.6.1995, Kok., s. II-1847, 70 kohta). Näin ollen sen toteaminen, että puolustautumisoikeuksia on loukattu, edellyttää, että väite, jota yrityksen mukaan ei esitetty sitä vastaan väitetiedoksiannossa, sisältyy komission lopulliseen päätökseen.

116 Käsiteltävänä olevassa asiassa komissio tekee väitetiedoksiannossa ja riidanalaisessa päätöksessä eron kahden horisontaalisen kartellin välillä, joille on ominaista sopimusten ja/tai yhdenmukaistettujen menettelytapojen kokonaisuus Espanjan raakatupakkamarkkinoilla ja joista ensimmäiseen osallistui ensijalostuksen ala ja toisen tuotannon ala, ja luokitteli kummankin näistä kartelleista yhtenä kokonaisuutena pidettäväksi jatketuksi EY 81 artiklan 1 kohdan rikkomiseksi (ks. erityisesti väitetiedoksiannon 1, 316–318 ja 338–340 kohta). Kuten riidanalaisessa päätöksessä, siinä katsotaan espanjalaisten jalostajien ja Deltafinan olevan vastuussa koko ensimmäisestä rikkomisesta ja tuottajien edustajien koko toisesta rikkomisesta (ks. erityisesti väitetiedoksiannon 411, 412 ja 420 kohta).

117 Siltä osin kuin erityisesti on kysymys Deltafinasta, väitetiedoksiannosta ilmenee selvästi, että kuten riidanalaisessa päätöksessä, tämän yhtiön katsotaan olevan vastuussa rikkomisesta sen vuoksi, että se osallistui suoraan ja aktiivisesti jalostajien kartellin toimintaan. Niinpä väitetiedoksiannon 415 kohdan ensimmäisessä virkkeessä, joka on lähes samanlainen kuin riidanalaisen päätöksen 361 perustelukappaleen

ensimmäinen virke, komissio toteaa, että ”Deltafinalla oli erityisen aktiivinen rooli espanjalaisten jalostajien raakatupakkakartellissa”. Samoin väitetiedoksiannon 420 kohdassa, jonka sanamuoto on samankaltainen kuin riidanalaisen päätöksen 366 perustelukappaleen sanamuoto, komissio päättelee muun muassa, että on ”katsottava, että Deltafina osallistui aktiivisesti keskimyyntihinnasta ja jalostajien vuodesta 1996 lukien sopimista määristä tehtyjen sopimusten laatimiseen ja täytäntöönpanoon sekä neuvotteluihin vuoden 2000 ylijäämätupakan hintataulukoista”.

118 Lisäksi päättely ja tosiseikat, joita komissio käytti perusteena väitteelle, jonka mukaan Deltafinan suora ja aktiivinen osallistuminen rikkomiseen vastaavat lähtökohtaisesti sen riidanalaisessa päätöksessä esittämiä, jotka mainitaan edellä 112 kohdassa (ks. erityisesti väitetiedoksiannon 412–420 kohta ja ne väitetiedoksiannon kohdat, joihin niissä viitataan).

119 On siis todettava, että toisin kuin Deltafina väittää, riidanalainen päätös ei eroa väitetiedoksiannosta siltä osin kuin kysymys on syistä, joiden perusteella sen katsottiin olevan vastuussa rikkomisesta. Deltafinan oli väitetiedoksiantoa lukiessaan väistämättä ymmärrettävä, että komission tarkoitus oli käyttää perustana Deltafinan suoraa ja aktiivista osallistumista jalostajien kartellin toimintaan, kuten se teki riidanalaisessa päätöksessä. Koska Deltafina saattoi väitetiedoksiannon perusteella saada tietoonsa paitsi suoraa ja aktiivista osallistumistaan koskevan väitteen, myös tosiseikat, jotka komissio esitti riidanalaisessa päätöksessä tämän väitteen tueksi, kantajalla oli täydet edellytykset puolustautua hallinnollisessa menettelyssä.

120 Useissa riidanalaisen päätöksen kappaleissa tosin nimenomaisesti mainitaan Deltafinan espanjalaisten jalostajien rinnalla osallistuneen riidanalaisiin sopimuksiin ja/tai yhdenmukaistettuihin menettelytapoihin (ks. edellä 109 kohta), vaikka näin ei

todeta väitetiedoksiannon vastaavissa kappaleissa. Kysymys on kuitenkin pelkästään erosta tosiseikkojen kuvauksessa, jossa pyritään vain selostamaan ne täsmällisemmin riidanalaisessa päätöksessä, eikä siinä voida muuttaa väitteitä aineellisesti siitä, millaisina ne on väitetiedoksiannossa esitetty. Tältä osin on palautettava mieleen, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan komission lopullisen päätöksen ei tarvitse välttämättä täydellisesti vastata väitetiedoksiantoa (asia 41/69, ACF Chemiefarma v. komissio, tuomio 15.7.1970, Kok., s. 661, Kok. Ep. I, s. 455, 91 kohta; yhdistetyt asiat 100/80–103/80, Musique Diffusion française ym. v. komissio, tuomio 7.6.1983, Kok., s. 1825, Kok. Ep. VII, s. 133, 14 kohta ja yhdistetyt asiat T-24/93–T-26/93 ja T-28/93, Compagnie maritime belge de transports ym. v. komissio, tuomio 8.10.1996, Kok., s. II-1201, 113 kohta).

121 Samoin väitetiedoksiannon 413 kohdassa komissio lainaa [EY 81] artiklan mukaisesta menettelystä (IV/29.869 – Italialainen valulasi) 17.12.1980 tekemäänsä päätöstä 80/1334/ETY (EYVL L 383, s. 9; jäljempänä valulasia koskeva päätös) ja toteaa, että sen päätöskäytännössä on katsottu, että ”kun yritys sallii ja tietoisesti auttaa sellaisten kilpailunrajoitusten toteuttamisessa, jotka ovat itse asianomaisten sopimusten tavoitteena, sen voidaan katsoa olevan osavastuullinen niistä aiheutuvista rajoittavista vaikutuksista”. Tämä huomio, jota vastaavaa ei esiinny riidanalaisessa päätöksessä ja joka sisältyy väitetiedoksiannon sen adressaatteja ja yksilöidysti Deltafinaa koskevaan osaan, voitaisiin ensi näkemältä tulkita siten, että se tarkoittaa, että komissio ei arvostele viimeksi mainittua siitä, että tämä olisi osallistunut suoraan ja aktiivisesti jalostajien kartelliin, vaan ainoastaan siitä, että se on helpottanut rikkomisen toteuttamista. Tällaista tulkintaa ei kuitenkaan voida hyväksyä, koska siinä ei oteta huomioon kyseistä huomiota seuraavia väitetiedoksiannon kohtia eikä erityisesti 415 ja 420 kohtaa, joissa Deltafinaa selvästi arvostellaan siitä, että se on osallistunut aktiivisesti jalostajien kartelliin (ks. edellä 117 kohta). Kun komissio on esittänyt tämän huomion väitetiedoksiannon 413 kohdassa, sen – vaikka voidaan pitää valitettavana sitä, että se ei ole käyttänyt täsmällisempiä ilmauksia tältä osin – tarkoituksena oli todeta, että yritys voi rikkoa EY 81 artiklan 1 kohdassa määrättyä kieltoa, kun sen toiminnalla, yhteensovitettuna muiden yritysten toiminnan kanssa, on tarkoitus rajoittaa kilpailua

yhtenäismarkkinoiden tietyillä merkityksellisillä markkinoilla, ilman että yrityksen välttämättä edellytetään itse toimivan näillä merkityksellisillä markkinoilla. Tämä käy selvästi ilmi, kun kyseinen huomio luetaan valulasia koskevan päätöksen tekstikappaleen kontekstissa.

122 Kolmannesta kysymyksestä on todettava, että Deltafina ei kiistä sitä, että tosiseikkoja, joita komissio käytti riidanalaisen päätöksen 359–366 perustelukappaleessa perusteena todetakseen, että Deltafina oli vastuussa EY 81 artiklan rikkomisesta, sellaisina kuin ne on esitetty edellä 112 kohdassa, tukevat asiakirja-aineistoon sisältyvät todisteet. Tämän kanneperusteen osan yhteydessä Deltafina tosiasiallisesti asettaa kyseenalaiseksi komission päätelmän siitä, että näiden tosiseikkojen perusteella ensimmäinen rikkominen voidaan lukea sen syyksi kokonaisuudessaan.

123 Tältä osin on muistettava, että kilpailusääntöjen rikkomisen syyksilukeminen kokonaisuudessaan yritykselle, joka on osallistunut kartelliin, on yksilöllisen vastuun periaatteen mukainen, kun se täyttää kaksi edellytystä eli objektiivisen ja subjektiivisen edellytyksen (ks. edellä 57–63 kohta). Ensimmäisestä edellytyksestä on todettava, että asianomaisen yrityksen on täytynyt myötävaikuttaa yhteistoimintajärjestelyn toteuttamiseen, vaikka vain alisteisella, liitännäisellä tai passiivisella tavalla. Toisesta edellytyksestä on todettava, että mainitun yrityksen on täytynyt ilmaista tahtonsa, joka osoittaa, että se on hyväksynyt, vaikka vain hiljaisesti, yhteistoimintajärjestelyn tavoitteet.

124 Käsiteltävänä olevassa asiassa aivan ensiksi on osoittautunut, että Deltafina myötävaikutti aktiivisesti ja suoraan jalostajien kartellin toteuttamiseen rikkomisajanjakson aikana.

125 Asiakirja-aineistosta ilmenevät seikat osoittavat, että Deltafinan kaksi edustajaa, tässä tapauksessa sen pääjohtaja M ja ostoista vastaava johtaja C osallistuivat jalostajien kartellin ensimmäiseen kokoukseen eli 13.3.1996 Madridissa pidettyyn kokoukseen, jossa keskusteltiin raakatupakan hinnoista ja ostomääristä markkinavuodelle 1996/1997 ja sovittiin hinnoista. Riidanalaisen päätöksen 95 perustelukappaleessa mainitusta WWTE:n Deltafinalle 10.4.1996 osoittamasta faksista ilmenee, että Deltafina oli aktiivisesti myötävaikuttanut tämän sopimuksen tekemiseen ja laatinut pöytäkirjan, johon se sisältyi. Tästä faksista ja Agroexpansiónin Deltafinalle 22.4.1996 osoittamasta faksista ilmenee myös, että WWTE ja Agroexpansión valittivat Deltafinalle siitä, että Cetarsa ei noudattanut sopimusta.

126 Toinen jalostajien välinen kokous pidettiin 17.12.1996 M:n läsnä ollessa. Viimeksi mainittu ja C osallistuivat myös jalostajien kartellin Roomassa 30.1.1997 pidettyyn kokoukseen, jossa tehtiin hintoja ja raakatupakan ostomääriä markkinavuonna 1997/1998 koskevat sopimukset. Asiakirja-aineistosta ilmenee, että M toimi espanjalaisten jalostajien viimeksi mainitussa kokouksessa laatiman ja allekirjoittaman sellaisen muistion tallettajana, jossa toistettiin eri sopimukset yksityiskohtaisesti ja jonka hän lopulta tuhosi samojen jalostajien pyynnöstä.

127 Tämän jälkeen WWTE ja Agroexpansión tiedottivat Deltafinalle useaan otteeseen Espanjan raakatupakkamarkkinoiden tilanteesta, ja ne valittivat viimeksi mainitulle siitä, että edellä 126 kohdassa tarkoitettuja sopimuksia ja muita vuoden 1997 ensimmäisten kuukausien aikana tehtyjä sopimuksia ei ollut noudatettu. WWTE lähetti 29.4.1997 M:lle faksin, jossa se ilmoitti, että alin (keskimääräinen) hinta, jonka Cetarsa oli suostunut maksamaan tuottajille, oli vastoin jalostajien M:n läsnä ollessa tekemää sopimusta ja että tämän vuoksi oli mahdotonta noudattaa sitoumusta keskimyyntihinnan, joka oli 50–60 Espanjan pesetaa (ESP) kilolta, maksamisesta. M vastasi tähän faksiin samana päivänä Deltafinan kirjepaperille laaditulla faksilla, jossa hän kehotti WWTE:tä ”pysymään rauhallisena” todeten, että ”ei auta ketään, että maksetaan aina enemmän”. Agroexpansión lähetti M:lle faksin, jossa se totesi muun

muassa, että ”muiden jalostajien kanssa tehdyt sopimukset ja niiden kanssa pidetyt kokoukset olivat jälleen kerran tuloksettomia ja turhanpäiväisiä” ja että se oli ”noudattanut sovittelua ja ostaisi 5 miljoonaa kiloa mutta maksaisi 30 ESP enemmän kuin edellisenä vuonna”. WWTE valitti 9.7.1997 päivätyssä faksissaan uudelleen Deltafinalle Cetarsan käyttäytymisestä ja korosti erityisesti tarvetta ”saavuttaa rauha alalla” ja saada aikaan ”sopimus ilman sopimusta”. WWTE totesi faksissaan myös, että ”kuten olet useasti todennut, hintasopimus ei ole mahdollinen ilman määriä koskevaa sopimusta. Määriä koskevaa sopimusta ei voida tehdä vain vuodeksi – – Pitäisi saada mahdollisesti viiden vuoden tai vähintään kolmen vuoden sopimus”.

128 Agroexpansión lähetti 1.10.1997 Deltafinalle faksin ilmoittaakseen, että WWTE oli suostunut maksamaan sovittua korkeampia hintoja. M reagoi tähän faksiin samana päivänä kirjoittamalla WWTE:lle Deltafinan kirjepaperilla, että jos tämä tieto osoittautuisi oikeaksi, käsillä olisi vakava ongelma ja että sen käytös voitaisiin tulkita ”ankaraksi hyökkäykseksi” Agroexpansiónia vastaan. WWTE ilmaisi näkemyksensä tästä kysymyksestä 2.10.1997 Deltafinalle lähettämässään faksissa.

129 WWTE lähetti 6.11.1997 Deltafinalle faksin, jossa se totesi muun muassa, että se yritti ”kaikin keinoin” saada aikaan sopimuksen määristä ja että se tulisi marraskuun 20. päivänä muiden jalostajien kanssa pidettävässä kokouksessa esittämään ”sopimusten takaamista siten, että talletetaan huomattavat rahasummat, jotka mahdollistavat sopimusten täytäntöönpanon turvaamisen”. Faksin liitteenä oli taulukko, johon sisältyi tietoja tietyistä kunkin espanjalaisen jalostajan maksamista hinnoista.

130 Taes ilmoitti Deltafinalle jalostajien 20.1.1998 Madridissa pitämässään kokouksessa markkinavuotta 1998/1999 varten tekemästä ostoehtoja koskevasta puitesopimuksesta kokousta seuraavana päivänä.

131 Agroexpansiónin 6.4.1999 päivätystä toimintakertomuksesta ilmenee, että M osallistui maaliskuussa 1999 espanjalaisten jalostajien ja Anetabin kanssa kokoukseen, jossa keskusteltiin raakatupakan hinnasta ja ostettavan raakatupakan määristä markkinavuodelle 1999/2000.

132 Deltafina puuttui lopuksi vuonna 2000 jalostajien ja tuottajien edustajien välisiin neuvotteluihin raakatupakan ylijäämän hintahaarukoista vuonna 1999. Erityisesti Anetabin helmikuussa 2000 pidettävää kokousta silmällä pitäen M lähetti 15.2.2000 Deltafinan kirjepaperille laaditun faksin Cetarsalle, Agroexpansiónille ja WWTE:lle kertoakseen niille ajatuksiaan ja esittääkseen neuvoja ja ehdotuksia tältä osin.

133 Deltafinan osallistumista luonnehtivien objektiivisten seikkojen kokonaisuuden perusteella on todettava, että se on asiasta täysin tietoisena ja tahallisesti myötävaikuttanut jalostajien kartelliin. On ilmiselvää, että joko Deltafina ei voinut olla tietämättä tai se oli tietoinen tämän kartellin kilpailunvastaisesta ja laittomasta tavoitteesta – tavoitteesta, joka ilmeni erityisesti sellaisten kokousten pitämisenä, joiden tarkoitus oli kilpailunvastainen, arkaluonteisten tietojen vaihtamisena, johon se osallistui aktiivisesti koko rikkomisajanjakson ajan, ja sellaiseen muistioon liittyen, jossa toistettiin yksityiskohtaisesti tietyt raakatupakan hintaa ja ostomääriä koskevat sopimukset ja jonka tallettajana se toimi. Tässä yhteydessä on syytä lisätä, että kun otetaan huomioon Deltafinan merkittävä asema Espanjan jalostetun tupakan ostomarkkinoilla ja sen rooli Universal-konsernin Euroopan liiketoiminnan koordinoinnista ja valvonnasta vastaavana (ks. jäljempänä 142 ja 268–272 kohta), sillä oli intressi siihen, että kyseiset rajoittavat menettelytavat pantiin täytäntöön.

134 Kaiken edellä esitetyn perusteella on todettava, että komissio on perustellusti ja Deltafinan puolustautumisoikeuksia loukkaamatta riidanalaisessa päätöksessä katsonut, että kantaja oli vastuussa jalostajien kartelliin perustuvasta rikkomisesta.

135 Tästä seuraa, että ensimmäinen osa on hylättävä perusteettomana.

Toinen osa, jonka mukaan menettelytavoista, joista Deltafinaa arvostellaan, pitäisi itse asiassa arvostella sen pääjohtajaa

– Asianosaisten lausumat

136 Deltafina väittää, että menettelytavat, joista sitä arvostellaan, voidaan lukea vain sen pääjohtajan syyksi, koska tämä toimi jalostajien kartellissa aina henkilökohtaisessa ominaisuudessaan eikä yhtiön edustajana tai toimielimenä.

137 Se täsmentää, että espanjalaiset jalostajat olivat valinneet M:n ”sopimustensa valvojaksi” hänen tarjoamiensa puolueettomuustakeiden ja hänellä tupakkateollisuudessa sekä Espanjassa, Italiassa että muualla maailmassa olevan auktoriteetin vuoksi.

138 Komissio vaatii, että Deltafinan väitteet hylätään.

– Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta

139 On todettava, että asiakirja-aineistossa on joukko seikkoja, joista ilmenee, että M ei osallistunut jalostajien kartelliin henkilökohtaisessa ominaisuudessaan vaan Deltafinan edustajana.

140 Tältä osin on aivan ensiksi muistettava, että M on tämän yhtiön pääjohtaja.

141 Tämän jälkeen on todettava, että joissakin kartellin kokouksissa M:n seurana oli toinen Deltafinan edustaja, joka hoiti merkittäviä tehtäviä yhtiössä (ks. edellä 125 ja 126 kohta). On lisäksi todettava, että kokous 30.1.1997 Roomassa (ks. edellä 126 kohta) pidettiin Deltafinan toimistotiloissa ja että M:n espanjalaisille jalostajille jalostajien kartellin yhteydessä lähettämät kirjeet oli laadittu yhtiön kirjepaperille. Faksissa, jonka M lähetti 29.4.1997 WWTE:lle, hän esitti lisäksi yhtiön nimen oman nimensä ohessa (ks. edellä 127 kohta).

142 Lisäksi on katsottava selvitetyksi, että M:n jalostajien kartellin toimintaan osallistumisen tavoitteena oli puolustaa Deltafinan kaupallisia intressejä Espanjan markkinoilla. Yhtäältä on todettava, että Deltafina vastaa Universal-konsernin Euroopan liiketoiminnan koordinoinnista ja valvonnasta ja että sillä on siis suora intressi sen Espanjan sisaryhtiön, Taesin, raakatupakan ostotoimintaan. Toisaalta Deltafina on sen lisäksi, että se hankki Taesin jalostetun tupakan tuotannon lähes kokonaan (riidanalaisen päätöksen 27 perustelukappale), tehnyt merkittäviä jalostetun tupakan ostosopimuksia Cetarsan (riidanalaisen päätöksen 20 ja 29 perustelukappale) ja Agroexpansiónin kanssa (riidanalaisen päätöksen 21 ja 29 perustelukappale). Kuten eräistä asiakirja-aineistoon sisältyvistä asiakirjoista ilmenee, ja asianosaisten kesken on riidatonta, espanjalaisten jalostajien raakatupakan hankinnasta maksama hinta vaikuttaa suoraan

hintaan, jonka Deltafina maksaa jalostetun tupakan ostosta (ks. myös riidanalaisen päätöksen 32 perustelukappale).

143 On myös todettava, että Taes toteaa 18.2.2002 päivätyssä muistiossaan (ks. edellä 9 kohta), että Deltafina oli kiinnostunut tekemään sopimuksen raakatupakan vuoden 1999 ylijäämän ostohinnasta, koska se halusi hankkia lisämääriä jalostettua tupakkaa. On syytä lisätä, että Deltafinan ja espanjalaisten jalostajien kartellin yhteydessä käymässä kirjeenvaihdossa useissa kirjeissä viitataan nimenomaisesti kantajan tilanteeseen.

144 Edellä esitetty huomioon ottaen toinen osa on hylättävä perusteettomana.

Kolmas osa, jonka mukaan komissio epäsi Deltafinalta oikeuden tutustua tiettyihin sitä vastaan puhuviin asiakirjoihin

– Asianosaisten lausumat

145 Deltafina väittää, että kun komissio epäsi siltä oikeuden tutustua asiakirjoihin, joissa todettiin Deltafinalla olleen johtajan rooli jalostajien kartellissa, se loukkasi Deltafinan puolustautumisoikeuksia ja oikeutta oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin.

146 Deltafina toteaa tältä osin, että komissio ei suostunut pyyntöön, jonka se esitti 23.3.2004 lähettämässään faksissa ja toisti 24.11.2004 lähettämässään faksissa ja jossa se pyysi saada tutustua kirjelmiin, jotka muut väitetiedoksiannon adressaatteina olleet yritykset olivat toimittaneet vastauksena väitetiedoksiantoon.

147 Komissio toteaa, että se ei ole käyttänyt Agroexpansiónin ja WWTE:n väitetiedoksiantoon antamiin vastauksiin sisältyviä seikkoja perusteena todetakseen, että Deltafinalla oli johtajan rooli jalostajien kartellissa. Kuten riidanalaisen päätöksen 436 perustelukappaleesta ilmenee, vastauksissaan Agroexpansión ja WWTE pelkästään vahvistivat tämän roolin tai täsmällisemmin tosiseikat, ”joista tämä rooli johtuu”. Ne eivät esittäneet mitään tosiseikkoja, joita ei olisi jo esitetty Deltafinaa vastaan väitetiedoksiannossa ja joiden osalta viimeksi mainittu ei olisi voinut puolustautua.

– Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta

148 Deltafinan tämän osan tueksi esittämät väitteet on hylättävä tehottomina samoista syistä kuin edellä 70–73 ja 105 kohdassa on mainittu. Ne tutkitaan jäljempänä kuudennen kanneperusteen yhteydessä, jonka Deltafina on esittänyt sille määrätyn sakon määrän alentamista koskevien vaatimustensa tueksi.

Neljäs osa, jonka mukaan komissio ei ole väitetiedoksiannossa riittävän selvästi määritellyt merkityksellisiä tuotemarkkinoita ja maantieteellisiä markkinoita

– Asianosaisten lausumat

149 Deltafina väittää, että komissio ei ole väitetiedoksiannossa riittävän selvästi määritellyt merkityksellisiä tuotemarkkinoita ja maantieteellisiä markkinoita ja että komissio on tämän vuoksi loukannut vakavasti sen puolustautumisoikeuksia.

150 Deltafina toteaa, että jos nämä markkinat olisi määritelty ”vaadittavalla selkeydellä” väitetiedoksiannossa, se olisi voinut esittää komissiolle tosiseikkoja ja oikeudellisia seikkoja koskevia väitteitä, joiden perusteella komissio olisi tehnyt toisenlaiset päätelmät kuin ne, jotka sisältyvät riidanalaiseen päätökseen. Tämä olisi erityisesti mahdollistanut sen, että Deltafina olisi voinut esittää argumentaatiota siitä, toimiko se merkityksellisillä markkinoilla vai ei, ja roolistaan näillä markkinoilla.

151 Komissio ei hyväksy Deltafinan väitteitä.

– Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta

152 Aivan ensiksi on syytä todeta, että väitetiedoksiannosta ilmenee riittävän selvästi ja täsmällisesti, että merkitykselliset markkinat ovat Espanjan raakatupakan oston ja ensijalostuksen markkinat. Komissio kuvaa yksityiskohtaisesti sekä väitetiedoksiannossa

että riidanalaisessa päätöksessä (ks. edellä 82 ja 83 kohta) raakatupakan ensijalostusta Espanjassa harjoittavia yrityksiä – täsmentäen muun muassa niiden raakatupakan osto- ja ensijalostustoimintaa sekä niiden välisiä liikesuhteita – raakatupakan tuottajia, tuottajien edustajia, Espanjan raakatupakka-alan eri osatekijöitä kuten tuotantoalueita, tuotannon määrää ja arvoa, myyntiarvoa, raakatupakan eri lajeja ja kunkin lajin (korkeimpia) keskimyyntihintoja sekä raakatupakkaan sovellettavia yhteisön ja Espanjan säännöstöjä (ks. väitetiedoksiannon 15–81 kohta). Komission väitetiedoksiannossa näin tekemän tarkastelun perusteella voidaan täysin ymmärtää niiden markkinoiden toiminta, joilla kilpailu on vääristynyt.

153 Tämän jälkeen on todettava, että Deltafinan väitetiedoksiantoon antamasta vastauksesta käy ilmi, että viimeksi mainittu oli paitsi täysin ymmärtänyt, millä tavoin komissio käsitti merkitykselliset markkinat käsiteltävänä olevassa asiassa, se myös ilmaisi näkemyksensä roolistaan kyseisillä markkinoilla.

154 Toisen kanneperusteen neljäs osa on näin ollen hylättävä perusteettomana.

155 Kun otetaan huomioon kaikki edellä esitetyt seikat, toista kanneperustetta ei voida hyväksyä.

*Kolmas kanneperuste, jonka mukaan EY 81 artiklan 1 kohtaa, asetuksen N:o 1/2003 2 artiklaa ja [EY] 81 ja [EY] 82 artiklassa tarkoitettua kauppaan kohdistuvan vaikutuksen käsitettä koskevien suuntaviivojen 43 kohtaa on rikottu ja perustelut ovat puutteelliset*

Asianosaisten lausumat

156 Deltafina väittää, että komissio ei ole riittävällä tavalla osoittanut, että kysymyksessä olevat kilpailua rajoittavat menettelytavat vaikuttivat jäsenvaltioiden väliseen kauppaan.

157 Deltafina toteaa tämän väitteen tueksi ensiksi, että komissio puhuu itseään vastaan, kun se toteaa yhtäältä riidanalaisen päätöksen 316 perustelukappaleessa, että ”jalostajien ja Deltafinan välisellä kartellilla voi tosiasiallisesti tai mahdollisesti olla suoraa tai välillistä vaikutusta Espanjan ja muiden jäsenvaltioiden väliseen kauppaan, koska sen tavoitteena on taata espanjalaisen jalostetun tupakan vienti”, ja toisaalta riidanalaisen päätöksen 412 perustelukappaleessa, että sillä ”ei ole riittäviä todisteita tuottajien ja jalostajien rikkomisten todellisista vaikutuksista markkinoihin”.

158 Deltafina arvostelee tämän jälkeen sitä, että komissio on olettanut, että käsiteltävänä olevassa asiassa on kysymys jäsenvaltioiden väliseen kauppaan vaikuttamisesta ”pelkästään siitä objektiivisesta syystä, että jotakin muuta kuin merkityksellisten markkinoiden tuotetta voidaan todennäköisesti joskus viedä muille markkinoille”. Sen mukaan komissio siis ottaa huomioon merkityksellisiä markkinoita myöhäisemmän vaiheen markkinat, jotka ovat jalostetun tupakan markkinat. Komissio ei myöskään kuvaa näillä myöhäisemmän vaiheen markkinoilla ”vaikuttavia voimia”, eikä selitä, miten merkityksellisillä markkinoilla esiintyneet toimet voisivat vaikuttaa niihin

”kilpailunvastaisesti ja merkittävästi”. Deltafina moittii komissiota myös siitä, että tämä on jättänyt huomioon ottamatta sen, että raakatupakan markkinat ovat ”yksinomaan kansalliset”, koska muita kuin espanjalaisia yrityksiä ei tunnusteta jalostajiksi Espanjassa eivätkä ne voi ostaa raakatupakkaa espanjalaisilta tuottajilta. Se lisää, että ei ole olemassa Espanjasta peräisin olevaa raakatupakan tuontia eikä raakatupakan vientiä tähän maahan.

159 Deltafina arvostelee komissiota myös siitä, että tämä on jättänyt noudattamatta [EY] 81 ja [EY] 82 artiklassa tarkoitettua kauppaan kohdistuvan vaikutuksen käsitettä koskevien suuntaviivojen 43 kohtaa, jossa todetaan erityisesti, että ”sen viranomaisen – –, jonka mukaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan voi kohdistua tuntuvia vaikutuksia, on selvitettävä, kuinka todennäköistä on se, että sopimuksella tai menettelytavalla on välillisiä tai mahdollisia vaikutuksia” ja että ”oletetut tai teoreettiset vaikutukset eivät ole riittäviä yhteisön toimivallan määrittämiseksi”.

160 Deltafina väittää lopuksi, että kysymyksessä oleva kartelli muistuttaa [EY] 81 ja [EY] 82 artiklassa tarkoitettua kauppaan kohdistuvan vaikutuksen käsitettä koskevien suuntaviivojen 78–82 kohdassa tarkoitettua ”vain yhteen jäsenvaltioon ulottuvaa kartellia”. Se lisää, että samojen suuntaviivojen mukaan ”näiden kartellien kyky vääristää kauppaa perustuu pääasiallisesti siihen, että ne sulkevat markkinat muiden jäsenvaltioiden kilpailijoilta”. Riidanalaiseen päätökseen ei kuitenkaan sisälly mitään, minkä perusteella voitaisiin osoittaa, että käsiteltävänä olevassa asiassa esiintyisi tällaisia poissulkemisen vaikutuksia. Deltafina katsoo, että tosiasiallisesti ne sääntelyyn liittyvät rajat, jotka estävät ulkomaisten jalostusyritysten sijoittautumisen Espanjaan, ja ne raakatupakasta itsestään johtuvat ominaisuudet, joiden vuoksi tämä tuote on jalostettava välittömästi sadonkorjuun jälkeen ja sadonkorjuupaikan läheisyydessä, ”aiheuttavat sen, että on hyvin epätodennäköistä, että ilmenisi edes välillisiä vaikutuksia, joiden toteutuminen voisi muuttaa puhtaasti hypoteettisen kauppaan vaikuttamisen mahdolliseksi vaikuttamiseksi”.

161 Komissio katsoo, että kolmas kanneperuste on hylättävä perusteettomana.

162 Se korostaa ensiksi, että jäsenvaltioiden väliseen kauppaan vaikuttamista koskeva edellytys täyttyy, kun objektiivisten oikeudellisten seikkojen ja tosiseikkojen perusteella kysymyksessä oleva sopimus on omiaan riittävällä todennäköisyydellä vaikuttamaan tosiasiallisesti tai potentiaalisesti jäsenvaltioiden väliseen kauppaan välillisesti tai välittömästi. Tämän vuoksi EY 81 artiklan soveltamiseksi ei ole tarpeen osoittaa, että kauppaan on tosiasiallisesti vaikutettu.

163 Komissio toteaa tämän jälkeen, että se on esittänyt riidanalaisen päätöksen 316 ja 317 perustelukappaleessa ne syyt, joiden vuoksi kysymyksessä olevat kilpailua rajoittavat menettelytavat voivat mahdollisesti vaikuttaa jäsenvaltioiden väliseen kauppaan. Se katsoo, että riidanalaisen päätöksen 316 ja 412 perustelukappaleen välillä ei ole mitään ristiriitaa.

164 Komissio toteaa lisäksi, että Deltafina ei kiistä sitä, että raakatupakan hintakartelli on omiaan heijastumaan jalostetun tupakan hintaan, eikä sitä, että espanjalainen jalostettu tupakka on pääasiallisesti tarkoitettu vientiin. Komissio katsoo, että sillä ei olosuhteet huomioon ottaen ollut velvollisuutta kuvailla jalostetun tupakan markkinoita, ennen kuin se saattoi päätellä, että kartelli saattoi vaikuttaa tämän tuotteen vientiin.

165 Lopulta komissio ei hyväksy Deltafinan väitettä, jonka mukaan komission tehtävänä olisi sen vuoksi, että kysymyksessä oleva kartelli muistuttaa vain yhteen jäsenvaltioon ulottuvaa kartellia, osoittaa, että se vaikuttaisi siten, että muiden jäsenvaltioiden kilpailijat suljettaisiin ulkopuolelle. Se viittaa tältä osin erityisesti riidanalaisen päätöksen 317 perustelukappaleeseen.

Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta

166 Vakiintuneesta oikeuskäytännöstä ilmenee, että EY 81 ja EY 82 artiklassa mainitun, vaikutuksia jäsenvaltioiden väliseen kauppaan koskevan edellytyksen tulkinnan ja soveltamisen tulee perustua tämän edellytyksen tarkoitukseen eli yhteisön oikeuden ja jäsenvaltioiden oikeuden soveltamisalan keskinäiseen rajaamiseen kilpailuoikeuden alalla. Yhteisön oikeus käsittää näin ollen kaikki yhteistoimintajärjestelyt ja menettelyt, jotka voivat vaarantaa jäsenvaltioiden välisen vapaan kaupan siten, että jäsenvaltioiden välisten sisämarkkinatavoitteiden toteutumista haitataan, erityisesti eristämällä kansalliset markkinat taikka muuttamalla yhtenäismarkkinoiden kilpailurakennetta (asia 22/78, Hugin v. komissio, tuomio 31.5.1979, Kok., s. 1869, 17 kohta ja asia C-475/99, Ambulanz Glöckner, tuomio 25.10.2001, Kok., s. I-8089, 47 kohta).

167 Jotta päätös, sopimus tai menettelytapa on omiaan vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan, on oltava nähtävissä riittävän todennäköisesti ja kaikkien asiaan vaikuttavien oikeudellisten seikkojen ja tosiseikkojen perusteella, että niillä voi tosiasiallisesti tai mahdollisesti olla suoraa tai välillistä vaikutusta jäsenvaltioiden väliseen kauppaan tavalla, joka voisi haitata jäsenvaltioiden välisten yhtenäismarkkinoiden toteuttamista. Tämän lisäksi vaaditaan, ettei tämä vaikutus ole vähäistä (asia C-306/06, Javico, tuomio 28.4.1998, Kok., s. I-1983, 16 kohta ja edellä 166 kohdassa mainittu asia Ambulanz Glöckner, tuomion 48 kohta).

168 Siten vaikutus yhteisön sisäiseen kauppaan johtuu yleensä useista tekijöistä yhdessä, jotka erikseen tarkasteltuina eivät välttämättä olisi ratkaisevia (yhdistetyt asiat C-215/96 ja C-216/96, Bagnasco ym., tuomio 21.1.1999, Kok., s. I-135, 47 kohta ja asia C-359/01 P, British Sugar v. komissio, tuomio 29.4.2004, Kok., s. I-4933, 27 kohta).

169 Oikeuskäytännössä on myös täsmennetty, että EY 81 artiklan 1 kohdassa ei edellytetä, että tässä määräyksessä tarkoitetut yhteistoimintajärjestelyt olisivat vaikuttaneet tuntuvasti yhteisön sisäiseen kauppaan, vaan siinä vaaditaan sen osoittamista, että yhteistoimintajärjestelyt ovat luonteeltaan sellaisia, että niillä voi olla tällainen vaikutus (ks. asia C-238/05, Asnef-Equifax ja Administración del Estado, tuomio 23.11.2006, Kok., s. I-11125, 43 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

170 Käsiteltävänä olevassa asiassa on katsottava, että komissio on riidanalaisessa päätöksessä osoittanut oikeudellisesti riittävällä tavalla, että jalostajien kartelli oli omiaan vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan.

171 Erityisemmin komissio on riidanalaisen päätöksen 316 perustelukappaleessa aivan oikein todennut, että tämä EY 81 artiklan soveltamisen edellytys täyttyi siihen nähden, että jalostajien kartelli oli luonteeltaan sellainen, että se vaikutti jalostetun tupakan vientiin Espanjasta muihin jäsenvaltioihin.

172 Tältä osin on todettava, että kuten riidanalaisen päätöksen eri kappaleista ilmenee (ks. erityisesti riidanalaisen päätöksen 20, 23, 27, 32 ja 84 perustelukappale), yhtäältä raakatupakan ostohinta vaikuttaa suoraan jalostetun tupakan hintaan ja toisaalta espanjalainen jalostettu tupakka on pääasiallisesti tarkoitettu vientiin. Nämä seikat, joita Deltafina ei muutoin ole kiistänyt, riittävät osoittamaan, että jalostajien kartelli oli luonteeltaan sellainen, että se vaikutti espanjalaisen jalostetun tupakan vientiin, joten Deltafina ei voi arvostella komissiota siitä, että tämä ei ollut kuvaillut tämän tuotteen markkinoilla ”vaikuttavia voimia”.

173 Kun komissio arvioi, täyttyykö jäsenvaltioiden väliseen kauppaan vaikuttamista koskeva edellytys, se on tosin ottanut huomioon tuotteen – jalostetun tupakan – joka sijaitsee merkityksellisiä markkinoita myöhäisemmän vaiheen markkinoilla. Kuten

Deltafina kuitenkin myöntää nimenomaisesti kannekirjelmässään, tämä lähestymistapa on paitsi oikeuskäytännön mukainen – jossa katsotaan, että jäsenvaltioiden väliseen kauppaan vaikuttaminen voi olla välillistä (ks. edellä 167 kohta) – myös [EY] 81 ja [EY] 82 artiklassa tarkoitettua kauppaan kohdistuvan vaikutuksen käsitettä koskevien suuntaviivojen mukainen. Näiden suuntaviivojen 38 kohdassa todetaan muun muassa, että ”sopimuksen tai menettelyn soveltamisalaan kuuluviin tuotteisiin yhteydessä olevat toiset tuotteet aiheuttavat usein välillisiä vaikutuksia”, että ”välillisiä vaikutuksia voi aiheutua – – sopimuksista tai menettelyistä, joilla on vaikutusta sellaisten yritysten taloudellisiin rajat ylittäviin toimintoihin, jotka käyttävät sopimuksen tai menettelyn soveltamisalaan kuuluvia tuotteita tai muutoin turvautuvat niihin” ja että ”tällaisia vaikutuksia voi aiheutua esimerkiksi, jos sopimus tai menettelytapa liittyy välituotteeseen, jolla ei käydä kauppaa mutta jota käytetään kaupankäyntiin tarkoitetun lopputuotteen tuotannossa”.

174 Lisäksi komission päätelmää siitä, että jalostajien kartelli oli luonteeltaan sellainen, että se vaikutti jalostetun tupakan vientiin Espanjasta muihin jäsenvaltioihin ja näin yhteisön sisäiseen kauppaan, ei millään tavoin kumoa riidanalaisen päätöksen 412 perustelukappaleessa oleva toteamus, jonka mukaan ”komissiolla ei ole riittäviä todisteita tuottajien ja jalostajien rikkomisten todellisista vaikutuksista markkinoihin; on näet mahdotonta jälkikäteen määrittää hintatasoa, jota sovellettiin raakatupakan markkinoilla Espanjassa silloin, kun käsiteltävänä olevia menettelytapoja ei noudatettu”. Tällä lausumalla, joka on esitetty rikkomisen vakavuuden tutkimisen yhteydessä, komissio pelkästään toteaa, että se ei voi täsmällisesti määrittää kartellin todellisia vaikutuksia markkinoihin. Se ei kuitenkaan sulje pois sitä, että kartellilla olisi voinut olla tällaisia vaikutuksia. Päinvastoin, kuten jäljempänä 245–259 kohdassa esitetään yksityiskohtaisemmin, komissio otti riidanalaisessa päätöksessä rikkomisen vakavuuden arvioinnin yhteydessä huomioon, että vuodesta 1998 lukien jalostajien kartellilla oli ollut todellisia vaikutuksia markkinoihin.

175 Koska komission riidanalaisen päätöksen 316 perustelukappaleessa esittämä päättely edellä esitetyistä syistä jo yksinään osoittaa riittävällä tavalla sen, että jalostajien kartelli oli omiaan vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan, ei ole tarpeen tutkia Deltafinan kritiikkiä väitteestä, jonka komissio on täydentävästi esittänyt riidanalaisen päätöksen 317 perustelukappaleessa ja jonka mukaan ”kartelli, joka ulottuu jäsenvaltion koko alueelle, on jo luonteensa puolesta sellainen, että se lujittaa kansallista markkinoiden eristämistä ja haittaa näin [EY:n] perustamissopimuksessa tavoiteltua taloudellista vuorovaikutusta”.

176 Siltä osin kuin kysymys on siitä, ovatko jalostajien kartellin vaikutukset kauppaan tuntuvia, on todettava, että komissio huomautti riidanalaisen päätöksen 317 perustelukappaleessa, että kyseinen kartelli kokosi yhteen kaikki Espanjan tunnustetut jalostajat, että viimeksi mainitut ostivat lähes kaiken Espanjassa kunakin vuonna tuotetun raakatupakan, että kartelli koski näin ostettua raakatupakkaa ja että raakatupakka myytiin jalostuksen jälkeen pääasiallisesti vientiin. Nämä eri seikat osoittavat oikeudellisesti riittävällä tavalla, että jalostajien kartelli oli luonteeltaan sellainen, että sillä oli tuntuva vaikutus jäsenvaltioiden väliseen kauppaan.

177 Kaikesta edellä esitetystä seuraa, että kolmas kanneperuste on hylättävä perusteettomana.

178 Vaatimuksia, joilla pyritään riidanalaisen päätöksen kumoamiseen, ei siis voida hyväksyä.

3. *Sakon määrän alentamista koskevat vaatimukset*

*Neljäs kanneperuste, jonka mukaan asetuksen N:o 1/2003 2 artiklaa ja 23 artiklan 2 kohtaa on rikottu, suuntaviivojen 1 kohdan A alakohtaa ja 5 kohdan d alakohtaa on rikottu, suhteellisuusperiaatetta, ”yhdenvertaisen kohtelun ja seuraamuksen” periaatetta on loukattu ja perusteluvelvollisuus on laiminlyöty*

Yhteenveto riidanalaisesta päätöksestä

179 Komissio tarkastelee riidanalaisen päätöksen 404–458 perustelukappaleessa kysymystä päätöksen adressaateille määrättävistä sakoista.

180 Riidanalaisen päätöksen 405 perustelukappaleessa se palauttaa mieleen, että sakon suuruutta määrättäessä sen on otettava huomioon sekä rikkomisen vakavuus että sen kesto.

181 Määrittäessään rikkomisen vakavuuden perusteella sakon perusmäärän komissio arvioi aluksi riidanalaisen päätöksen 407–414 perustelukappaleessa kysymyksessä olevien kilpailusääntöjen rikkomisten ”luontaista” vakavuutta.

182 Se toteaa näin ollen ensiksi riidanalaisen päätöksen 407 perustelukappaleessa, että tällaisessa arvioinnissa on otettava huomioon rikkomisen laatu, sen todellinen vaikutus markkinoihin, jos se on mitattavissa, ja asian kannalta merkityksellisten maantieteellisten markkinoiden laajuus.

183 Komissio toteaa tämän jälkeen riidanalaisen päätöksen 408 perustelukappaleessa, että ”raakatupakan tuotanto Espanjassa vastaa 12:ta prosenttia yhteisön tuotannosta”, että ”viljelypinta-ala tässä maassa on 14 571 hehtaaria ja se on keskittynyt Extremaduran (84 %), Andalusian (11,5 %) ja Castilla y Leonin (3 %) autonomisille alueille” ja että ”markkinoiden koko on suhteellisen pieni ja keskittynyt oikeastaan yhdelle Espanjan alueelle”.

184 Komissio toteaa lisäksi riidanalaisen päätöksen 409 perustelukappaleessa, että ”rikkomistapauksia on kuitenkin pidettävä luonteeltaan erittäin vakavina, koska ne koskevat raakatupakkalajien hintojen vahvistamista Espanjassa ja määrien jakamista”.

185 Siltä osin kuin on kysymys erityisesti tuottajien edustajista, komissio toteaa riidanalaisen päätöksen 410 perustelukappaleessa, että ne olivat tehneet sopimuksia ja/tai osallistuneet yhdenmukaistettuihin menettelytapoihin, joiden tavoitteena oli vahvistaa kullekin raakatupakkalajille hintahaarukka – jonka sisällä ne sitten neuvottelivat lopullisen myyntihinnan – ja tuottajakohtainen sekä tuottajaryhmäkohtainen keskimääräinen vähimmäishinta. Se lisää, että vaikka marginaalit näiden haarukoiden sisällä olivat hyvin laajat ja saattoivat vaihdella 100 prosentista 380 prosenttiin raakatupakan kunkin lajin jokaisen laatuluokan vähimmäis- ja enimmäishinnan välillä tuottajakohtaisesti ja tuottajaryhmäkohtaisesti, tuottajien edustajat pyrkivät korottamaan raakatupakkansa lopullisen myyntihinnan tasolle, joka oli korkeampi kuin vapaasta kilpailusta seurannut hinta.

186 Siltä osin kuin kysymys on espanjalaisista jalostajista ja Deltafinasta, komissio korostaa riidanalaisen päätöksen 411 perustelukappaleessa, että sen lisäksi, että ne sopivat keskenään myös kunkin raakatupakkalajin laatuluokkien hintahaarukoista ja lisäehdoista, ne ”olivat tehneet salaisen sopimuksen useista muista hintoihin ja myyntimääriin liittyvistä näkökohdista ja erityisesti kunkin raakatupakkalajin (korkeimmasta)

keskimyyntihinnasta ja kunkin jalostajan ostettavista raakatupakan määristä". Komissio lisää, että ne ottivat vuodesta 1998 lukien käyttöönsä myös pitkälle kehitettyjä korvaus- ja siirtojärjestelmiä sen varmistamiseksi, että niiden hintoja ja määriä koskevaa salaista kartellia noudatettaisiin.

187 Komissio toteaa riidanalaisen päätöksen 412 perustelukappaleessa lopuksi, että sillä "ei ole riittäviä todisteita tuottajien ja jalostajien rikkomisten todellisista vaikutuksista markkinoihin", koska "on näet mahdotonta jälkikäteen määrittää hintatasoa, jota sovellettiin raakatupakan markkinoilla Espanjassa silloin, kun käsiteltävänä olevia menettelytapoja ei noudatettu". Se toteaa seuraavassa perustelukappaleessa, että "voidaan kuitenkin todeta, että sen johdosta, että hinnat ja määrät oli yhteen sovitettu salaisesti ennen viljelysopimusten tekemistä ja sen jälkeen ja aina lopullisten liiketoimien tekemiseen saakka, jalostajien kartelli on ollut täysimääräisesti toiminnassa ja sitä on noudatettu ainakin vuodesta 1998, ja että se on todennäköisesti vaikuttanut merkittävästi markkinoihin".

188 Komissio toteaa riidanalaisen päätöksen 414 perustelukappaleessa, että edellä esitettyjen seikkojen perusteella on pääteltävä, että kaksi rikkomista on luokiteltava erittäin vakaviksi. Se täsmentää kuitenkin, että se "ottaa huomioon tuotteen markkinoiden suhteellisen pienen koon".

189 Komissio kohtelee toiseksi eri tavalla asianomaisia yrityksiä, koska se katsoo, että on "otettava huomioon kunkin yrityksen painoarvo ja näin ollen sen lainvastaisen menettelyn todellinen vaikutus kilpailuun, jotta kullekin yritykselle määrättävän sakon ehkäisevä vaikutus on oikeassa suhteessa siihen, miten yritys on osallistunut

lainvastaiseen menettelyyn, josta määrätään seuraamuksia" (riidanalaisen päätöksen 415 perustelukappale).

190 Se erottaa näin ollen ensiksi yhtäältä jalostajien kartellin (riidanalaisen päätöksen 416–424 perustelukappale) ja toisaalta tuottajien edustajien kartellin (riidanalaisen päätöksen 425–431 perustelukappale).

191 Siltä osin kuin kysymys on jalostajien kartellista, komissio katsoo, että "sakot on porrastettava kunkin asianosaisen laittomaan toimintaan osallistumisen ja markkina-aseman mukaan" (riidanalaisen päätöksen 416 perustelukappale).

192 Komissio toteaa tältä osin, että "Deltafinalle olisi annettava suurin sakon perusmäärä, koska sen markkina-asema espanjalaisen jalostetun tupakan suurimpana ostajana on huomattava (sen kauppasuhteita Cetarsan, Agroexpansiónin ja Taesin kanssa kuvataan 20, 21 ja 27 perustelukappaleessa)". Komission mukaan "tämä ostovoima merkitsee, että Deltafinan mahdollisuudet vaikuttaa espanjalaisten jalostajien menettelyyn ovat suuremmat kuin kellään muulla" (riidanalaisen päätöksen 417 perustelukappale).

193 Komissio katsoo, että espanjalaisten jalostajien voidaan "laajasti arvioiden katsoa osallistuneen" laittomaan toimintaan "vastaavalla tavalla" (riidanalaisen päätöksen 418 perustelukappale). Se katsoo, että olisi kuitenkin otettava huomioon kunkin jalostajan koko ja markkinaosuus.

194 Komissio jakaa tältä pohjalta espanjalaiset jalostajat kolmeen luokkaan:

– Se asettaa ensimmäiseen luokkaan Cetarsan viitaten siihen, että tämä oli noin 67 prosentin osuudellaan espanjalaisen raakatupakan ostomarkkinoista selkeästi johtava jalostaja Espanjassa, minkä vuoksi sille on määrättävä suurin sakon laskentapohja (riidanalaisen päätöksen 419 perustelukappale).

– Se asettaa toiseen luokkaan Agroexpansiónin ja WWTE:n todeten, että kummallakin niistä on noin 15 prosentin suuruinen markkinaosuus ja että niille on määrättävä sama laskentapohja (riidanalaisen päätöksen 420 perustelukappale).

– Se asettaa lopuksi kolmanteen luokkaan Taesin sen vuoksi, että tämän markkinaosuus on vain 1,6 prosenttia, minkä vuoksi sille on määrättävä alhaisin laskentapohja (riidanalaisen päätöksen 421 perustelukappale).

195 Lisäksi sakon riittävän ehkäisevän vaikutuksen varmistamiseksi komissio katsoo, että WWTE:lle ja Agroexpansiónille määritettyihin laskentapohjiin on sovellettava kerrointa. Se toteaa tältä osin, että vaikka näillä kahdella yhtiöllä on suhteellisen pienet markkinaosuudet Espanjassa, ne kuuluvat monikansallisiin yrityksiin, joilla on ”huomattava taloudellinen ja rahoituksellinen voima”, ja että ne ”ovat lisäksi toimineet emoyhtiöidensä vaikutusvallan alaisina” (riidanalaisen päätöksen 422 perustelukappale). Komissio pitää tämän vuoksi tarpeellisena korottaa näille yhtiöille määrättävän sakon laskentapohjaa soveltamalla kerrointa ottaen huomioon yhtäältä niiden konsernien koon, joihin yritykset kuuluvat, ja toisaalta yritysten koon verrattuna muihin espanjalaisiin jalostajiin (riidanalaisen päätöksen 423 perustelukappale). Se soveltaa näin ollen kerrointa 1,5 – eli 50 prosentin korotusta – WWTE:lle määritettyyn

laskentapohjaan ja kerrointa 2 – eli 100 prosentin korotusta – Agroexpansiónille määritettyyn laskentapohjaan.

196 Komissio otti huomioon nämä eri seikat ja vahvisti sakkojen laskentapohjat riidanalaisen päätöksen 424 perustelukappaleessa seuraavasti:

– Deltafina: 8 000 000 euroa

– Cetarsa: 8 000 000 euroa

– WWTE: 1 800 000 euroa x 1,5 = 2 700 000 euroa

– Agroexpansión: 1 800 000 euroa x 2 = 3 600 000 euroa

– Taes: 200 000 euroa

197 Lopuksi komissio katsoo, että tuottajien edustajille on kullekin määrättävä vain symbolinen 1 000 euron suuruinen sakko (riidanalaisen päätöksen 425–430 perustelukappale). Se perustelee kantaansa erityisesti sillä, että ”vakiosopimusten kollektiivisia neuvotteluja koskeva lainsäädännöllinen kehys saattaa aiheuttaa epävarmuutta tuottajien edustajien ja jalostajien toiminnan laillisuudesta vakiosopimuksia koskevien neuvottelujen tarkoin määrätyssä asiayhteydessä” (riidanalaisen päätöksen 428

perustelukappale). Se toteaa myös, että on huomattava, että ”vakiosopimuksia koskevat neuvottelut hoidettiin yleensä julkisesti ja niiden tulokset olivat julkisia eikä yksikään viranomainen koskaan kyseenalaistanut niiden yhteensopivuutta yhteisön tai Espanjan lainsäädännön kanssa ennen näiden menettelyjen aloittamista” (riidanalaisen päätöksen 429 perustelukappale).

Asianosaisten lausumat

198 Deltafina väittää toissijaisesti esittämässään neljännessä kanneperusteessa, että komissio ei ole rikkomisen vakavuutta arvioidessaan ja Deltafinalle määrätyn sakon laskentapohjan vahvistaessaan noudattanut suuntaviivoja ja että se on loukannut suhteellisuusperiaatetta ja ”yhdenvertaisen kohtelun ja seuraamuksen” periaatetta. Se väittää myös, että riidanalainen päätös on puutteellisesti perusteltu.

199 Deltafina esittää neljännen kanneperusteen yhteydessä joukon perusteita ja väitteitä, jotka voidaan ryhmitellä seitsemään osaan.

200 Se arvostelee ensiksi sitä, että komissio luokitteli rikkomisen erittäin vakavaksi, vaikka se oli todennut, että markkinoiden ”koko on suhteellisen pieni”.

201 Deltafina arvostelee komissiota toiseksi siitä, että se luokitteli rikkomisen erittäin vakavaksi, vaikkei sillä ollut käytettävissään mitään todistetta siitä, että rikkomisella olisi ollut todellisia vaikutuksia näihin markkinoihin, joten se on jättänyt noudattamatta suuntaviivojen 1 kohdan A alakohtaa. Deltafina viittaa taloustieteilijänsä 13.1.2005 laatimaan lausuntoon todeten, että siitä ilmenee, että rikkomiseksi katsotulla käyttäytymisellä ei todennäköisesti ole ollut vaikutusta Espanjan raakatupakkamarkkinoihin. Erityisemmin sen mukaan kyseisessä lausunnossa on osoitettu, että tärkeimmän

espanjalaisen raakatupakkalajin hinta ei rikkomisajanjakson aikana suinkaan vakiintunut tai alentunut vaan nousi 21 prosenttia ja että ”espanjalaisen tupakan hinnat lähenivät voimakkaasti Euroopan ja – – maailman hintoja”.

202 Deltafina väittää kolmanneksi, että riidanalainen päätös on ristiriitainen, koska yhtäältä komissio väittää päätöksen 413 perustelukappaleessa, että ”jalostajien kartelli on ollut täysimääräisesti toiminnassa ja sitä on noudatettu” ja toisaalta se väittää päinvastaista 85, 88, 111, 113, 122, 126, 130, 133, 144, 175, 186, 206, 229, 231, 232, 233, 235, 239, 244, 255, 256, 257, 284, 294, 295, 296, 307 ja 319 perustelukappaleessa.

203 Deltafina väittää neljänneksi, että komissio on ottanut tosiseikat vääristyneellä tavalla huomioon, kun se on todennut riidanalaisen päätöksen 417 perustelukappaleessa, että Deltafina on espanjalaisen jalostetun tupakan suurin ostaja ja että sen ostovoima merkitsee, että sillä on mahdollisuus vaikuttaa espanjalaisten jalostajien menettelyyn. Deltafina viittaa väitteidensä tueksi uudelleen taloustieteilijänsä 13.1.2005 laatimaan lausuntoon ja erityisesti tässä lausunnossa olevaan taulukkoon 5, josta sen mukaan ilmenee, että rikkomisajanjakson aikana ja siltä osin kuin on kysymys espanjalaisen jalostetun tupakan ostosta, sen keskimääräinen markkinaosuus oli 27,5 prosenttia, Dimonin markkinaosuus (johon sisältyy Agroexpansión) 25,2 prosenttia, Cetarsan markkinaosuus 31,6 prosenttia ja Standard Commercial Tobacco Co., Inc:n markkinaosuus (johon sisältyy WWTE) noin 15 prosenttia.

204 Deltafina väittää myös, että toisin kuin asetuksen N:o 1/2003 30 artiklan mukaisesti Euroopan unionin virallisessa lehdessä julkaistussa riidanalaisen päätöksen tiivistelmässä todetaan, se ei ollut ”kolmen espanjalaisen tuottajan tärkein asiakas”. Se viittaa edellä mainitussa taloustieteilijänsä lausunnossa olevaan taulukkoon 7 ja täsmentää, että rikkomisajanjakson aikana se osti sisaryhtiönsä Taesin koko tuotannon, keskimäärin 32,3 prosenttia Cetarsan tuotannosta, keskimäärin 19,8 prosenttia Agroexpansiónin tuotannosta ja pienen osan WWTE:n tuotannosta. Deltafina katsoo, että

todellisuudessa Cetarsan suurin asiakas oli ”vanha asiakas”, johon viimeksi mainittu oli yhteydessä, toisin sanoen Altadis, SA (aiemmin Tabacalera), että Agroexpansiónin suurin asiakas oli Dimon ja WWTE:n puolestaan Standard-konserni.

205 Deltafina arvostelee lopuksi komission kantaa, jonka mukaan on niin, että kun määritetään markkinaosuuksia espanjalaisen jalostetun tupakan ostoista, on jätettävä ottamatta huomioon Cetarsan ja Tabacalera/Altadiksen väliset luovutukset (ks. jäljempänä 218 kohta).

206 Deltafina toteaa viidenneksi, että komissio myöntää riidanalaisessa päätöksessä, että ”vakiosopimusten kollektiivisia neuvotteluja koskeva lainsäädännöllinen kehys saattaa aiheuttaa epävarmuutta tuottajien edustajien ja jalostajien toiminnan laillisuudesta” (riidanalaisen päätöksen 428 perustelukappale) ja että ”vakiosopimuksia koskevat neuvottelut hoidettiin yleensä julkisesti ja niiden tulokset olivat julkisia eikä yksikään viranomainen koskaan kyseenalaistanut niiden yhteensopivuutta yhteisön tai Espanjan lainsäädännön kanssa ennen näiden menettelyjen aloittamista” (riidanalaisen päätöksen 429 perustelukappale). Deltafina toteaa, että nämä seikat aiheuttivat sen, että komissio määräsi pelkille tuottajille symbolisen 1 000 euron suuruisen sakon, ja arvostelee sitä, että komissio ei ole riidanalaisessa päätöksessä selittänyt, minkä vuoksi samaa ratkaisua ei sovellettu sen tapauksessa. Se väittää lisäksi, että komissio on rikkonut suuntaviivojen 5 artiklan d alakohtaa, jonka mukaan silloin, kun symbolinen 1 000 euron sakko määrätään, ”tällaisen – – sakon määrääminen on perusteltava päätöksessä”.

207 Deltafina vetoaa ”seuraamusten yhdenvertaisuuteen” ja arvostelee komissiota kuudenneksi siitä, että tämä ei ole rikkomisen vakavuutta arvioidessaan ottanut huomioon sitä, että toisin kuin espanjalaisia jalostajia komissio ei arvostellut sitä ”lainvastaisen kartellin käyttäytymisestä ja vertikaalisista neuvotteluista tuottajien, niiden yhteenliittymien ja osuuskuntien kanssa”.

208 Deltafina katsoo seitsemänneksi, että komissio on loukannut yhdenvertaisen kohtelun periaatetta, koska se on selvästi poikennut aiemmasta käytännöstään sakkojen laskemisessa sellaisten kartellien tapauksessa, joihin kuuluu yrityksiä, jotka toimivat ainoastaan niillä tuotemarkkinoilla, joilla rikkomisen perusteena olevat tosiseikat ovat tapahtuneet. Deltafina viittaa taloustieteilijänsä 13.1.2005 laatimaan toiseen lausuntoon ja väittää, että tämäntyyppisistä kartelleista määrättiin 1991 ja 2004 välisenä ajanjaksona seuraamukseksi sakkoja, joiden kokonaismäärä oli keskimäärin 0,91 prosenttia merkityksellisten markkinoiden arvosta. Se arvostelee komissiota myös siitä, että tämä ei ole riidanalaisessa päätöksessä ilmaissut syitä, joiden vuoksi se piti tarpeellisena aiemmasta käytännöstään poikkeamista.

209 Edellä esitetty huomioon ottaen Deltafina vaatii unionin yleistä tuomioistuinta alentamaan sille määrätyn sakon määrää.

210 Komission mukaan mikään neljännen kanneperusteen osista ei ole perusteltu.

211 Komissio väittää ensiksi, että se on sakon laskentapohjan määrittämisessä ottanut huomioon merkityksellisten markkinoiden pienuuden ja tehnyt näin, vaikka kysymyksessä oleva rikkominen oli luonteeltaan erittäin vakava.

212 Toiseksi komissio ei hyväksy Deltafinan väitettä siitä, että komissiolla ei ollut mitään todisteita siitä, että rikkomisella olisi ollut todellisia vaikutuksia markkinoihin.

213 Tältä osin se huomauttaa ensiksi, että rajoittavat käytännöt, joilla vahvistetaan hintoja ja jaetaan hankintalähteitä, ovat itsessään erittäin vakavia rikkomisia myös silloin, kun ei ole todisteita näiden käytäntöjen todellisista vaikutuksista markkinoihin (asia T-348/94, Enso Española, tuomio 14.5.1998, Kok., s. II-1875, 232 kohta ja

edellä 77 kohdassa mainittu asia European Night Services ym. v. komissio, tuomion 136 kohta).

214 Toiseksi komissio viittaa riidanalaisen päätöksen 413 perustelukappaleeseen ja toistaa, että jalostajien kartelli on ollut täysimääräisesti toiminnassa ja sitä on noudatettu ainakin vuodesta 1998 lukien, ja toteaa, että voidaan siis kohtuudella katsoa, että sillä on voinut olla vaikutuksia markkinoihin, vaikka nämä eivät olekaan mitattavissa. Se lisää, että jos kartellilla ei olisi voinut olla vaikutuksia raakatupakan hintakehitykseen, jalostajilla ja Deltafinalla ei olisi ollut mitään syytä osallistua siihen yli viiden vuoden ajan.

215 Komissio toteaa kolmanneksi, että Deltafinan taloustieteilijän 13.1.2005 laatima lausunto ei osoita, että jalostajien kartellilla ei olisi ollut todellista vaikutusta markkinoihin.

216 Komissio väittää kolmanneksi, että riidanalaisen päätöksen 413 perustelukappaleessa todettu ei ole ristiriidassa minkään Deltafinan mainitseman kyseisen päätöksen perustelukappaleen kanssa.

217 Komissio katsoo neljänneksi, että se ei ole tehnyt virhettä todetessaan, että Deltafina oli espanjalaisen jalostetun tupakan tärkein ostaja.

218 Komissio huomauttaa tältä osin, että Deltafinan nimeämä taloustieteilijä mainitsee 13.1.2005 laatimassaan lausunnossa Cetarsan jalostetun tupakan ostajien joukossa, vaikka viimeksi mainittu ei hanki jalostettua tupakkaa kolmansilta. Komissio väittää, että jos kyseinen taloustieteilijä aikoo sisällyttää Espanjan jalostetun tupakan markkinoiden kokonaismyyntiin Cetarsan myynnit Tabacalera/Altadikselle, hänen lausuntoonsa sisältyvät tiedot eivät ole realistisia, kun otetaan huomioon, että

viimeksi mainittuja myyntejä ”ei voida verrata jalostajien kartellin dynamiikan perustana oleviin myynteihin (Universal/Deltafinan, Standardin ja Dimonin kaltaisille) kolmansille viejille”. Komissio huomauttaa, että Cetarsa myi 1990-luvun puoliväliin asti käytännöllisesti katsoen kaiken jalostamansa tupakan Tabacaleralle ja että nämä kaksi yritystä olivat ainakin vuoteen 1998 saakka valtion määräysvallassa. Se katsoo näin ollen, että jalostajien kartellin ensimmäisinä vuosina eli 1996–1998 Tabacaleran ja Cetarsan väliset liiketoimet olivat rinnastettavissa saman yritysryhmän sisällä tapahtuviin myynteihin ja että niitä ei voida ottaa huomioon laskettaessa kolmansien hankkiman tupakan määriä (”vientitupakka”). Komissio katsoo, että jos Cetarsan myynnit Tabacalera/Altadikselle jätetään näin pois, Deltafinan keskimääräinen markkinaosuus Espanjan jalostetun tupakan ostomarkkinoilla 1996–2001 on selvästi yli 27,5 prosenttia ja joka tapauksessa suurin osuus.

219 Komissio lisää, että ei ole epäilystäkään siitä, että Deltafina oli myös Cetarsan, Agroexpansiónin ja Taesin suurin asiakas.

220 Komissio viittaa lopuksi eräisiin riidanalaisen päätöksen kappaleisiin ja toteaa, että Deltafinalla oli vielä muita ”liikesuhteita” jalostajien kanssa, ”koska se oli tehnyt Cetarsan kanssa käsittelyä ja puintia koskevia sopimuksia, jotka koskivat osaa Taesin ja Agroexpansiónin tupakasta”.

221 Komission mukaan Deltafinalla oli sen vuoksi, että se osti Taesin, Agroexpansiónin ja Cetarsan tupakkaa ja oli tehnyt sopimuksia Cetarsan kanssa Taesin tupakan jalostamisesta, ”aivan erityinen asema” Espanjan markkinoilla.

222 Komissio väittää viidenneksi, että se on riidanalaisessa päätöksessä perustellut riittävällä tavalla arvionsa siitä, mitä seurauksia Espanjan säännöstöstä johtuvasta epävarmuudesta on ollut eri yritysten ja asianomaisten yhteenliittymien käyttäytymiseen.

223 Kuudenneksi komissio pitää perusteettomana arvostelua, jonka mukaan ei ollut otettu huomioon sitä, että Deltafinaa ei ollut arvosteltu osallistumisesta ”keskusteluihin ja vertikaalisiin neuvotteluihin” tuottajien, niiden yhteenliittymien ja osuuskuntien kanssa.

224 Komissio väittää seitsemänneksi, että se ei ole milloinkaan muodollisesti eikä epämuodollisesti sitoutunut noudattamaan kartelleista määrättävien sakkojen laskentakäytäntöä, johon Deltafina on viitannut. Komissio muistuttaa lisäksi, että sillä on asetuksen N:o 1/2003 perusteella laaja harkintavalta sakon määrän vahvistamisessa ja että se vahvistaa sakon useiden seikkojen perusteella, jotka eivät perustu huomioon otettavien perusteiden sitovaan tai tyhjentävään luetteloon, ja että sen aiemmin noudattama päätöksentekokäytäntö ei itsessään ole sakkojen määrittämistä koskeva oikeudellinen kehys kilpailuoikeuden alalla; tämä kehys määritellään yksinomaan asetuksessa N:o 1/2003.

Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta

225 Ennen Deltafinan esittämien väitteiden tutkimista on syytä esittää joitakin sakkojen määrän määrittämistä ja erityisesti rikkomisen vakavuuden arviointia koskevia yleisiä huomioita.

– Yleiset huomiot

226 Asetuksen N:o 1/2003 23 artiklan 3 kohdan mukaan ”sakon suuruutta määrättäessä on otettava huomioon sekä rikkomisen vakavuus että sen kesto”. Sama säännös sisältyi asetuksen N:o 17 15 artiklan 2 kohdan toiseen alakohtaan, jota sovellettiin käsiteltävänä olevassa asiassa kysymyksessä olevan rikkomisen ajankohtana.

227 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan komissiolla on harkintavaltaa, kun se vahvistaa sakkojen määrää ohjatakseen yritysten toimintaa niin, että ne noudattaisivat kilpailusääntöjä (asia T-150/89, Martinelli v. komissio, tuomio 6.4.1995, Kok., s. II-1165, 59 kohta; asia T-49/95, Van Megen Sports v. komissio, tuomio 11.12.1996, Kok., s. II-1799, 53 kohta ja asia T-229/94, Deutsche Bahn v. komissio, tuomio 21.10.1997, Kok., s. II-1689, 127 kohta).

228 Niin ikään vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan yhteisön kilpailusääntöjen rikkomisten vakavuus on määritettävä erittäin monien seikkojen, kuten muun muassa asian ominaispiirteiden, asiayhteyden ja sakkojen ennalta ehkäisevän vaikutuksen perusteella, vaikka huomioon otettavista arviointiperusteista ei ole vahvistettu sitovaa tai tyhjentävää luetteloa (ks. yhdistetyt asiat C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P–C-208/02 P ja C-213/02 P, Dansk Rørindustri ym. v. komissio, tuomio 28.6.2005, Kok., s. I-5425, 241 kohta ja edellä 34 kohdassa mainittu asia Dalmine v. komissio, tuomion 129 kohta).

229 Käsiteltävänä olevassa asiassa riidanalaisesta päätöksestä ilmenee, että komissio määritti eri adressaateille määrätyn sakon määrän suuntaviivoissa esitetyn yleisen menetelmän perusteella ja että se teki näin, vaikka se ei kyseisessä päätöksessä nimenomaisesti mainitsekaan suuntaviivoja.

230 Vaikka suuntaviivoja ei voitaisikaan pitää oikeussääntöinä, joita hallinto on joka tapauksessa velvollinen noudattamaan, niissä vahvistetaan kuitenkin käytännesääntöjä, joissa ilmaistaan noudatettava käytäntö ja joista hallinto voi poiketa erityistapauksessa vain esittämällä sellaiset perusteet, jotka ovat sopusoinnussa yhdenvertaisen kohtelun periaatteen kanssa (asia C-397/03 P, Archer Daniels Midland ja Archer Daniels Midland Ingredients v. komissio, tuomio 18.5.2006, Kok., s. I-4429, 91 kohta). Se, että komissio on täsmentänyt suuntaviivoissa näkemyksensä kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuuden arvioimisesta, ei estä sitä, että se arvioi rikkomista kokonaisvaltaisesti kaikkien kyseiseen tapaukseen liittyvien seikkojen perusteella, mukaan lukien seikat, joita ei mainita nimenomaisesti suuntaviivoissa (yhdistetyt asiat T-259/02–T-264/02 ja T-271/02, Raiffeisen Zentralbank Österreich ym. v. komissio, tuomio 14.12.2006, Kok., s. II-5169, 237 kohta).

231 Suuntaviivoissa määritellyn menetelmän mukaan komissio ottaa asianomaisille yrityksille määrättävien sakkojen määrää laskiessaan lähtökohdakseen summan, joka määritetään kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuuden perusteella. Rikkomisen vakavuuden arvioinnissa on otettava huomioon sen laatu, sen todellinen vaikutus markkinoihin, jos se on mitattavissa, ja asian kannalta merkityksellisten maantieteellisten markkinoiden laajuus (1 kohdan A alakohdan ensimmäinen alakohta).

232 Tässä yhteydessä kilpailusääntöjen rikkomiset jaetaan kolmeen luokkaan, nimittäin ”vakavaa vähäisempiin”, joista määrättävä sakko voi olla 1 000 eurosta 1 miljoonaan euroon, ”vakaviin”, joista määrättävä sakko voi olla 1 miljoonasta 20 miljoonaan euroon, ja ”erittäin vakaviin”, joista määrättävä sakko voi olla yli 20 miljoonaa euroa (1 kohdan A alakohdan toisen alakohdan ensimmäinen, toinen ja kolmas luetelmakohta). Komissio täsmentää erittäin vakavien rikkomisten osalta, että kysymyksessä ovat pääasiassa horisontaaliset rajoitukset, kuten hintakartellit tai markkinoiden jakaminen horisontaalisin rajoituksin tai muut menettelyt, jotka vaikuttavat sisämarkkinoiden moitteettomaan toimintaan, kuten muiden sulkeminen pois kansallisilta markkinoilta tai monopolia vastaavassa asemassa toimivien yritysten määräävän aseman väärinkäyttö (1 kohdan A alakohdan toisen alakohdan kolmas luetelmakohta).

233 On lisäksi huomattava, että edellä 231 kohdassa mainituilla kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuuden arviointia koskevilla kolmella seikalla ei ole samaa painoarvoa kattavassa tutkimuksessa. Kilpailusääntöjen rikkomisen laadulla on ensisijainen merkitys erityisesti silloin, kun kilpailusääntöjen rikkomisia luonnehditaan ”erittäin vakaviksi”. Tältä osin suuntaviivoissa erittäin vakavina pidettyjen kilpailusääntöjen rikkomisten kuvauksesta ilmenee, että sopimuksia tai yhdenmukaistettuja menettelytapoja, joilla pyritään muun muassa hintojen vahvistamiseen tai markkinoiden jakamiseen, voidaan jo laatunsa perusteella luonnehtia ”erittäin vakaviksi”, ilman että näitä menettelytapoja olisi tarpeen luonnehtia tietyn vaikutuksen tai maantieteellisen laajuuden perusteella. Tätä päätelmää tukee se, että vaikka kilpailusääntöjen vakavien rikkomisten kuvauksessa mainitaan nimenomaisesti vaikutus markkinoihin ja vaikutus suureen osaan yhteismarkkinoista, kilpailusääntöjen erittäin vakavien rikkomisten osalta ei sitä vastoin esitetä vaatimusta todellisesta vaikutuksesta markkinoihin eikä vaatimusta vaikutusten toteutumisesta tietyllä maantieteellisellä alueella (ks. vastaavasti yhdistetyt asiat T-49/02–T-51/02, Brasserie nationale ym. v. komissio, tuomio 27.7.2005, Kok., s. II-3033, 178 kohta ja asia T-38/02, Groupe Danone v. komissio, tuomio 25.10.2005, Kok., s. II-4407, 150 kohta).

234 Lisäksi nämä kolme perustetta ovat siinä mielessä toisistaan riippuvaisia, että kilpailusääntöjen rikkomisen erityinen vakavuus jonkin perusteen perusteella saattaa korvata kilpailusääntöjen rikkomisen muilta osin vähäisemmän vakavuuden (edellä 230 kohdassa mainittu asia Raiffeisen Zentralbank Österreich ym. v. komissio, tuomion 241 kohta).

– Ensimmäinen osa, jonka mukaan tuotteen markkinoiden pientä kokoa ei ole otettu huomioon

235 Riidanalaisen päätöksen 408 perustelukappaleesta käy ilmi, että komissio on rikkomisen vakavuutta arvioidessaan ottanut huomioon sekä merkityksellisten maantieteellisten markkinoiden että kysymyksessä olevan tuotteen markkinoiden pienen koon.

236 Kun tämä perustelukappale luetaan yhdessä riidanalaisen päätöksen 409 perustelukappaleen kanssa (ks. edellä 184 kohta), käy ilmi erityisesti siitä, että viimeksi mainitussa perustelukappaleessa on käytetty adverbia ”kuitenkin”, että komissio on katsonut, että huolimatta molempien markkinoiden pienuudesta rikkomista on pidettävä erittäin vakavana, koska se ”[koskee] raakatupakkalajien hintojen vahvistamista Espanjassa ja määrien jakamista”.

237 Heti aluksi on todettava, että tämä arviointi on perusteltu.

238 Maantieteellisten markkinoiden laajuus on vain yksi suuntaviivojen mukaisesta kolmesta kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuuden kokonaisarviointiin vaikuttavasta perusteesta. Näistä keskenään riippuvaisista perusteista kilpailusääntöjen rikkomisen laadulla on ensisijainen merkitys (ks. edellä 233 ja 234 kohta).

239 On selvää, että rikkominen, josta jalostajia ja Deltafinaa moititaan ja joka koostuu eri raakatupakkalajien hintojen vahvistamisesta Espanjassa ja tuottajilta ostettavan raakatupakan määrien jakamisesta, on laadultaan erittäin vakava rikkominen. Tältä osin on muistettava, että EY 81 artiklan 1 kohdan a, b ja c alakohdassa todetaan nimenomaisesti yhteismarkkinoille soveltumattomiksi sellaiset yhdenmukaistetut menettelytavat, joilla suoraan tai välillisesti vahvistetaan osto- tai myyntihintoja taikka muita kauppaehtoja, joilla rajoitetaan tai valvotaan tuotantoa, markkinoita, teknistä kehitystä taikka investointeja, ja joilla jaetaan markkinoita tai hankintalähteitä. Tämäntyyppisiä rikkomisia on erityisesti silloin, kun kysymys on horisontaalisista kartelleista, pidetty oikeuskäytännössä erittäin vakavina, koska ne vaikuttavat suoraan kyseisillä markkinoilla vallitsevan kilpailun olennaisiin parametreihin (asia T-141/94, Thyssen Stahl v. komissio, tuomio 11.3.1999, Kok., s. II-347, 675 kohta) tai yhteisön

kilpailusääntöjen selvinä rikkomisina (asia T-311/94, BPB de Eendracht v. komissio, tuomio 14.5.1998, Kok., s. II-1129, 303 kohta). On myös muistettava, että suuntaviivojen 1 kohdan A alakohdan toisen alakohdan kolmannen luetelmakohdan mukaan erittäin vakavia rikkomisia ovat ”pääasiassa hintakartellit tai markkinoiden jakaminen horisontaalisin rajoituksin”. Tähän voidaan lisätä se riidanalaisen päätöksen 411 perustelukappaleessa todettu seikka, että jalostajien kartelliin kuului salainen aspekti, mikä on omiaan korostamaan rikkomisen vakavuutta.

240 Maantieteellisten markkinoiden laajuus ei myöskään ole sillä tavoin itsenäinen peruste, että ainoastaan useampia jäsenvaltioita koskevia kilpailusääntöjen rikkomisia voitaisiin luonnehtia ”erittäin vakaviksi”. Perustamissopimuksen, asetuksen N:o 17, asetuksen N:o 1/2003 suuntaviivojen sen enempää kuin oikeuskäytännönkään perusteella ei voida katsoa, että ainoastaan maantieteellisesti erittäin laajoja rajoituksia voitaisiin pitää tällaisina (ks. vastaavasti asia T-241/01, Scandinavian Airlines System v. komissio, tuomio 18.7.2005, Kok., s. II-2917, 87 kohta).

241 Merkityksellisten maantieteellisten markkinoiden pienuus ei siis estä käsiteltävänä olevassa asiassa todetun rikkomisen luokittelemista erittäin vakavaksi.

242 Näin on sitäkin suuremmalla syyllä silloin, kun merkitykselliset tuotemarkkinat ovat pienet, koska tuotemarkkinoiden koko ei ole sitovasti huomioon otettava tekijä vaan vain yksi merkityksellisistä tekijöistä arvioitaessa rikkomisen vakavuutta ja vahvistettaessa sakon määrää (ks. vastaavasti edellä 34 kohdassa mainittu asia Dalmine v. komissio, tuomion 132 kohta).

243 Tämän jälkeen on todettava, että vaikka komissio on katsonut, että merkityksellisten maantieteellisten markkinoiden ja merkityksellisten tuotemarkkinoiden pienuus eivät estä rikkomisen luokittelemista erittäin vakavaksi, se on kuitenkin ottanut

täysimääräisesti huomioon niiden pienuuden vahvistaessaan sakon laskentapohjaa, joka määritetään rikkomisen vakavuuden perusteella (ks. erityisesti riidanalaisen päätöksen 414 perustelukappale). Komissio on vahvistanut Deltafinan sakon laskentapohjaksi vain 8 000 000 euroa, vaikka se olisi suuntaviivojen mukaisesti voinut vahvistaa erittäin vakavasta rikkomisesta vähintään 20 000 000 euron suuruisen laskentapohjan.

244 Edellä esitetty huomioon ottaen neljännen perusteen ensimmäinen osa on hylättävä perusteettomana.

– Toinen osa, joka koskee rikkomisen todellista vaikutusta markkinoihin

245 On aluksi palautettava mieleen, että suuntaviivojen 1 kohdan A alakohdan ensimmäisessä alakohdassa todetaan, että ”rikkomisen vakavuuden arvioinnissa on otettava huomioon sen laatu, sen todellinen vaikutus markkinoihin, jos se on mitattavissa, ja asian kannalta merkityksellisten maantieteellisten markkinoiden laajuus”.

246 On muistettava myös, että kilpailusääntöjen rikkomisen laadulla on ensisijainen merkitys silloin, kun kilpailusääntöjen rikkomisia luonnehditaan erittäin vakaviksi, ja että sopimuksia tai yhdenmukaistettuja menettelytapoja, joilla pyritään hintojen vahvistamiseen tai markkinoiden jakamiseen, voidaan jo laatunsa perusteella luonnehtia ”erittäin vakaviksi”, ilman että näitä menettelytapoja olisi tarpeen luonnehtia tietyn vaikutuksen tai maantieteellisen laajuuden perusteella (ks. edellä 233 kohta).

247 Komissio on riidanalaisessa päätöksessä ottanut rikkomisen vakavuutta arvioidessaan huomioon sen, että jalostajien kartellilla oli vuodesta 1998 lähtien todellisia vaikutuksia markkinoihin, vaikka se oli jo yhtäältä luokitellut tämän rikkomisen erittäin vakavasti rikkomisen luonteen perusteella (riidanalaisen päätöksen 409–411 perustelukappale) ja toisaalta arvioinut, että näitä vaikutuksia ei voida ilmaista täsmällisesti määrällisesti (riidanalaisen päätöksen 412 perustelukappale).

248 Jos komissio siis päättää ottaa huomioon rikkomisen todellisen vaikutuksen markkinoihin, sen on esitettävä konkreettisia, uskottavia ja riittäviä tietoja, joiden perusteella voidaan arvioida, millainen todellinen vaikutus kilpailusääntöjen rikkomisella on saattanut olla kilpailuun mainituilla markkinoilla (ks. vastaavasti asia T-322/01, Roquette Frères v. komissio, tuomio 27.9.2006, Kok., s. II-3137, 73–75 kohta).

249 Käsiteltävänä olevassa asiassa komissio ei riidanalaisen päätöksen rikkomisen vakavuuden arviointia koskevassa osassa (ks. riidanalaisen päätöksen 413 perustelukappale) esitä tällaisia tietoja päätellessään, että jalostajien kartellilla oli todellisia vaikutuksia markkinoihin vuodesta 1998 lähtien, vaan se ainoastaan viittaa siihen, että tämä kartelli on ollut täysimääräisesti toiminnassa ja sitä on noudatettu kyseisestä ajankohdasta lähtien, mikä voi olla vain alustavana osoituksena tällaisten vaikutusten olemassaolosta (ks. jäljempänä 252 kohta).

250 Sillä, että komissio ei ole oikeudellisesti riittävällä tavalla osoittanut riidanalaisen päätöksen tässä osassa, että jalostajien kartellilla oli todellinen vaikutus markkinoihin, ei kuitenkaan ole vaikutusta rikkomisen luokittelemiseen erittäin vakavaksi. Tämä luokittelu säilyy näet täysin asianmukaisena, kun otetaan huomioon itse rikkomisen luonne (ks. edellä 233, 238, 239 ja 246 kohta).

251 Unionin yleinen tuomioistuin katsoo lisäksi täyden harkintavaltansa puitteissa, että se, että todellisesta vaikutuksesta markkinoihin ei ole riittävää osoitusta, ei voi asettaa kyseenalaiseksi komission rikkomisen vakavuuden perusteella vahvistamaa sakon laskentapohjaa.

252 On ensiksi katsottava, että kun otetaan huomioon, että jalostajien kartelli kokosi yhteen kaikki Espanjassa tunnustetut jalostajat, että viimeksi mainitut ostivat lähes kaiken Espanjassa kunakin vuonna tuotetun raakatupakan ja että kartelli koski kaikkea kyseisten jalostajien ostamaa raakatupakkaa, kyseisen kartellin tosiasiallinen täytäntöönpano on alustava osoitus siitä, että markkinoihin vaikutettiin.

253 On todettava toiseksi, että riidanalaisen päätöksen muihin kuin rikkomisen vakavuuden arviointia koskeviin osiin sisältyy osoituksia kartellin todellisesta vaikutuksesta markkinoihin.

254 Komissio toteaa näet riidanalaisen päätöksen 173 perustelukappaleessa, että vuonna 1998 ”aiemmilta vuosilta tuttu hintojen asteittainen nousu pysähtyi ja hinnat jopa laskivat”. Se lisää, että Agroexpansión totesi sille 15.2.2002 päivätyssä lausumassaan, että ”markkinavuonna 1998/1999 espanjalaiset jalostajat noudattivat yleisesti kuvattuja sopimuksia” ja että ”[ne onnistuivat] ensimmäistä kertaa luomaan markkinoille tiettyä stabiliteettia, joka hidasti aiempien vuosien ostohintojen asteittaista nousua ja oli vastapainona tuotantosektorin yhteiselle neuvotteluvoimalle”.

255 Komissio selittää samoin riidanalaisen päätöksen 301 perustelukappaleessa, että korkein keskimyyntihinta, josta jalostajat ja Deltafina sopivat, ”määrittää hyvin suoraan kustakin raakatupakkalajista maksettavan lopullisen hinnan” ja että ”rikkomisen vaikutus kilpailuun oli huomattava, koska kun jalostajat sopivat tuottajille maksettavasta [korkeimmasta] keskimyyntihinnasta, ne kykenevät näin yhdenmukaistamaan

mahdollisimman pitkälle tuottajille maksamansa lopullisen hinnan ja alentamaan niitä omaksi edukseen tasolle, joka on alhaisempi kuin hinta, joka olisi perustunut vapaaseen kilpailuun".

256 Komissio toteaa lopulta riidanalaisen päätöksen 314 perustelukappaleessa, että päätöksen 38 perustelukappaleessa olevasta taulukosta ilmenee, että vuodesta 1998 lähtien "hinnat vakiintuivat ja jopa laskivat (vuonna 1998 kaikkien lajien hinnanlasku oli 4,8 prosenttia)". Komissio viittaa riidanalaisen päätöksen 173 perustelukappaleeseen ja toistaa, että Agroexpansión on myös vahvistanut, että jalostajien kartellin ja hintojen laskun välillä oli yhteys.

257 Deltafinan taloustieteilijän 13.1.2005 laatima lausunto ei horjuta edellä esitettyjä arvioita. Yhtäältä kyseinen taloustieteilijä myöntää nimenomaisesti, että kaikkien raakatupakkalajien hinta laski vuonna 1998. Toisaalta ajanjakson 1999–2001 osalta lausunnosta ilmenee, että vaikka Virginia-lajin hinta nousi, muiden lajien hinnat sitä vastoin pysyivät vakaana tai jopa laskivat. Ei voida pitää poissuljettuna, että jos kartellia ei olisi ollut, Virginia-lajin hinta olisi noussut vielä enemmän tai että muiden tupakkalajien hinnat olisivat vakiintumisen tai laskemisen sijasta nousseet. Taloustieteilijän suorittama Virginia-lajin hintakehityksen vertailu Espanjan markkinoilla yhtäältä ja kolmen muun suuren raakatupakkaa tuottavan jäsenvaltion markkinoilla toisaalta ei kuitenkaan ole ratkaiseva, koska kilpailuolosuhteet ja sovellettavat säännöstöt kullakin kansallisilla markkinoilla eivät välttämättä vastaa toisiaan.

258 Kolmanneksi on todettava, että vaikka komissio tosin on riidanalaisessa päätöksessä määrittänyt rikkomisen vakavuuden ottaen huomioon jalostajien kartellin todelliset vaikutukset markkinoihin, se, että nämä vaikutukset koskivat vain osaa rikkomisajanjaksosta eli aikaa vuodesta 1998 lukien, on seikka, joka yhdessä merkityksellisten maantieteellisten markkinoiden pienuuden ja kysymyksessä olevan tuotteen kanssa saivat komission vahvistamaan Deltafinalle vain 8 000 000 euron suuruisen sakon laskentapohjan, vaikka suuntaviivojen perusteella se olisi saattanut harkita erittäin vakavan rikkomisen osalta ainakin 20 000 000 euron suuruisen laskentapohjan vahvistamista.

259 Edellä esitettyjen seikkojen perusteella neljännen kanneperusteen toinen osa on hylättävä.

– Kolmas osa, jonka mukaan riidanalaisen päätöksen 413 perustelukappaleen ja päätöksen muiden perustelukappaleiden välillä vallitsee ristiriita

260 On todettava, että toisin kuin Deltafina väittää, riidanalaisen päätöksen 413 perustelukappaleeseen sisältyvän toteamuksen, jonka mukaan ”jalostajien kartelli on ollut täysimääräisesti toiminnassa ja sitä on noudatettu” ja muiden Deltafinan mainitsemien perustelukappaleiden välillä ei ole ristiriitaa.

261 Ensiksikin tämä Deltafinan väite perustuu riidanalaisen päätöksen 413 perustelukappaleen kyseisen kappaleen virheelliseen tulkintaan. Komissio viittaa näet kyseisessä kappaleessa jalostajien kartellin täysimääräiseen toimintaan ja noudattamiseen vasta vuodesta 1998 lukien. Riidanalaisen päätöksen 85, 88, 111, 122, 133, 144, 284 ja 307 perustelukappale koskevat kartellin toimintaa vuosina 1996 ja 1997.

262 Riidanalaisen päätöksen 113, 126 ja 130 perustelukappaleeseen sisältyvät tiedot eivät ole merkityksellisiä, koska ne koskevat tuottajien edustajien eivätkä jalostajien kartellia.

263 Riidanalaisen päätöksen 175, 206, 229, 231–233, 235, 239, 255, 256, 257, 294, 295 ja 319 perustelukappaleessa käsitellään jalostajien yhtäältä ja tuottajien edustajien toisaalta käymiin kahdenvälisiin neuvotteluihin liittyviä ongelmia. Kuten riidanalaisen päätöksen 295 perustelukappaleessa todetaan, ”kahdenvälisten neuvottelujen päättyminen – – ei muuta sitä, että jalostajien menettely oli kilpailunvastaista”. Toisin sanoen edellä mainituilla ongelmilla ei ole merkitystä siltä osin kuin kysymys on jalostajien kartellin toiminnasta ja noudattamisesta vuodesta 1998 lähtien.

264 Vaikka riidanalaisen päätöksen 186 perustelukappaleessa todetaan, että jalostajien vuoden 1999 alussa käymät keskustelut eivät johtaneet sopimuksen tekemiseen, siinä todetaan myös, että viimeksi mainitut päättivät jatkaa edellisen vuoden puitesopimuksen voimassaoloa. Tämä ilmenee vielä selvemmin seuraavasta perustelukappaleesta.

265 Komissio rajoittuu vuotta 2001 koskevassa riidanalaisen päätöksen 244 perustelukappaleessa toteamaan, että sillä ”ei ole esimerkkejä tietojenvaihdosta sadonkorjuuajalta”. Se ei myöskään väitä, että Deltafinan ja espanjalaisten jalostajien välisiä sopimuksia ei olisi täysimääräisesti pantu täytäntöön kyseisenä vuonna. Se toteaa päinvastoin riidanalaisen päätöksen 236 perustelukappaleessa, että vuoden 1998 puitesopimuksen voimassaoloa jatkettiin vuonna 2001. On syytä lisätä, että riidanalaisen päätöksen 240 perustelukappaleesta käy ilmi, että kaikki espanjalaiset jalostajat myönsivät hallinnollisessa menettelyssä nimenomaisesti, että kyseisen puitesopimuksen voimassaoloa jatkettiin 3.10.2001 saakka.

266 Lopuksi riidanalaisen päätöksen 296 perustelukappaleessa komissio pelkästään toteaa, että sopimukset tai yhdenmukaistetut menettelytavat, joihin jalostajat ja Deltafina osallistuivat, olivat ”luonteeltaan yhtenä kokonaisuutena pidettäviä ja jatkettuja”.

267 Neljännen kanneperusteen kolmas osa on näin ollen hylättävä perusteettomana.

– Neljäs osa, jonka mukaan Deltafina on virheellisesti luokiteltu suurimmaksi jalostetun tupakan ostajaksi Espanjassa

268 On todettava, että toisin kuin Deltafina väittää, komissio ei ole tehnyt virhettä katsoessaan, että kyseisen yrityksen asema espanjalaisen jalostetun tupakan markkinoilla on huomattava.

269 Ensiksi tätä komission arviota eivät millään tavoin horjuta Deltafinan taloustieteilijän lausuntoon sisältyvät tiedot. Tältä osin on ensin todettava, että kyseiseen lausuntoon sisältyvässä taulukossa nro 5 mainitaan Cetarsa niiden yritysten joukossa, jotka hankkivat espanjalaista jalostettua tupakkaa, vaikka se on ensijalostusta harjoittava yritys eikä osta jalostettua tupakkaa kolmansilta. Kuten Deltafina on selittänyt erääseen unionin yleisen tuomioistuimen sille esittämään kysymykseen antamassaan vastauksessa, tosiasiallisesti tässä taulukossa esiintyvät tiedot liittyvät jalostetun espanjalaisen tupakan myyntiin savukkeiden valmistajille. Tämän jälkeen on todettava, että vaikka otettaisiin huomioon Deltafinan taloustieteilijän esittämät tiedot, Deltafina – eikä Cetarsa – oli espanjalaisen jalostetun tupakan suurin myyjä vuosina 2000 ja 2001. Kyseisinä vuosina Deltafinan osuus espanjalaisen jalostetun tupakan

myyntimarkkinoista oli 31,6 prosenttia ja vastaavasti 28,7 prosenttia, kun taas Cetarsan markkinaosuudet olivat 26,7 prosenttia ja vastaavasti 27,6 prosenttia.

270 Toiseksi ei voida kiistää, että Deltafina oli suurin asiakas kolmelle neljästä espanjalaisesta jalostajasta. Ensiksi asianosaisten välillä on riidatonta, että Taes myi suurimman osan tuotannostaan Deltafinalle. Kuten sitten käy ilmi riidanalaisen päätöksen 21 perustelukappaleesta ja Deltafinan taloustieteilijän laatimaan lausuntoon sisältyvästä taulukosta nro 7, Deltafina oli ilman muuta Agroexpansiónin suurin asiakas vuosina 1996–1998. Lisäksi erääseen komission tietopyyntöön 15.3.2002 antamassaan vastauksessa Cetarsa totesi, että sen suurimmat asiakkaat olivat suuruusjärjestyksessä Deltafina, Altadis ja Dimon. On syytä lopuksi huomauttaa, että samasta taulukosta ilmenee, että Deltafina oli vuosina 1999 ja 2000 neljän espanjalaisen jalostajan asiakas.

271 Kolmanneksi on syytä todeta myös, että Deltafinalla oli edellä esitettyjen liikesuhteiden lisäksi muita liikesuhteita eräiden jalostajien kanssa. Kuten riidanalaisen päätöksen 29 perustelukappaleesta – jonka oikeellisuutta Deltafina ei kyseenalaista – ilmenee, Deltafina oli tehnyt Cetarsan kanssa, jolla oli ylimääräistä jalostuskapasiteettia, käsittelyä ja puintia koskevia sopimuksia, jotka koskivat osaa Taesin ja Agroexpansión tupakasta.

272 Edellä esitetyt seikat osoittavat oikeudellisesti riittävällä tavalla, että Deltafinan mahdollisuudet vaikuttaa espanjalaisten jalostajien menettelyyn olivat suuremmat kuin kellään muulla, kuten komissio toteaa riidanalaisen päätöksen 417 perustelukappaleessa.

273 Neljännen kanneperusteen neljäs osa on näin ollen hylättävä perusteettomana.

– Viides osa, jonka mukaan perustelut ovat puutteelliset siltä osin kuin kysymys on siitä, mitä johtopäätöksiä sakkojen määrän vahvistamista varten on tehtävä Espanjan säännöstöstä ja Espanjan viranomaisten asenteesta johtuvasta epävarmuudesta

274 Toisin kuin Deltafina väittää, komissio selittää riidanalaisessa päätöksessä hyvin täsmällisesti ne syyt, joiden vuoksi Espanjan säännöstöstä ja Espanjan viranomaisten asenteesta johtuva epävarmuus vakiosopimuksia koskevien neuvottelujen yhteydessä oikeuttaa symbolisen sakon määräämiseen vain tuottajien edustajien tapauksessa.

275 Tältä osin on ensiksi palautettava mieleen, että kuten riidanalaisen päätöksen 275–277 perustelukappaleessa on tiivistetysti esitetty ja kuten jo on todettu edellä 15–21 ja 107 kohdassa, riidanalainen päätös koskee kahta horisontaalista kartellia, joista ensimmäinen koskee espanjalaisia jalostajia ja Deltafinaa ja toinen tuottajien edustajia. Kyseisissä perustelukappaleissa täsmennetään, että kummallekin kartellille oli ominaista sopimusten ja/tai yhdenmukaistettujen menettelytapojen kokonaisuus ja että kumpikin niistä muodosti yhtenä kokonaisuutena pidettävän jatketun EY 81 artiklan 1 kohdan rikkomisen.

276 Riidanalaisesta päätöksestä käy myös hyvin selvästi ilmi, että jalostajien kartellissa oli kaksi aspektia, toisin sanoen

– yhtäältä vuosina 1996–2001 jalostajat ja Deltafina tekivät salaisesti sopimuksia ja/tai osallistuivat yhdenmukaistettuihin menettelytapoihin, joiden tarkoituksena oli pääasiallisesti vahvistaa kunkin vuoden (korkein) keskimyyntihinta kullekin raakatupakkalajille, kaikki laadut mukaan luettuina, ja jakaa jokaisen raakatupakkalajin määrät, jotka jokainen jalostaja saattoi ostaa tuottajilta (ks. erityisesti riidanalaisen päätöksen 276 ja 278 perustelukappaleeseen sisältyvä tiivistelmä ja

kartellin tämän aspektin salaiseksi luokittelemisen osalta riidanalaisen päätöksen 411, 413, 438 ja 454 perustelukappale)

– toisaalta vuosina 1999–2001 jalostajat ja Deltafina tekivät myös sopimuksia ja/tai osallistuivat yhdenmukaistettuihin menettelytapoihin, joiden tarkoituksena oli vahvistaa kunkin raakatupakkalajin laatuluokkien hintahaarukat sekä lisäehdot, joita se ehdotti tuottajien edustajille kahden alan välisissä kollektiivisissa neuvotteluissa (ks. erityisesti riidanalaisen päätöksen 276 ja 280 perustelukappaleessa oleva yhteenveto).

277 Siltä osin kuin kysymys on tuottajien edustajien kartellista, riidanalaisessa päätöksessä esitetään selvästi, että sille oli ominaista vuosina 1996–2001 joukko sellaisia sopimuksia ja/tai yhdenmukaistettuja menettelytapoja, joiden tarkoituksena oli vahvistaa kullekin vuodelle kunkin raakatupakkalajin laatuluokkien hintahaarukat, sekä lisäehdot, joita tuottajien edustajat ehdottivat jalostajille näiden kahden alan välisissä kollektiivisissa neuvotteluissa (ks. erityisesti riidanalaisen päätöksen 277 ja 318 perustelukappaleessa oleva yhteenveto).

278 Toisin sanoen riidanalaisesta päätöksestä käy selvästi ilmi, että jalostajien kartelli meni pidemmälle kuin tuottajien edustajien kartelli, koska siihen sisältyi kahden alan välisten kollektiivisten neuvottelujen ulkopuolinen salainen aspekti.

279 Toiseksi on todettava, että komissio tarkastelee riidanalaisessa päätöksessä sakkojen määrän vahvistamisen yhteydessä seurauksia, joita Espanjan säännöstöllä ja Espanjan viranomaisten asenteella oli eri adressaattien menettelyyn, ja esittää täsmällisesti tältä osin suorittamansa päättelyn.

280 Komissio tarkastelee ensiksi tuottajien edustajien kartellia (riidanalaisen päätöksen 425–430 perustelukappale).

281 Komissio muistuttaa aivan ensiksi viitaten riidanalaisen päätöksen 350 perustelukappaleeseen ja sitä seuraaviin perustelukappaleisiin, että sovellettavassa kansallisessa lainsäädännössä ei edellytetty, että tuottajien edustajat ja jalostajat sopivat yhdessä hintahaarukoista ja lisäehdoista. Se täsmentää, että vaikka 1982–2000 kansallisen lainsäädännön mukaan oli niin, että jotta maatalousministeriö voi hyväksyä vakiosopimukset, niihin oli sisällyttävä ”taattua vähimmäishintaa” ja ”hintaa, joka tuottajan on saatava raaka-aineesta” koskevat lausekkeet, siinä ei kuitenkaan velvoitettu näiden vakiosopimusten neuvotteluosapuolia sopimaan ”hintoja koskeviin lausekkeisiin sisällytettävistä varsinaisista luvuista”. Se toteaa viimeksi mainitusta seikasta, että maatalousministeriö hyväksyi 1995–1998 vakiosopimuksia, joiden hintalausekkeet oli jätetty avoimiksi (riidanalaisen päätöksen 426 perustelukappale).

282 Komissio tarkastelee sitten riidanalaisen päätöksen 427 perustelukappaleessa joukkoa seikkoja, joiden perusteella se päätyy kuitenkin seuraavassa perustelukappaleessa toteamaan, että ”vakiosopimusten kollektiivisia neuvotteluja koskeva lainsäädännöllinen kehys saattaa aiheuttaa epävarmuutta tuottajien edustajien ja jalostajien toiminnan laillisuudesta vakiosopimuksia koskevien neuvottelujen tarkoin määrätyssä asiayhteydessä”. Nämä seikat ovat seuraavat:

– Vuosina 1995–1998 neuvotelluissa ja maatalousministeriön hyväksymissä vakiosopimuksissa mainitaan, että kaikki tuottajien edustajat neuvottelevat yhdessä kunkin yksittäisen jalostajan kanssa myyntihinnastoista ja myyntiin liittyvistä lisäehdoista.

– Vuonna 1999 maatalousministeriö vieläpä hyväksyi hinnastot, joista kaikki tuottajien edustajat ja neljä jalostajaa olivat jo kollektiivisesti neuvotelleet.

– Nämä hinnastot liitettiin Boletín Oficial del Estadossa (virallinen lehti) julkaistuun vakiosopimukseen.

– Maatalousministeriö kutsui vuosina 2000 ja 2001 kummankin alan edustajia useisiin kokouksiin – joista eräät pidettiin itse ministeriössä – sopimaan hinnastoista. Näin ministeriö kannusti asianomaisia jatkamaan hinnastoja koskevia kollektiivisia neuvotteluja.

283 Komissio lisää riidanalaisen päätöksen 429 perustelukappaleessa, että vakiosopimuksia koskevat neuvottelut hoidettiin yleensä julkisesti ja niiden tulokset olivat julkisia eikä yksikään viranomainen koskaan kyseenalaistanut niiden yhteensopivuutta yhteisön tai Espanjan oikeuden kanssa ennen hallinnollisen menettelyn aloittamista.

284 Lopuksi riidanalaisen päätöksen 430 perustelukappaleesta käy ilmi, että edellä 282 ja 283 kohdassa mainitut seikat johtivat siihen, että komissio määräsi tuottajien edustajille vain symbolisen 1 000 euron suuruisen sakon.

285 Toiseksi siltä osin kuin kysymys on jalostajien kartellista, komissio lausuu Espanjan säännöstön ja Espanjan viranomaisten asenteen vaikutuksesta riidanalaisen päätöksen 437 ja 438 perustelukappaleessa.

286 Komissio tekee tältä osin eron tämän kartellin sen aspektin välillä, joka liittyy vakiosopimusten ”julkiseen” neuvotteluun ja tekemiseen tuottajien edustajien kanssa – erityisesti hinnastoja ja lisäehtoja koskevat neuvottelut – ja saman kartellin ”salaisen” aspektin välillä.

287 Komissio toteaa yhtäältä riidanalaisen päätöksen 437 perustelukappaleessa, että sen riidanalaisen päätöksen 427–429 perustelukappaleessa tekemät toteamukset tuottajien edustajien menettelystä (ks. edellä 282 ja 283 kohta) pätevät myös siltä osin kuin kysymys on jalostajien kartellien kahdesta aspektista ensimmäisestä.

288 Toisaalta viimeksi mainitun kartellin ”salaisen” aspektin osalta komissio toteaa riidanalaisen päätöksen 438 perustelukappaleessa, että jalostajien toiminta ”meni asianomaisen lainsäädäntökehyksen puitteissa käytäviä julkisia neuvotteluja sekä tuottajien edustajien kanssa tehtäviä sopimuksia pidemmälle”. Se myöntää kuitenkin samassa perustelukappaleessa, että ”tuottajien edustajien ja jalostajien välisissä julkisissa neuvotteluissa päätettiin ainakin jossain määrin niistä aineellisista puitteista (erityisesti yhteistoimintaa koskevien tilaisuuksien ja yhteisen kannan hyväksymisen osalta), joissa jalostajat saattoivat kehittää paitsi julkisissa neuvotteluissa omaksumaansa yhteistä kantaa, myös korkeinta keskimyyntihintaa ja määriä koskevaa salaista strategiaansa”.

289 Kuten riidanalaisen päätöksen 438 perustelukappaleen viimeisestä virkkeestä käy ilmi, komissio päätti edellä 287 ja 288 kohdassa mainittujen seikkojen valossa alentaa jalostajille ja Deltafinalle määrättyjen sakkojen perusmäärää 40 prosenttia lieventävien seikkojen perusteella.

290 Kaikki edellä esitetyt seikat huomioon ottaen neljännen kanneperusteen viides osa on hylättävä perusteettomana.

– Kuudes osa, jonka mukaan ei otettu huomioon sitä, että Deltafina ei osallistunut espanjalaisten jalostajien ja tuottajien edustajien käymiin keskusteluihin ja neuvotteluihin

291 Neljännen kanneperusteen kuudes osa on siltä osin virheellinen, että komissio ei ole riidanalaisessa päätöksessä katsonut, että espanjalaisten jalostajien yhtäältä ja tuottajien edustajien toisaalta välillä käydyt ”vertikaaliset” keskustelut ja neuvottelut olisivat EY 81 artiklan vastaisia. Näin ollen sillä, että Deltafina ei osallistunut näihin keskusteluihin ja neuvotteluihin, ei voi olla minkäänlaista vaikutusta sen rikkomisen vakavuuden arviointiin, johon sen katsotaan syyllistyneen, eikä näin ollen sille vahvistetun sakon laskentapohjan määrään.

– Seitsemäs osa, jonka mukaan yhdenvertaisen kohtelun periaatetta on loukattu, koska komissio poikkesi aiemmasta käytännöstään

292 Koska komission aiempi päätöskäytäntö ei itsessään muodosta sakkojen määräämistä koskevaa oikeudellista kehystä kilpailuoikeuden alalla (edellä 101 kohdassa mainittu asia LR AF 1998 v. komissio, tuomion 234 kohta), neljännen kanneperusteen seitsemäs osa ei voi menestyä.

– Johtopäätelmä neljännestä kanneperusteesta

293 Kaikista edellä esitetyistä seikoista seuraa, että neljäs kanneperuste on hylättävä kokonaisuudessaan.

*Viides kanneperuste, jonka mukaan asetuksen N:o 1/2003 23 artiklan 3 kohtaa ja suuntaviivojen 1 kohdan B alakohtaa on rikottu ja yhdenvertaisen kohtelun periaatetta on loukattu*

Yhteenveto riidanalaisesta päätöksestä

294 Komissio tarkastelee riidanalaisen päätöksen 432 ja 433 perustelukappaleessa sen rikkomisen kestoa, josta jalostajia ja Deltafinaa syytetään.

295 Komissio toteaa ensiksi riidanalaisen päätöksen 92 perustelukappaleeseen viitaten, että jalostajien kartelli alkoi 13.3.1996 (riidanalaisen päätöksen 432 perustelukappale).

296 Se toteaa tämän jälkeen, että jalostajien lausumien mukaan tämä kartelli päättyi 3.10.2001. Komissio toteaa kuitenkin, että sen käytettävissä oleva ”viimeinen todiste” oli riidanalaisen päätöksen 260 perustelukappaleessa mainittu 10.8.2001 pidetty kokous, joten se pitää tätä päivämäärää rikkomisen päättymispäivänä (riidanalaisen päätöksen 432 perustelukappale).

297 Nämä seikat huomioon ottaen komissio vahvistaa rikkomisen kestoksi viisi vuotta ja neljä kuukautta, mikä merkitsee, että rikkominen on pitkäaikainen. Niinpä komissio korottaa riidanalaisen päätöksen 433 perustelukappaleessa kullekin espanjalaiselle jalostajalle ja Deltafinalle määrättyä sakon laskentapohjaa 50 prosenttia.

Asianosaisten lausumat

298 Deltafina toteaa toissijaisesti esittämänsä viidennen kanneperusteen yhteydessä, että riidanalaisen päätöksen 432 ja 433 perustelukappaleessa komissio ”yksinkertaisesti vain kokoaa yhteen kaikki menettelyt”, toisin sanoen jalostajien syyksi lukemansa ”todelliset” ja Deltafinan syyksi lukemansa ”virtuaaliset” menettelyt, vahvistaa rikkomisen keston olleen yli viisi vuotta ja neljä kuukautta, katsoo, että kyseinen rikkominen on kaikkien asianomaisten osalta pitkäaikainen rikkominen, ja korottaa kunkin asianomaisen sakon laskentapohjaa 50 prosenttia. Kantaja toteaa, että kun komissio katsoi, että kantaja on ”yhteisvastuussa tarkoituksen osalta, joka ei ole kytköksissä tosiseikkoihin tai erityisiin menettelyihin”, sen olisi pitänyt vähintäänkin määritellä rikkomisen ”alkamispäivä” eli ilmoittaa, ”mistä lähtien ja milloin Deltafinan tahto alkoi myötävaikuttaa ulkoa käsin neljän espanjalaisen jalostajan tahtoon siten, että se vaikutti niiden käyttäytymiseen tai määräsi siitä”.

299 Deltafina vaatii tämän vuoksi, että unionin yleinen tuomioistuin alentaa sakon määrää ottaen huomioon sen, että kysymys voi olla vain keskipitkän ajan kestäneestä rikkomisesta.

300 Komissio vastaa, että jalostajien kartellin alkamisajankohdaksi on vahvistettava 13.3.1996, jolloin sen ensimmäinen kokous pidettiin.

Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta

301 On todettava, että komissio on riidanalaisen päätöksen 432 perustelukappaleessa nimenomaisesti vahvistanut jalostajien kartellin alkamisajankohdaksi 13.3.1996.

302 Kuten riidanalaisen päätöksen 92 perustelukappaleesta, johon riidanalaisen päätöksen 432 perustelukappaleessa viitataan, käy ilmi, tämä päivämäärä on se, jolloin Deltafina ja espanjalaiset jalostajat kokoontuivat ensimmäistä kertaa keskustellakseen raakatupakan hinnoista ja ostomääristä markkinavuodelle 1996/1997.

303 Komissio saattoi sitäkin perustellummin pitää tätä päivämäärää rikkomisen alkamisajankohtana Deltafinan tapauksessa, koska kuten jo edellä 125 kohdassa on todettu, viimeksi mainittua edustivat kysymyksessä olevassa kokouksessa sen pääjohtaja M ja ostoista vastaava johtaja C.

304 Lisäksi Deltafinan argumentaatio perustuu siihen virheelliseen lähtökohtaolettamaan, että se oli rajoittunut vain helpottamaan jalostajien kartellin ulkopuolella rikkomisen toteuttamista (ks. edellä 122–133 kohta).

305 Koska Deltafina ei aseta kyseenalaiseksi komission arviota, jonka mukaan rikkominen päättyi 10.8.2001, on pääteltävä, että komissio on aivan oikein vahvistanut tämän rikkomisen kestäneen yli viisi vuotta ja neljä kuukautta eli olleen suuntaviivoissa tarkoitettu pitkäkestoinen rikkominen ja korottanut Deltafinalle vahvistetun sakon laskentapohjaa 50 prosenttia.

306 Tästä seuraa, että viides kanneperuste on hylättävä perusteettomana.

*Kuudes kanneperuste, jonka mukaan asetuksen N:o 1/2003 23 artiklan 3 kohtaa ja suuntaviivojen 2 kohtaa on rikottu ja perustelut ovat puutteelliset*

Yhteenveto riidanalaisesta päätöksestä

307 Riidanalaisen päätöksen 436 perustelukappaleesta käy ilmi, että Deltafinalle määrättyä sakon laskentapohjaa korotettiin 50 prosenttia raskauttavien seikkojen perusteella sen vuoksi, että tällä yrityksellä oli johtajan rooli jalostajien kartellissa.

308 Tältä osin komissio toteaa riidanalaisen päätöksen 435 perustelukappaleessa seuraavaa:

”[Riidanalaisen päätöksen] 361 perustelukappaleessa ja sitä seuraavissa perustelukappaleissa esitetyistä tosiseikoista käy ilmi, että Deltafinalla oli ratkaiseva rooli vuoden 1996 jälkeen tehtyjen jalostajien keskinäisten (korkeinta) keskimyyntihintaa ja määriä koskevien sopimusten suunnittelussa ja täytäntöönpanossa. Deltafina (jota edusti sen pääjohtaja) suostutteli espanjalaiset jalostajat koordinoimaan ostostrategiat ja toimi jalostajien tekemien kilpailua rajoittavien sopimusten tallettajana erityisesti silloin, kun niiden kilpailua rajoittavat käytännöt alkoivat.”

309 Komissio lisää riidanalaisen päätöksen 436 perustelukappaleessa, että ”sen, että Deltafinalla oli jalostajien kartellissa johtajan rooli, vahvistivat lisäksi Agroexpansión ja WWTE väitetiedoksiantoon antamassaan vastauksessa ja –– sitä seuranneessa kuulemisessa”.

Asianosaisten lausumat

310 Deltafina väittää toissijaisesti esittämässään kuudennessa kanneperusteessa, että riidanalainen päätös on kahdessa suhteessa virheellinen siltä osin kuin komissio pitää siinä Deltafinan osalta raskauttavana seikkana sen väitettyä johtajan roolia.

311 Se väittää ensiksi, että riidanalaisen päätöksen perustelut ovat puutteelliset siltä osin kuin komissio tyytyy päätöksen 435 perustelukappaleessa viittaamaan epämääräisesti ”361 perustelukappaleessa ja sitä seuraavissa perustelukappaleissa esitettyihin tosiseikkoihin”.

312 Deltafina toteaa tässä yhteydessä, että nämä tosiseikat koskevat vain kokouksiin osallistumisia, ehdotuksia, tietojen vastaanottamista, asiakirjan tallettamista, kirjeiden lähettämistä, sovittelua ja keskusteluihin osallistumista, eli ”menettelyjä, jotka ovat passiivisia, ulkoisia ja rajoittuvat vain läsnäoloon tai korkeintaan siihen, että helpotetaan välillisesti kartellin todellisten keskushenkilöiden eli espanjalaisten jalostajien toimia”. Nämä tosiseikat eivät millään tavoin osoita, että sillä olisi ollut johtajan rooli kartellissa.

313 Deltafina toteaa toiseksi, että antaessaan sille tämän roolin komissio käyttää perusteena joitakin osia Agroexpansiónin ja WWTE:n väitetiedoksiantoon antamista vastauksista. Se arvostelee uudelleen komissiota siitä, että tämä ei antanut sille oikeutta tutustua näihin vastauksiin ja loukkasi näin vakavasti sen puolustautumisoikeuksia.

314 Näiden eri seikkojen valossa Deltafina vaatii unionin yleistä tuomioistuinta alentamaan sakon määrää jättämällä sen laskennasta pois komission raskauttavien seikkojen perusteella tekemä 50 prosentin korotus.

315 Komissio vaatii, että kuudes kanneperuste hylätään.

316 Komissio toteaa ensiksi, että se esittää riidanalaisessa päätöksessä riittävän selvästi ja täsmällisesti ne syyt, joiden vuoksi Deltafinan on katsottu olevan jalostajien kartellin johtaja. Se viittaa erityisesti riidanalaisen päätöksen 435 perustelukappaleeseen, jossa viitataan päätöksen 361–369 perustelukappaleeseen.

317 Komissio väittää tässä yhteydessä, että kyseiset tosiseikat ovat selvästi osoituksena siitä, että Deltafinalla oli sille päätöksessä määritelty kartellin johtava rooli.

318 Komissio viittaa toiseksi edellä 147 kohdassa mainittuihin seikkoihin ja kiistää loukanneensa Deltafinan puolustautumisoikeuksia, kun se ei antanut tälle oikeutta tutustua Agroexpansiónin ja WWTE:n väitetiedoksiantoon antamiin vastauksiin.

Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta

319 Kantaja on vedonnut perustelujen puutteellisuuteen, ja tältä osin on ensinnäkin todettava, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan yksittäistapausta koskevan päätöksen perusteluista on selkeästi ja yksiselitteisesti ilmettävä riidanalaisen toimen tehneen toimielimen päättely siten, että niille, joita toimenpide koskee, selviävät sen syyt ja että jotta toimivaltainen tuomioistuin voi tutkia toimenpiteen laillisuuden. Perusteluvelvollisuuden noudattamista on arvioitava asiaan liittyvien olosuhteiden perusteella. Perusteluissa ei tarvitse esittää kaikkia asiaan liittyviä tosiseikkoja ja oikeudellisia seikkoja koskevia yksityiskohtia, sillä tutkittaessa sitä, täyttävätkö toimen perustelut EY 253 artiklassa asetetut vaatimukset, huomioon on otettava kyseisen toimen sanamuodon lisäksi myös se asiayhteys, jossa toimi on tehty, sekä kaikki asianomaista alaa koskevat oikeussäännöt (ks. asia C-367/95 P, komissio v. Sytraval ja Brink's France, tuomio 2.4.1998, Kok., s. I-1719, 63 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

320 Käsiteltävänä olevassa asiassa on todettava, että komissio on riidanalaisen päätöksen 435 perustelukappaleessa osoittanut riittävän täsmällisesti seikat, joiden perusteella se luokitteli Deltafinan jalostajien kartellin johtajaksi. Sen lisäksi, että komissio yksilöi selvästi tässä perustelukappaleessa Deltafinan menettelyt, jotka sen mukaan ovat perusteena tällaiselle luokittelulle, se myös viittasi nimenomaisesti riidanalaisen päätöksen 361 perustelukappaleessa ja sitä seuraavissa perustelukappaleissa mainittuihin seikkoihin, joissa itsessään viitataan muihin perustelukappaleisiin.

321 Komissio on lisäksi riidanalaisen päätöksen 436 perustelukappaleessa todennut, että Agroexpansión ja WWTE olivat väitetiedoksiantoon antamassaan vastauksessa vahvistaneet sen, että Deltafinalla oli johtava rooli jalostajien kartellissa.

322 Perustelujen puutteellisuutta koskeva väite on siis hylättävä perusteettomana.

323 Toiseksi on tutkittava Deltafinan toisen kanneperusteen ensimmäisessä osassa esittämä väite (ks. edellä 104 ja 105 kohta), jonka mukaan komissio ei ole väitetiedoksiannossa maininnut sitä, että Deltafinaa saatettaisiin pitää jalostajien kartellin johtajana, joten komissio on loukannut sen puolustautumisoikeuksia.

324 Tältä osin on syytä palauttaa mieleen, että vakiintuneesta oikeuskäytännöstä ilmenee, että silloin, kun komissio väitetiedoksiannossaan nimenomaisesti ilmoittaa aikovansa tutkia, onko yrityksille määrättävä sakkoja, ja kun se myös ilmoittaa ne tärkeimmät tosiseikat ja oikeudelliset seikat, jotka voivat johtaa sakon määräämiseen, kuten oletetun rikkomisen vakavuuden ja keston sekä sen, että kilpailusääntöjä on rikottu ”tahallaan tai tuottamuksesta”, se täyttää velvoitteensa kunnioittaa yritysten oikeutta tulla kuulluiksi. Tällöin se antaa yrityksille tiedot, jotka ovat tarpeen, jotta ne voivat puolustautua paitsi sitä vastaan, että niiden vahvistetaan rikkoneen kilpailusääntöjä, myös sakkojen määräämistä vastaan (ks. vastaavasti edellä 228 kohdassa mainittu asia Dansk Rørindustri ym. v. komissio, tuomion 428 kohta ja yhdistetyt asiat C-101/07 P ja C-110/07 P, Coop de France bétail et viande ym. v. komissio, tuomio 18.12.2008, Kok., s. I-10193, 49 kohta).

325 Oikeuskäytännöstä ilmenee myös, että se, että komissio velvoitettaisiin ilmoittamaan kyseisille yrityksille väitetiedoksiannon vaiheessa sellaisia konkreettisia tietoja, jotka koskevat suunniteltujen sakkojen tasoa, merkitsisi komission lopullisen päätöksen ennakoimista epäasianmukaisella tavalla (ks. vastaavasti edellä 120 kohdassa mainitut yhdistetyt asiat Musique Diffusion française ym. v. komissio, tuomion 21 kohta).

326 Käsiteltävänä olevassa asiassa on todettava, että komissio on väitetiedoksiannossa ilmoittanut ne tärkeimmät tosiseikat ja oikeudelliset seikat, jotka olivat perusteena sakolle, jonka se aikoi määrätä Deltafinalle. Se totesi tämän väitetiedoksiannon 459 kohdassa erityisesti, että se aikoi rikkomisen vakavuuden arvioinnissa ottaa huomioon, että sopimukset, joiden tarkoituksena oli hintojen ja määrien vahvistaminen, kuuluivat kilpailusääntöjen kaikkein vakavimpiin rikkomisiin. Se täsmensi väitetiedoksiannon 460 kohdassa, että sen jalostajien syyksi lukema rikkominen alkoi 13.3.1996 ja päättyi viimeksi mainittujen lausumien mukaan 3.10.2001. Komissio lisäsi, että sen käytettävissä oleva viimeinen todiste oli kuitenkin 10.8.2001 pidetty kokous. Komissio totesi lopuksi väitetiedoksiannon 461 kohdassa, että se otti huomioon asian kaikki olosuhteet, sellaisina kuin ne on kuvattu tässä tiedoksiannossa, ja erityisesti tiedoksiannon jokaisen adressaatin itsenäisen roolin, vaikutuksen, joka maataloustuotteita koskevalla Espanjan säännöstöllä on voinut olla adressaattien käyttäytymiseen, sekä jalostajien ja niiden yhteenliittymän tekemän yhteistyön yhteistyötiedonannon nojalla.

327 Komissio ei väitetiedoksiannossa tosin maininnut, että se saattaisi luokitella Deltafinan kartellin johtajaksi. On todettava, että tällä luokittelulla on huomattavia seurauksia asianomaiselle yritykselle määrättävän sakon määrän kannalta. Kysymys on nimittäin suuntaviivojen 2 kohdan mukaisesti raskauttavasta seikasta, joka merkitsee sakon perusmäärän huomattavaa korottamista. Samoin yhteistyötiedonannon B kohdan e alakohdan mukaan tällainen luokittelu sulkee välittömästi pois sakon huomattavaa alentamista koskevan mahdollisuuden, vaikka johtavaksi luokiteltu yritys täyttäisi kaikki tällaisen alennuksen saamisen edellytykset. Komission tehtävänä on näin ollen esittää väitetiedoksiannossa seikat, joiden se katsoo olevan merkityksellisiä, jotta yritys, joka voidaan luokitella kartellin johtajaksi, voi vastata tällaiseen väitteeseen. Kun kuitenkin otetaan huomioon, että tämä tiedoksianto on yhä vain yksi vaihe lopullisen päätöksen tekemisessä ja että se ei siis ole komission lopullinen kanta, ei voida vaatia, että viimeksi mainittu suorittaa jo tässä vaiheessa niiden seikkojen

oikeudellisen luokittelun, joihin se sitten perustaa lopullisen päätöksensä luokitella yritys kartellin johtajaksi.

328 Käsiteltävänä olevassa asiassa tosiseikat, joihin komissio nojautui riidanalaisessa päätöksessä katsoakseen, että Deltafina oli jalostajien kartellin johtaja, ovat ne, jotka on esitetty päätöksen 435 perustelukappaleessa. Riidanalaisen päätöksen 436 perustelukappaleen ensimmäiseen virkkeeseen sisältyvistä seikoista (ks. edellä 321 kohta) unionin yleinen tuomioistuin toteaa komission lausuman, jonka mukaan Agroexpansión ja WWTE olivat väitetiedoksiantoon antamissaan vastauksissa ja istunnossa pelkästään vahvistaneet edellä mainitut seikat eivätkä ne olleet tuoneet esiin mitään tosiseikkoja, joita Deltafina ei olisi jo saanut tietoonsa väitetiedoksiannon perusteella (ks. edellä 147 ja 316–318 kohta). Näissä olosuhteissa ja tämän vaikuttamatta kysymykseen siitä, ovatko seikat, joita komissio ilmoittaa käyttäneensä perusteina, riittäviä sen osoittamiseksi, että Deltafina oli jalostajien kartellin johtaja, on katsottava, että komissio ei loukannut Deltafinan puolustautumisoikeuksia, kun se ennen riidanalaisen päätöksen tekemistä kieltäytyi antamasta tälle oikeutta tutustua kyseisiin väitetiedoksiantoon annettuihin vastauksiin.

329 Lisäksi on todettava, että tosiseikat, joihin komissio nojautui riidanalaisessa päätöksessä luokitellakseen Deltafinan jalostajien kartellin johtajaksi, oli jo mainittu väitetiedoksiannossa, joten Deltafinalla oli mahdollisuus esittää asianmukaisesti kantansa näistä seikoista ennen päätöksen tekemistä. Riidanalaisen päätöksen 435 perustelukappaleessa mainitut seikat sisältyivät näet jo väitetiedoksiannon 416–420 kohdassa mainittuihin seikkoihin.

330 Komissio ei näin ollen ole loukannut Deltafinan puolustautumisoikeuksia, kun se ei ilmoittanut väitetiedoksiannossa, että viimeksi mainittua voitaisiin pitää jalostajien kartellin johtajana.

331 Kolmanneksi on tutkittava, ovatko tosiseikat, joihin komissio nojautui riidanalaisessa päätöksessä katsoakseen, että Deltafina oli jalostajien kartellin johtaja, sellaisia, että niiden perusteella voidaan päätyä tällaiseen luokitteluun. Tämän kanneperusteen (ks. edellä 312 kohta), ensimmäisen kanneperusteen kolmannen osan (ks. edellä 73 kohta) ja toisen kanneperusteen ensimmäisen osan (ks. edellä 105 kohta) yhteydessä Deltafina arvostelee komissiota siitä, että tämä ei ole näyttänyt toteen, että sillä oli tällainen rooli jalostajien kartellissa.

332 Tältä osin on korostettava, että jotta yritystä voidaan pitää johtajana, sen on pitänyt toimia huomattavana alulle panevana voimana kartellissa (ks. asia T-15/02, BASF v. komissio, tuomio 15.3.2006, Kok., s. II-497, 374 kohta ja asia T-410/03, Hoechst v. komissio, tuomio 18.6.2008, Kok., s. II-881, 423 kohta) ja sillä on ollut oltava erityinen ja todellinen vastuu kyseessä olevien kartellin toiminnassa (ks. vastaavasti em. asia BASF v. komissio, tuomion 300 ja 375 kohta).

333 Vaikka komission riidanalaisen päätöksen 435 perustelukappaleessa esittämät seikat ovat näyttönä siitä, että Deltafinalla oli aktiivinen ja suora rooli jalostajien kartellissa, ne eivät kuitenkaan ole riittäviä sen toteen näyttämiseksi, että tämä yhtiö olisi ollut huomattava alulle paneva voima tässä kartellissa, eikä edes sitä, että sillä olisi ollut merkittävämpi rooli kuin jollakin espanjalaisista jalostajista. On todettava erityisesti, että vaikka komissio on aivan oikein – edellä 122–133 kohdassa esitetyistä syistä – lukenut koko rikkomisen Deltafinan syyksi, on kuitenkin niin, että tämä oli yli viisi vuotta kestäneen rikkomisen aikana läsnä vain hyvin harvassa jalostajien kartellin kokouksessa, jossa tehtiin lainvastaisia sopimuksia – enintään neljässä kaikkiaan lähes kolmestakymmenestä kokouksesta –, ja että se osallistui kartellin jäsenten kirjeenvaihtoon ja tietojenvaihtoon melko vähän.

334 Asiakirja-aineistossa ei myöskään ole mitään, mikä osoittaisi, että Deltafina on tehnyt aloitteita kyseisen kartellin luomiseksi tai saadakseen jonkin espanjalaisen jalostajan liittymään siihen. Erityisesti komission riidanalaisen päätöksen 435 perustelukappaleeseen sisältyvää väitettä, jonka mukaan Deltafina ”suostutteli espanjalaiset jalostajat koordinoimaan ostostrategiat”, ei ole riittävällä tavalla näytetty toteen. Pelkästään se seikka, että WWTE mainitsee 9.7.1997 päivätyssä faksissaan (ks. edellä 127 kohta), että ”hintasopimus ei ole mahdollinen ilman määriä koskevaa sopimusta”, ei riitä vahvistamaan kyseistä väitettä. Näin on sitäkin suuremmalla syyllä, koska saman faksin perusteella näyttää pikemminkin siltä, että WWTE itse toivoi, että määristä tehtäisiin sopimus, ja että se jopa vaati, että sopimuksen kesto olisi viisi tai vähintään kolme vuotta. Tältä osin on todettava, että WWTE totesi riidanalaisen päätöksen 143 perustelukappaleessa mainitussa, 6.11.1997 Deltafinan pääjohtajalle osoittamassaan faksissa, että se pyrki ”kaikin keinon saamaan aikaan sopimuksen määristä”, ja täsmensi, että seuraavassa jalostajien kartellin kokouksessa se tulisi ehdottamaan ”sopimusten takaamista huomattavien rahasummien sijoittamisella niiden täytäntöönpanon varmistamiseksi”.

335 Asiakirja-aineistossa ei myöskään ole mitään, minkä perusteella voitaisiin näyttää toteen, että Deltafina olisi ottanut hoitaakseen toiminnat, jotka tavallisesti liittyvät kartellin johtajan rooliin, kuten kokousten puheenjohtajuuden tai tiettyjen tietojen keskittämisen ja jakelun. Vaikka Deltafina tosin toimi lyhyen ajan sellaisen muistion tallettajana, jossa toistettiin yksityiskohtaisesti tietyt lainvastaiset sopimukset, kysymys on vain yksittäistapauksesta. Samoin vaikka asiakirja-aineistosta ilmenee, että Deltafina toimi välittäjänä jalostajien välisissä erimielisyyksissä, tämä toiminta oli vähäistä ja rajoittui jalostajien kartellin kahteen ensimmäiseen vuoteen. Tähän toimintaan ei myöskään liittynyt mitään konkreettista uhkaa eikä kurinpitotoimia.

336 Kuudes kanneperuste on siis otettava osittain tutkittavaksi ja riidanalaista päätöstä on tämän vuoksi muutettava siltä osin kuin siinä pidetään johtajan roolia Deltafinan osalta raskauttavana seikkana. Tämän muutoksen konkreettiset seuraukset täsmennetään jäljempänä 437–439 kohdassa.

*Seitsemäs kanneperuste, jonka mukaan asetuksen N:o 1/2003 23 artiklaa ja suuntaviivojen 3 kohtaa on rikottu*

Asianosaisten lausumat

337 Deltafina arvostelee komissiota siitä, että tämä ei käsiteltävänä olevassa asiassa ottanut huomioon suuntaviivojen 3 kohdan toisessa ja kolmannessa luetelmakohdassa tarkoitettuja lieventäviä seikkoja eli sitä, että yritys on ”jättänyt käytännössä soveltamatta rikkomista koskevia sopimuksia tai menettelytapoja”, ja sitä, että ”yritys on lopettanut rikkomisen heti komission ensimmäisen toimenpiteen jälkeen”.

338 Deltafina huomauttaa ensiksi, että komissio toteaa ”toistuvasti” riidanalaisessa päätöksessä, että rikkomista koskevia sopimuksia ja menettelytapoja ei ”ainakaan osittain” noudatettu vuosina 1996 (riidanalaisen päätöksen 85, 88 ja 111 perustelukappale), 1997 (riidanalaisen päätöksen 113, 122, 126, 130 ja 133 perustelukappale), 1998 (riidanalaisen päätöksen 144 ja 175 perustelukappale), 1999 (riidanalaisen päätöksen 186 perustelukappale), 2000 (riidanalaisen päätöksen 206, 229, 231–233 ja 235 perustelukappale) ja 2001 (riidanalaisen päätöksen 239, 244 ja 255–257 perustelukappale). Se mainitsee myös joitakin kohtia riidanalaisen päätöksen 295, 307 ja 319 perustelukappaleesta.

339 Deltafina toteaa tässä yhteydessä, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoi asiassa T-220/00, Cheil Jedang vastaan komissio, 9.7.2003 antamassaan tuomiossa (Kok., s. II-2473), että suuntaviivoissa ”nyttemmin määrätään nimenomaisesti siitä, että kilpailusääntöjen rikkomista koskevan sopimuksen soveltamatta jättäminen käytännössä on otettava lieventävänä olosuhteena huomioon” (191 kohta), että suuntaviivojen 3 kohdan toinen luetelmakohta tarkoittaa vain ”tilannetta, jossa yhteistoimintajärjestelyä ei ole pantu kokonaisuutena täytäntöön, riippumatta kunkin yrityksen omasta käyttäytymisestä” (188 kohta) ja että ”rangaistusten ja seuraamusten

yksilöllisyyden periaatteen mukaisesti [oli] tutkittava sitä, miten vakavalla tavalla yritys on omalta osaltaan osallistunut kilpailusääntöjen rikkomiseen" (189 kohta).

340 Deltafina arvostelee komissiota toiseksi siitä, että tämä ei ole ottanut huomioon sitä, että rikkominen, josta Deltafinaa syytetään, päättyi 10.8.2001 eli ennen ensimmäisiä tarkastuksia.

341 Deltafina vaatii edellä esitettyjen seikkojen valossa unionin yleistä tuomioistuinta alentamaan sen sakon määrää.

342 Komissio vaatii, että seitsemäs kanneperuste on hylättävä.

343 Komissio väittää ensiksi, että sen ei käsiteltävänä olevassa asiassa tarvinnut ottaa huomioon suuntaviivojen 3 kohdan toisessa luetelmakohdassa tarkoitettua lieventävää seikkaa.

344 Tältä osin se huomauttaa ensiksi, että se, että kartellia ei täysin noudatettu ennen vuotta 1998, on otettu huomioon rikkomisen vakavuuden arvioinnissa, kun Deltafinan sakon laskentapohjaksi vahvistettiin 8 000 000 euroa 20 000 000 euron sijaan tämän rikkomisen erittäin vakavasta luonteesta huolimatta.

345 Se väittää sitten, että sen kantaa tukevat edellä 339 kohdassa mainitun asiassa Cheil Jedang vastaan komissio annetun tuomion 189 ja 192 kohta sekä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen asiassa T-44/00, Mannesmannröhren-Werke vastaan komissio, 8.7.2004 antaman tuomion 276 ja 277 kohta (Kok., s. II-2223). Komissio korostaa, että Deltafina ei missään vaiheessa ole selvästi ja painokkaasti vastustanut kartellin täytäntöönpanoa jalostajien kanssa vaan se on myös kokonaisvaltaisesti

liittynyt tähän kartelliin ja toiminut siinä erityisen aktiivisesti koordinoivassa ja välittävässä roolissa.

346 Komissio katsoo toiseksi, että sen ei myöskään tarvinnut pitää lieventävänä seikkana sitä, että rikkominen päättyi ennen komission ensimmäisiä toimenpiteitä.

Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta

347 Aluksi on muistettava, että komission on lähtökohtaisesti noudatettava omia suuntaviivojaan sakkojen määriä vahvistaessaan (ks. edellä 230 kohta). Suuntaviivoissa ei kuitenkaan todeta, että komission pitäisi aina ottaa erikseen huomioon kaikki suuntaviivojen 3 kohdassa luetellut lieventävät seikat, eikä sillä ole velvollisuutta myöntää tällä perusteella automaattisesti lisäalennusta, sillä sitä, onko sakon mahdollinen alentaminen lieventävien seikkojen perusteella asianmukaista, on arvioitava kokonaisvaltaisesti siten, että otetaan huomioon kaikki asiaan vaikuttavat seikat.

348 Suuntaviivojen antaminen ei näet ole tehnyt merkityksettömäksi aikaisempaa oikeuskäytäntöä, jonka mukaan komissiolla on harkintavaltaa, jonka perusteella se voi ottaa tai olla ottamatta huomioon tiettyjä seikkoja, kun se vahvistaa erityisesti tapaukseen liittyvien seikkojen perusteella niiden sakkojen määrän, jotka se aikoo määrätä. Koska suuntaviivoissa ei ole pakottavaa toteamusta lieventävistä seikoista, jotka voidaan ottaa huomioon, on katsottava, että komissio on pitänyt itsellään tiettyä harkintavaltaa, jotta se voi arvioida kokonaisvaltaisesti sitä, missä määrin sakkoja on mahdollisesti alennettava lieventävien seikkojen perusteella (ks. edellä 230 kohdassa

mainittu asia Raiffeisen Zentralbank Österreich v. komissio, tuomion 473 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

349 Deltafinan ensimmäisestä väitteestä on todettava, että suuntaviivojen 3 kohdan toisen luetelmakohdan mukaan ”rikkomista koskevien sopimusten tai menettelytapojen soveltamatta jättäminen käytännössä” voi olla lieventävä seikka.

350 Oikeuskäytännöstä ilmenee, että komissio on velvollinen toteamaan lieventävän seikan olemassaolon sillä perusteella, ettei yhteistoimintajärjestelyä ole pantu täytäntöön, vain silloin, kun yritys, joka vetoaa tähän seikkaan, voi osoittaa, että se on selvästi ja painokkaasti vastustanut tämän yhteistoimintajärjestelyn toteuttamista jopa siten, että se on häirinnyt sen toimintaa, ja että se ei ole näkyvästi liittynyt sopimukseen ja tällä tavoin kannustanut muita yrityksiä kyseisen yhteistoimintajärjestelyn täytäntöönpanoon. Yritysten olisi liian helppoa minimoida ankaran sakon maksamisen riski, jos ne voisivat hyötyä lainvastaisesta yhteistoimintajärjestelystä ja saada sitten sakon alennuksen sillä perusteella, että niiden rooli rikkomisen täytäntöönpanossa on ollut vain rajallinen, kun niiden asenne on houkutellut muita yrityksiä menettelemään kilpailua enemmän vahingoittavalla tavalla (edellä 345 kohdassa mainittu asia Mannesmannröhren-Werke v. komissio, tuomion 277 ja 278 kohta).

351 Deltafina ei tämän kanneperusteen yhteydessä kuitenkaan viittaa mihinkään seikkaan, jonka perusteella voitaisiin päätellä, että se olisi selvästi ja painokkaasti vastustanut jalostajien kartellia jopa siten, että se olisi häirinnyt sen toimintaa. Se tyytyy vain vetoamaan eräisiin riidanalaisen päätöksen perustelukappaleisiin, joilla, kuten jo edellä 260–267 kohdassa on todettu, ei ole merkitystä käsiteltävänä olevan väitteen kannalta erityisesti sen vuoksi, että ne joko eivät koske jalostajien kartellia, tai sen vuoksi, että niillä pelkästään näytetään toteen, että vuoteen 1998 saakka kyseistä

kartellia ei käytännössä pantu täysimääräisesti täytäntöön ja sovellettu; tällä tarkoitetaan kartellin jäseniä yleensä eikä Deltafinaa erikseen.

352 Viimeksi mainitun seikan osalta on palautettava mieleen, että se, että jalostajien kartelli oli täysimääräisesti toiminnassa vasta vuodesta 1998 lähtien, on yksi seikoista, jotka komissio otti huomioon, kun se arvioi rikkomisen vakavuutta ja siis vahvisti tämän vakavuuden perusteella sakon laskentapohjan. Komissio vahvisti Deltafinan sakon laskentapohjaksi vain 8 000 000 euroa, vaikka suuntaviivojen mukaan se saattoi erittäin vakavasta rikkomisesta harkita ainakin 20 000 000 euron suuruisen laskentapohjan vahvistamista.

353 Deltafinan ensimmäinen väite ei näin ollen voi menestyä.

354 Toisen väitteen osalta on muistettava, että suuntaviivojen 3 kohdan kolmannen luetelmakohdan mukaan se, että ”yritys on lopettanut rikkomisen heti komission ensimmäisen toimenpiteen jälkeen (erityisesti tarkastukset)” kuuluu lieventäviin seikkoihin.

355 Rikkomisen lopettaminen heti komission ensimmäisen toimenpiteen jälkeen voi loogisesti olla lieventävä asianhaara vain, jos on syytä olettaa, että kyseiset komission toimenpiteet ovat saaneet aikaan sen, että kysymyksessä olevat yritykset ovat lopettaneet kilpailunvastaiset menettelynsä; tämä suuntaviivojen säännös ei kata tilannetta, jossa rikkominen on jo päättynyt ennen komission ensimmäisiä toimenpiteitä (edellä 34 kohdassa mainittu asia Dalmine v. komissio, tuomion 158 kohta).

356 Käsiteltävänä olevassa asiassa rikkominen kuitenkin päättyi – kuten Deltafina toteaa – 10.8.2001 eli ennen komission ensimmäisiä tarkastuksia 3.10.2001. Tämä päättyminen ei näin ollen voi olla lieventävä seikka sakon määrää vahvistettaessa.

357 Lisäksi on syytä muistuttaa, että sakon alentaminen sillä perusteella, että kilpailusääntöjen rikkominen on lopetettu heti komission ensimmäisten toimenpiteiden jälkeen, ei voi kuitenkaan olla automaattista vaan se riippuu siitä, miten komissio on harkintavaltansa perusteella arvioinut yksittäistapaukseen liittyviä olosuhteita. Tässä yhteydessä suuntaviivojen 3 kohden kolmannen luetelmakohdan soveltaminen yrityksen hyväksi on erityisen tarkoituksenmukaista tilanteessa, jossa kyseisen käyttäytymisen kilpailunvastaisuus ei ole ilmeinen. Sen soveltaminen ei sitä vastoin lähtökohtaisesti ole yhtä asianmukaista tilanteessa, jossa menettely, mikäli se on näytetty toteen, on selvästi kilpailunvastaista (edellä 345 kohdassa mainittu asia Mannesmannröhren-Werke v. komissio, tuomion 281 kohta).

358 Käsiteltävänä olevassa asiassa ei voida katsoa, että Deltafinalla olisi voinut olla perusteltu epäily käyttäytymisensä kilpailunvastaisuudesta siltä osin kuin kysymys on osallistumisesta horisontaaliseen kartelliin, jonka tarkoituksena oli hintojen vahvistaminen ja määrien jakaminen ja jonka aspekteista yksi oli salainen ja jolla aivan ilmeisesti rikottiin EY 81 artiklaa.

359 Deltafinan toista väitettä ei siis voida hyväksyä.

360 Seitsemäs kanneperuste on edellä esitettyjen seikkojen valossa hylättävä perusteettomana.

*Kahdeksas kanneperuste, jonka mukaan asetuksen N:o 1/2003 23 artiklan 2 kohtaa ja suuntaviivojen 5 kohdan a alakohtaa on rikottu*

Asianosaisten lausumat

361 Deltafina arvostelee toissijaisesti esittämässään kahdeksannessa kanneperusteessa komissiota siitä, että tämä otti asetuksen N:o 1/2003 23 artiklan 2 kohdassa tarkoitetun 10 prosentin ylärajan laskemisessa huomioon Deltafinan tilikauden 2002/2003 liikevaihdon. Deltafinan mukaan komission olisi pitänyt ottaa huomioon 31.3.2004 päättyneen tilikauden liikevaihto, koska sen tilikausi päättyi vuosittain 31.3. ja riidanalainen päätös tehtiin 20.10.2004.

362 Deltafina täsmentää, että sen 31.3.2004 päättyneen tilikauden liikevaihto oli 127 360 989 euroa eli pienempi kuin riidanalaisen päätöksen 443 perustelukappaleessa mainittu 133 228 000 euroa. Se katsoo, että sen sakon määrä ei ennen yhteistyötiedonannon soveltamista voi näin ollen olla suurempi kuin 12 736 000 euroa.

363 Komissio myöntää, että liikevaihto, joka Deltafinan tapauksessa on otettava huomioon sen arvioimiseksi, onko 10 prosentin yläraja ylitetty, on viimeksi mainitun 31.3.2004 päättyneen tilikauden liikevaihto. Vaikka kyseinen liikevaihto otettaisiin huomioon, tämä yläraja ei kuitenkaan ylity.

364 Komissio toteaa täydentävästi, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoi yhdistetyissä asioissa T-236/01, T-239/01, T-244/01–T-246/01, T-251/01 ja T-252/01, Tokai Carbon ym. vastaan komissio, 29.4.2004 antamassaan tuomiossa (Kok., s. II-1181, 352–354 kohta), että 10 prosentin ylärajaa tulee soveltaa ”lopulliseen

laskettuun sakkosummaan" eikä aikaisemmassa vaiheessa eli ennen kuin yhteistyötiedonantoa sovelletaan. Käsiteltävänä olevassa asiassa on riidatonta, että Deltafinalle määrätyn sakon lopullinen määrä eli 11 880 000 euroa ei ylitä 10:tä prosenttia 31.3.2004 päättyneen tilikauden liikevaihdosta.

Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta

365 Komissio vahvistaa riidanalaisen päätöksen 439 perustelukappaleessa Deltafinan sakon määräksi 13 200 000 euroa ennen yhteistyötiedonannon soveltamista. Se täsmentää tämän päätöksen 443 perustelukappaleessa, että "koska Deltafinan vuoden 2003 liikevaihto oli 133 228 000 euroa", tätä määrää ei tule tarkistaa asetuksen N:o 1/2003 23 artiklan 2 kohdan nojalla.

366 Asetuksen N:o 1/2003 23 artiklan 2 kohdan mukaan tässä säännöksessä tarkoitetun 10 prosentin ylärajan laskemisessa huomioon otettava liikevaihto on edellisen tilikauden liikevaihto. Asianosaiset ovat yhtä mieltä siitä, että ratkaistakseen, oliko tämä yläraja ylitetty, komission olisi tullut ottaa huomioon Deltafinan 31.3.2004 päättyneen tilikauden liikevaihto.

367 Komissio on siis riidanalaisen päätöksen 443 perustelukappaleessa virheellisesti käyttänyt Deltafinan 31.3.2003 päättyneen tilikauden liikevaihtoa.

368 Tähän virheeseen nojautuva kanneperuste on kuitenkin tehoton sen vuoksi, että vaikka otettaisiin huomioon Deltafinan 31.3.2004 päättyneen tilikauden liikevaihto, 10 prosentin yläraja ei ylity. Kannekirjelmän liitteenä olevaan Deltafinan 31.3.2004 laadittuun tilinpäätökseen sisältyvästä taulukosta käy ilmi, että Deltafinan liikevaihto oli kyseisenä ajankohtana 139 904 230,95 euroa eli yli kymmenen kertaa suurempi kuin edellä mainittu 13 200 000 euroa. Tältä osin on täsmennettävä, että huomioon otettava määrä on se, joka on merkitty kirjanpidon kohtaan ”Tuotot myynnistä ja palveluista”, eikä Deltafinan huomioon ottama otsikon ”Kaikki” kohdalle merkitty määrä, johon sisältyy sellaisia kirjanpidon kohtia, joita ei voida ottaa huomioon, kuten käsiteltävänä olevassa asiassa ”Lopputuotteiden varastovaihtelu” ja ”Muut tuotteet ja tulot”.

369 Kaikesta edellä esitetystä seuraa, että kahdeksas kanneperuste on hylättävä tehottomana.

*Yhdeksäs kanneperuste, jonka mukaan asetuksen N:o 1/2003 23 artiklan 3 kohtaa, suuntaviivojen johdanto-osaa ja 4 kohtaa ja yhteistyötiedonannon B kohdan e alakohtaa on rikottu ja yhdenvertaisen kohtelun periaatetta on loukattu, minkä lisäksi perustelut ovat puutteelliset*

Yhteenveto riidanalaisesta päätöksestä

370 Komissio tarkastelee riidanalaisen päätöksen 448–456 perustelukappaleessa yhteistyötiedonannon soveltamista jalostajien ja Deltafinan tapauksessa.

371 Se toteaa ensiksi erityisesti, että viimeksi mainitut pyysivät, että yhteistyötiedonantoa sovellettaisiin niihin, ennen kuin väitetiedoksianto annettiin niille tiedoksi (riidanalaisen päätöksen 449 perustelukappale).

372 Se toteaa toiseksi, että yhteistyötiedonannon D kohta on sovellettavissa espanjalaisiin jalostajiin. Se huomauttaa, että vaikka sillä oli jo hallussaan suurin osa olennaisista todisteista, jotka osoittavat rikkomisen olemassaolon, viimeksi mainittujen sille toimittamat tiedot auttoivat sitä rikkomisen selvittämisessä ja toteen näyttämisessä (riidanalaisen päätöksen 450 ja 451 perustelukappale).

373 Komissio katsoo kolmanneksi, että Taesille on myönnettävä 40 prosentin alennus sakosta yhteistyötiedonannon D kohdan 2 alakohdan ensimmäisen ja toisen luetelmakohdan mukaisesti, koska se teki ”erityisen arvokasta” yhteistyötä varsinkin Deltafinan rikkomiseen osallistumisen suhteen menettelyn aikana ja koska se ei missään vaiheessa kiistänyt väitetiedoksiannossa esitettyjä tosiseikkoja (riidanalaisen päätöksen 452 perustelukappale).

374 Komissio toteaa neljänneksi, että vaikka Cetarsan ja WWTE:n toimittamat tiedot olivat merkittäviä, ne eivät osoittautuneet sen tutkimusten kannalta yhtä hyödyllisiksi kuin Taesin toimittamat (riidanalaisen päätöksen 453 perustelukappale). Se toteaa, että Cetarsa ja WWTE esittivät väitteen, joka ei perustunut tosiseikkoihin. Se päätti näin ollen alentaa näiden kahden jalostajan sakkoa 25 prosenttia yhteistyötiedonannon D kohdan 2 alakohdan ensimmäisen luetelmakohdan mukaisesti.

375 Komissio toteaa viidenneksi Agroexpansiónin osalta, että myös se toimitti hyödyllisiä tietoja mutta että se kiisti tosiseikkoja väitetiedoksiantoon antamassaan vastauksessa ”samalla tavoin kuin Cetarsa ja WWTE” (riidanalaisen päätöksen 454 perustelukappale). Komissio lisää, että Agroexpansión kiisti jalostajien (korkeinta) myyntihintaa koskeneiden sopimusten olleen salaisia. Näiden seikkojen valossa komissio alensi tämän yhtiön sakkoa 20 prosenttia.

376 Kuudenneksi komissio alensi Deltafinalle määrättyä sakkoa 10 prosenttia (riidanalaisen päätöksen 456 perustelukappale). Se katsoo, että vaikka Universal ja Deltafina eivät antaneet täsmällisiä tietoja Deltafinan osuudesta Taesin komission kanssa tekemään yhteistyöhön, ei voida jättää huomiotta, että osa Taesin 18.2.2002 päivättyyn muistioon liitetyistä asiakirjoista oli aivan selvästi peräisin Deltafinalta ja että ne oli toimitettu Taesille kyseistä yhteistyötä varten. Komissio toistaa, että Taesin toimittamat tiedot olivat sen tutkinnan kannalta erityisen hyödyllisiä ja olennaisia erityisesti Deltafinan vastuun toteen näyttämiseksi. Deltafina ei kuitenkaan selvittänyt komissiolle suoraan, millä tavoin ja missä määrin sillä oli aikomus tehdä yhteistyötä, ja se kiisti väitetiedoksiantoon antamassaan vastauksessa väitetiedoksiannossa esitetyt vastuutaan koskevat syytökset. Komissio toteaa myös, että Deltafina ei täytä ”[yhteistyö]tiedonannon B kohdan e alakohdan mukaista edellytystä”.

Asianosaisten lausumat

377 Deltafina väittää toissijaisesti esittämässään yhdeksännessä kanneperusteessa, että komissio teki joukon virheitä arvioidessaan sen hallinnollisen menettelyn kuluessa tekemää yhteistyötä. Nämä väitteet voidaan ryhmitellä neljään osaan.

378 Deltafina väittää ensimmäisessä osassa, että komissio oli väärässä katsoessaan, että se oli kiistänyt väitetiedoksiantoon antamassaan vastauksessa väitetiedoksiannossa esitetyt vastuutaan koskevat syytökset. Kun se totesi, että M toimi henkilökohtaisessa ominaisuudessaan, se pelkästään kiisti tavan, jolla komissio oli tulkinnut ja arvioinut oikeudellisesti tiettyjä tosiseikkoja. Deltafina lisää, että myös Taes oli 18.2.2002 päivätyssä muistiossaan esittänyt tällaisen toteamuksen, ja toteaa olevansa yllättynyt siitä, että Taesin sakkoa kuitenkin alennettiin enemmän kuin sen omaa.

379 Deltafina väittää toisessa osassa, että komissio rikkoi yhteistyötiedonantoa, kun se arvosteli Deltafinaa riidanalaisen päätöksen 456 perustelukappaleessa siitä, että tämä ei täyttänyt kyseisen tiedonannon B kohdan e alakohdassa vahvistettua kriteeriä. Se väittää, että kyseinen kriteeri ei itse asiassa ole sovellettavissa käsiteltävänä olevassa asiassa, koska komissio sovelsi riidanalaisessa päätöksessä tämän tiedonannon D kohtaa, joka koskee nimenomaan tilannetta, jossa ”yritys tarjoutuu yhteistyöhön ilman, että kaikki edellä B tai C kohdassa esitetyt edellytykset täyttyvät”. Se lisää, että komissio ei väitetiedoksiannossa arvostellut sitä yhteistyötiedonannon B kohdan e alakohdassa tarkoitetun kaltaisesta käyttäytymisestä ja että missään tapauksessa se ei ole näyttänyt riidanalaisessa päätöksessä toteen, että Deltafina olisi käyttäytynyt kyseisellä tavalla.

380 Deltafina katsoo kolmannessa osassa, että riidanalaisen päätöksen ”perustelut ovat vakavasti ristiriitaiset” siltä osin kuin sille myönnetyn sakon alennus on prosentuaalisesti alhaisempi kuin Taesille myönnetty. Deltafina esittää tämän väitteensä tueksi, että vaikka komissio totesi riidanalaisen päätöksen 360 perustelukappaleessa, että koska Deltafinalla oli rooli Universal-konsernin, johon myös sen sisaryhtiö Taes kuului, Euroopan liiketoiminnan koordinoinnista ja valvonnasta vastaavana, ”on kohtuullista, että se saa tästä johtuvan vastuun lisäksi myös tästä johtuvat edut”. Se lisää, että Taesin erityisen hyödylliset ”panostukset” erityisesti Deltafinan osallistumisesta jalostajien kartelliin eivät voi olla peräisin mistään muualta kuin Deltafinalta itseltään. Se korostaa, että se teki komission kanssa yhteistyötä siitä hetkestä lähtien, kun

Taes tuli mukaan käsiteltävänä olevaan asiaan. Taesin neuvonantajien komissiolle hallinnollisessa menettelyssä toimittamat tiedot toimitettiin sekä Taesin että Deltafinan lukuun, näiden kahden yhtiön edustajat ja johto olivat valmistelleet ne yhdessä Universalin valvonnassa, ja ne olivat hyvin laajalti peräisin Deltafinalta.

381 Deltafina väittää neljännessä osassa, että komissio sovelsi yhteistyötiedonantoa syrjivästi. Tältä osin se arvostelee ensiksi sitä, että Cetarsan, WWTE:n ja Agroexpansiónin sakkoa alennettiin enemmän kuin sen, vaikka ne olivat kiistäneet tosiseikat ”vaikkakin eriasteisesti”. Se toteaa sitten, että WWTE ja Agroexpansión ilmoittivat ensimmäisen kerran vasta väitetiedoksiantoon antamassaan vastauksessa, että Deltafina oli jalostajien kartellin johtaja. Se katsoo, että näin ollen on syytä epäillä niiden ”kahtena edellisenä vuonna tekemän yhteistyön määrää ja lojaalisuutta”. Se arvostelee lopuksi komissiota siitä, että tämä sovelsi vain sen tapauksessa yhteistyötiedonannon B kohdan e alakohdassa tarkoitettua kriteeriä.

382 Deltafina pyytää edellä esitettyjen seikkojen valossa unionin yleistä tuomioistuinta alentamaan sen sakkoa soveltamalla samaa alennusprosenttia kuin Taesin sakon määrään eli 40 prosenttia.

383 Komissio katsoo, että mikään näistä osista ei ole perusteltu.

384 Se muistuttaa ensiksi, että Deltafina totesi väitetiedoksiantoon antamassaan vastauksessa, että kaikki käyttäytyminen, josta sitä arvosteltiin, oli tosiasiassa luettava M:n syyksi; M toimi yksinomaan henkilökohtaisessa ominaisuudessaan. Tämä toteamus on kuitenkin ”selvä yritys vääristellä tosiseikkoja”.

385 Toiseksi komissio kiistää, että se olisi soveltanut virheellisesti yhteistyötiedonannon B kohdan e alakohtaa. Se väittää tältä osin yhtäältä, että se, että se soveltaa tämän tiedonannon D kohtaa, ei millään tavoin sulje pois sitä, että se voi yhteistyötä tehneen yrityksen sakon alennusprosentin määrittämisessä ottaa huomioon sen, että yritys ei täytä tiettyjä kyseisen tiedonannon B ja C kohdassa tarkoitettuja edellytyksiä. Toisaalta se toteaa, että on virheellistä väittää, että se ei arvostellut Deltafinaa yhteistyötiedonannon B kohdan e alakohdassa tarkoitetun kaltaisesta käyttäytymisestä.

386 Komissio katsoo kolmanneksi, että sen ei tarvitse soveltaa Deltafinan sakkoon samaa alennusprosenttia kuin jota se sovelsi Taesin sakkoon.

387 Tältä osin se korostaa yhtäältä, että Deltafinan ei katsottu olevan vastuussa EY 81 artiklan rikkomisesta sen roolin vuoksi, joka sillä oli Taesin toimintojen koordinaattorina ja valvojana, vaan sen vuoksi, että se oli itse pannut täytäntöön ”joukon merkittäviä ja usein ratkaisevia menettelyjä [jalostajien] kartellin yhteydessä”. Se toteaa toisaalta, että Deltafinan yhteistyö rajoittui siihen, että se laati yhdessä Taesin kanssa viimeksi mainitun 18.2.2002 päivätyn muistion.

388 Komissio katsoo neljänneksi, että se ei ole millään tavoin loukannut yhdenvertaisen kohtelun periaatetta, kun se käytti Deltafinaan alhaisempaa sakon alennusprosenttia kuin muihin riidanalaisen päätöksen adressaatteina oleviin yrityksiin.

Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta

389 On muistutettava, että komissiolla on sakkojen laskentatavan osalta laaja harkintavalta, ja se voi ottaa tältä osin huomioon lukuisia tekijöitä, joihin kuuluu kyseessä olevien yritysten yhteistyö tämän toimielimen yksiköiden suorittaman tutkimuksen aikana. Komissiolla on laaja harkintavalta, kun se arvioi yrityksen yhteistyön laatua ja hyödyllisyyttä muun muassa suhteessa muiden yritysten myötävaikutukseen asian selvittämisessä (asia C-328/05 P, SGL Carbon v. komissio, tuomio 10.5.2007, Kok., s. I-3921, 81 ja 88 kohta).

390 Jotta sakkoa voitaisiin alentaa yhteistyön perusteella, kyseessä olevan yrityksen on toiminnallaan helpotettava komission tehtävää eli yhteisön kilpailusääntöjen rikkomisten toteamista ja niistä rankaisemista (ks. yhdistetyt asiat T-67/00, T-68/00, T-71/00 ja T-78/00, JFE Engineering ym. v. komissio, tuomio 8.7.2004, Kok., s. II-2501, 499 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen) ja ilmennettävä todellista yhteistyöhenkeä (edellä 228 kohdassa mainitut yhdistetyt asiat Dansk Rørindustri ym. v. komissio, tuomion 395 ja 396 kohta).

391 Komissio on yhteistyötiedonannossa määritellyt ne edellytykset, joilla komission kanssa kartelleja koskevissa tutkimuksissa yhteistyössä olevat yritykset voidaan vapauttaa sakoista tai joilla kyseiset yritykset voivat saada alennusta sakoista, jotka niiden olisi muussa tapauksessa pitänyt maksaa (ks. yhteistyötiedonannon A kohdan 3 alakohta).

392 Yhteistyötiedonannon B kohdan mukaan yritys voi hyötyä tässä kohdassa tarkoitetusta sakkojen määrän hyvin huomattavasta eli vähintään 75 prosentilla alentamisesta tai sakkojen määräämättä jättämisestä, jos se täyttää kaikki B kohdan a–e alakohdassa

asetetut edellytykset. B kohdan e alakohdan mukaan tällaisesta sakon alentamisesta tai määräämättä jättämisestä ei voi hyötyä esimerkiksi yritys, joka on ollut ”tämän laittoman toiminnan aloittaja tai ratkaiseva toimija”.

393 Yhteistyötiedonannon C kohdassa todetaan, että ”edellä [B kohdan] b–e alakohdan edellytykset täyttävä yritys, joka ilmoittaa salaisesta kartellista sen jälkeen, kun komissio on päättänyt aloittaa kartelliin kuuluvia yrityksiä koskevan tutkimuksen, jossa ei kuitenkaan saada riittäviä todisteita päätöksen tekemiseen johtavan [hallinnollisen] menettelyn aloittamiseksi, saa 50–75 prosenttia alennusta sakon määrästä”.

394 Yhteistyötiedonannon D kohdassa, jonka otsikko on ”Sakkojen määrän merkittävä alentaminen”, säädetään seuraavaa:

”1. Jos yritys tarjoutuu yhteistyöhön ilman, että kaikki edellä B tai C kohdassa esitetyt edellytykset täyttyvät, yritykselle voidaan myöntää 10–50 prosenttia alennusta siihen sakkojen määrään, mikä sille olisi määrätty ilman yhteistyötä.

2. Näin voidaan menetellä erityisesti, jos:

– yritys toimittaa komissiolle ennen vastalauseiden tiedoksi antamista tietoja, asiakirjoja tai muita todisteita, jotka auttavat rikkomuksen todistamisessa;

– saatuaan tiedon vastalauseista yritys ilmoittaa komissiolle, että se ei kiistä niiden seikkojen olemassaoloa, joihin komission esittämät syytökset perustuvat.”

395 Käsiteltävänä olevan kanneperusteen perusteltavuutta on arvioitava näiden seikkojen valossa. Kanneperusteen toista osaa tarkastellaan viimeiseksi.

396 Ensimmäisestä osasta on todettava, että komissio on aivan oikein todennut riidanalaisen päätöksen 456 perustelukappaleessa, että Deltafina kiisti väitetiedoksiantoon antamassaan vastauksessa ”aineellisesti syytökset – – sen vastuun osalta”. Deltafina kiisti näet jyrkästi tässä vastauksessa vastuunsa rikkomisesta ja väitti toistuvasti, että vastuu tulisi kohdistaa M:ään, joka toimi jalostajien kartellissa yksinomaan henkilökohtaisessa ominaisuudessaan eikä yhtiön edustajana. Näin tehdessään Deltafina kiisti väitetiedoksiannossa esitetyt tosiseikat eikä pelkästään rajoittunut esittämään niistä toisenlaista tulkintaa tai riitauttamaan komission suorittamaa oikeudellista arviointia.

397 Deltafinan väitteestä, jonka mukaan Taesia ei ole arvosteltu tosiseikkojen kiistämisestä, vaikka myös se oli hallinnollisessa menettelyssä todennut, että M toimi yksinomaan henkilökohtaisessa ominaisuudessaan, on riittävää todeta, että Taes – toisin kuin Deltafina – ei pyrkinyt tällä väitteellään kiistämään sitä itseään suoraan koskevaa tosiseikkaa ja asettamaan kyseenalaiseksi omaa vastuutaan rikkomisesta.

398 Kolmannesta osasta on heti aluksi todettava, että se perustuu virheelliseen lähtökohtaolettamaan. Kuten riidanalaisen päätöksen 359–366 perustelukappaleesta ja edellä

107–112 kohdasta selvästi ilmenee, on niin, että vaikka Deltafinan todettiin olevan vastuussa rikkomisesta, syynä tähän ei ollut sen tehtävä Taesin toiminnan valvojana vaan sen suora ja aktiivinen osallistuminen jalostajien kartellin toimintaan.

399 On syytä palauttaa mieleen, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan komissio ei silloin, kun se arvioi kartellin jäsenten komission kanssa harjoittamaa yhteistyötä, saa jättää huomiotta yhdenvertaisuusperiaatetta, jota loukataan, jos toisiinsa rinnastettavia tapauksia kohdellaan eri tavalla tai jos erilaisia tapauksia kohdellaan samalla tavalla, ellei tällainen kohtelu ole objektiivisesti perusteltua (ks. edellä 364 kohdassa mainittu asia Tokai Carbon ym. v. komissio, tuomion 394 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

400 Komissio ei kuitenkaan ole ylittänyt harkintavaltaansa ilmeisellä tavalla, kun se on katsonut, että Taesin tekemä yhteistyö oli Deltafinan tekemää hyödyllisempää.

401 Kuten jo edellä 396 ja 397 kohdassa on todettu, Deltafina on toisin kuin Taes kiistänyt tietyt tosiseikat yhteistyötiedonannon D kohdan 2 alakohdan toisessa luetelmakohdassa tarkoitetuin tavoin.

402 Toisin kuin Taes, Deltafina ei ole myöskään milloinkaan tehnyt välitöntä yhteistyötä komission kanssa. Erityisesti komissio katsoi aivan oikein, että Deltafinan yhteistyö rajoittui siihen, että se osallistui Taesin 18.2.2002 päivätyn muistion laatimiseen (ks. edellä 8 ja 9 kohta). Universal Leaf mainitsi Deltafinan yhteistyön vasta tämän muistion laatimisen yhteydessä komissiolle 15.2.2002 osoittamassaan kirjeessä. Universal Leaf, Taes ja Deltafina eivät myöhemmin ole esittäneet komissiolle, että Deltafina olisi

jatkanut yhteistyötä tutkinnassa Taesin välityksin tai edes että Taesin komissiolle toimittamat tiedot olisi valmisteltu yhteistyössä Deltafinan kanssa.

403 Komissio myönsi siis perustellusti Deltafinalle pienemmän sakon alennusprosentin kuin Taesille.

404 Neljännestä osasta on syytä todeta, että Deltafina ei voi väittää, että sitä olisi kohdeltu syrjivästi Cetarsaan, WWTE:hen ja Agroexpansióniin nähden, koska sen tekemä yhteistyö oli näiden muiden tekemää huomattavasti vähäisempää.

405 Tältä osin yhtäältä, kuten Deltafina itse myöntää kannekirjelmässään, on niin, että vaikka Cetarsa, WWTE ja Agroexpansión niin ikään kiistivät tietyt tosiseikat, ne tekivät sen kuitenkin ”eriasteisesti” kuin Deltafina. Pelkästään Deltafina, joka väitti toistuvasti väitetiedoksiantoon antamassaan vastauksessa, että sen pääjohtaja toimi yksinomaan henkilökohtaisessa ominaisuudessaan, kiisti koko hallinnollisen menettelyn ajan kokonaan osallistumisensa jalostajien kartellin toimintaan.

406 Toisaalta kun Cetarsa, WWTE ja Agroexpansión ilmoittivat komissiolle hallinnollisen menettelyn kuluessa erittäin hyödyllisiä seikkoja (ks. riidanalaisen päätöksen 453 ja 454 perustelukappale), Deltafinan yhteistyö rajoittui, kuten jo edellä 402 kohdassa todettiin, siihen, että se osallistui Taesin 18.2.2002 päivätyn muistion laatimiseen.

407 Neljäs osa on näin ollen hylättävä perusteettomana.

408 Lopuksi toisesta osasta on ensiksi todettava, että mikään ei estä sitä, että komissio ottaa sillä tällä alalla olevan laajan harkintavallan puitteissa huomioon sen, että asianomainen yritys ei täytä jotakin yhteistyötiedonannon B kohdan a, b, c, d ja e alakohdassa tarkoitetuista edellytyksistä, kun sen on tämän yhteistyötiedonannon D kohtaa soveltaen määritettävä saman kohdan 1 alakohdan mukaisen 10–50 prosentin haarukan puitteissa yritykselle myönnettävä alennusprosentti.

409 Tämän jälkeen on todettava, että komission kirjelmistä ja sen istunnossa esittämistä selityksistä käy ilmi, että kun se totesi riidanalaisen päätöksen 456 perustelukappaleessa, että Deltafina ei täytä yhteistyötiedonannon B kohdan e alakohdan mukaista edellytystä, se viittasi siihen, että viimeksi mainittu oli jalostajien kartellin johtaja. Tältä osin on todettava, että yhteistyötiedonannon B kohdan e alakohdasta seuraa, että komissio ei aio alentaa sakkojen määrää hyvin huomattavasti tai varsinkaan jättää sakkoja määräämättä, jos kyseessä oleva osapuoli on toiminut kartellissa erityisen ratkaisevassa roolissa, kuten johtajana tai yllyttäjänä.

410 Kuten edellä 331–335 kohdassa on todettu, komission asiakirja-aineistoon sisältyvät todisteet eivät ole riittäviä sen osoittamiseksi, että Deltafinalla olisi ollut johtava rooli. Komissio on siis tehnyt virheen ottaessaan muiden seikkojen ohella huomioon tämän roolin määrätessään Deltafinan tekemän yhteistyön perusteella sovellettavan sakon alennuksen 10 prosentiksi.

411 Kaikki edellä esitetty huomioon ottaen yhdeksäs kanneperuste on otettava osittain tutkittavaksi, ja tämän vuoksi riidanalaista päätöstä on muutettava siten, että Deltafinan alennus vahvistetaan asianmukaisen suuruiseksi. Unionin yleinen tuomioistuin pitää täyden harkintavaltansa puitteissa asianmukaisena alentaa Deltafinalle määrättyä sakkoa 15 prosenttia sen tekemän yhteistyön huomioon ottamiseksi. Tämän muutoksen seuraukset täsmennetään jäljempänä 437–439 kohdassa.

*Kymmenes kanneperuste, jonka mukaan asetuksen N:o 1/2003 23 artiklan 3 kohtaa ja suuntaviivojen 5 kohdan b alakohtaa on rikottu ja suhteellisuusperiaatetta on loukattu*

Asianosaisten lausumat

412 Deltafina arvostelee toissijaisesti esittämässään kymmenennessä kanneperusteessa komissiota siitä, että tämä ei ottanut suuntaviivojen 5 kohdan b alakohdan nojalla huomioon ”raakatupakan taloudellista ja sosiaalista ympäristöä Espanjassa” alentaakseen Deltafinan sakon lopullista määrää.

413 Deltafina esittää tämän kanneperusteen tueksi, että tupakan viljely Euroopan unionissa tulee vähenemään rakenteellisesti sen jälkeen, kun raakatupakka-alan yhteisen markkinajärjestelyn mukainen palkkiojärjestelmä lakkaa. Se täsmentää, että vuonna 2010 otetaan neljän vuoden siirtymäkauden jälkeen käyttöön uusi järjestelmä, jossa tulotuet eivät enää riipu tupakan tuottamisesta vaan ne liittyvät rakenneuudistusta ja erilaisten viljelyjen tukemista koskeviin tavoitteisiin. Se toteaa myös, että komission ennusteiden mukaan ”uuden mallin nettovaikutuksesta on seurauksena, että tupakan tuotanto yhteisössä vähenee erittäin huomattavasti, mistä seuraa, että on mahdotonta säilyttää suurta osaa muista kuin perheyrityksiin perustuvista maatalouden työpaikoista tällä ja ensijalostuksen alalla”. Se lisää, että valmistajat eivät pidä unionissa viljeltäviä tupakkalajeja strategisina ja että nämä lajit voidaan helposti korvata kolmansissa valtioissa pienemmillä kustannuksilla viljellyllä tupakalla. Se toteaa lopuksi, että palkkiot muodostavat tällä hetkellä yli 80 prosenttia viljelijöiden tuloista.

414 Deltafina lisää, että [EY] 81 artiklan mukaisesta menettelystä (Asia COMP/C.38.279/F3 – ranskalainen naudanliha) 2.4.2003 tekemässään päätöksessä 2003/600/EY

(EUVL L 209, s. 12) komissio nimenomaisesti otti huomioon lieventävänä seikkana suuntaviivojen 5 kohdan b alakohdassa tarkoitetun ”erityisen taloudellisen ympäristön”. Kyseisessä asiassa komissio alensi kullekin asianosaiselle määrätyn sakon määrää 60 prosenttia.

415 Komissio katsoo, että sen ei tarvinnut sakon määrää vahvistaessaan ottaa huomioon rakenteellista vähenemistä, johon Deltafina viittaa, ja että näin ollen kymmenes kanneperuste on hylättävä perusteettomana.

Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta

416 Suuntaviivojen 5 kohdan b alakohdassa todetaan seuraavaa:

”Sen jälkeen kun edellä mainitut laskelmat on tehty, on syytä tarkastella olosuhteiden mukaan tiettyjä objektiivisia tietoja, kuten erityistä taloudellista ympäristöä, rikkomiseen syyllistyneiden mahdollisesti saamia taloudellisia tai rahoituksellisia etuja, kyseessä olevien yritysten ominaispiirteitä sekä niiden todellista maksukykyä erityisessä sosiaalisessa toimintakentässään, jotta voitaisiin lopullisesti mukauttaa suunniteltujen sakkojen määrä.”

417 On katsottava, että toisin kuin Deltafina väittää, komissio ei millään tavoin ollut velvollinen ottamaan huomioon sitä tupakan viljelyn rakenteellista vähenemistä, johon Deltafina viittasi, alentaakseen tämän sakon lopullista määrää suuntaviivojen 5 kohdan b alakohdan perusteella, koska tämä väheneminen oli riidanalaisen päätöksen tekoajankohtana vain tuleva ja epävarma tapahtuma.

418 Deltafina ei myöskään voi vedota päätökseen 2003/600, koska kyseisen asian olosuhteet eivät ole verrattavissa käsiteltävänä olevan asian olosuhteisiin. Erityisesti käsiteltävänä olevassa asiassa kysymyksessä eivät olleet mitkään niistä poikkeuksellisista olosuhteista, jotka komissio otti kyseisessä päätöksessä huomioon suuntaviivojen 5 kohdan b alakohdan nojalla. Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan on lisäksi niin, että komissiolla on sakkojen suuruuden määrittämisessä laaja harkintavalta eivätkä sitä sido sen aikaisemmat arvioinnit (asia C-510/06 P, Archer Daniels Midland v. komissio, tuomio 19.3.2009, Kok., s. I-1843, 82 kohta).

419 Edellä esitetty huomioon ottaen kymmenes kanneperuste on hylättävä perusteettomana.

*Yhdestoista kanneperuste, jonka mukaan yhdenvertaisen kohtelun, rangaistusten taannehtivuuskiellon ja luottamuksensuojan periaatteita on loukattu*

Asianosaisten lausumat

420 Deltafina väittää vielä toissijaisesti esittämässään yhdennessätoista kanneperusteessa ensiksi, että komissio on loukannut luottamuksensuojan periaatetta, kun se ei aiemman päätöskäytäntönsä mukaisesti määrännyt Deltafinalle vain symbolista sakkoa. Deltafina esittää väitteensä tueksi, että komissio määräsi orgaanisista peroksideista tehdyssä päätöksessä AC-Treuhand-yhtiölle vain 1 000 euron suuruisen sakon sen vuoksi, että komissio sovelsi alalla vielä uutta lähestymistapaa, jossa määrättiin rangaistus paitsi kartellin jäsenille myös niille, jotka organisoivat tai helpottavat kartelleja

mutta eivät toimi asianomaisilla markkinoilla. Deltafina väittää, että tästä päätöksestä, sitä koskevasta lehdistötiedotteesta ja kilpailupolitiikkaa koskevan vuoden 2003 kertomuksen 33 kohdasta (XXXIII kilpailupolitiikkaa koskeva kertomus – 2003) käy ilmi, että komissio poikkeaisi vasta tulevaisuudessa käytännöstään, jossa se määrää vain symbolisen sakon tällaisessa tilanteessa. Kaikki menettelyt, joista Deltafinaa arvostellaan, tapahtuivat kuitenkin ennen 11.8.2001 eli kaksi vuotta ja neljä kuukautta ennen kuin tehtiin päätös orgaanisista peroksideista.

421 Deltafina väittää seuraavaksi, että yhdenvertaisen kohtelun periaatetta on loukattu, ja toteaa, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on katsonut, että ”kilpailusääntöjen rikkomisesta määrättävien seuraamusten osalta tämän periaatteen noudattaminen edellyttää epäilemättä sitä, että samanlaisia kilpailusääntöjen rikkomisia samaan aikaan tehneille yrityksille määrätään samat lailliset seuraamukset riippumatta siitä väistämättä satunnaisesta ajankohdasta, jona niille vastainen päätös tehdään” ja että ”tältä osin tämä periaate liittyy läheisesti rangaistusten taannehtivuuskiellon periaatteeseen, jonka nojalla seuraamuksen, joka määrätään yritykselle kilpailusääntöjen rikkomisesta, on vastattava sitä seuraamusta, josta säädettiin silloin, kun kilpailusääntöjen rikkominen tapahtui” (asia T-224/00, Archer Daniels Midland ja Archer Daniels Midland Ingredients v. komissio, tuomio 9.7.2003, Kok., s. II-2597, 70 kohta).

422 Edellä esitettyjen seikkojen valossa Deltafina vaatii unionin yleistä tuomioistuinta alentamaan sakkoa symboliseen 1 000 euron määrään.

423 Komissio katsoo, että yhdestoista kanneperuste on hylättävä perusteettomana.

424 Komissio korostaa tältä osin ensiksi, että oikeuskäytännön mukaan aiempi päätöskäytäntö ei itsessään muodosta sakkojen määräämistä koskevaa oikeudellista kehystä kilpailuoikeuden alalla. Se toistaa tämän jälkeen, että asia, joka johti orgaanisista peroksideista tehtyyn päätökseen, ei ole verrattavissa käsiteltävänä olevaan asiaan. Se toteaa lisäksi, ettei kyseiseen päätökseen, sitä koskevaan lehdistötiedotteeseen eikä kilpailupolitiikkaa koskevaan kertomukseen (XXXIII kilpailupolitiikkaa koskeva kertomus – 2003) sisälly täsmällisiä, ehdottomia ja yhdenmukaisia vakuutteluja siitä, että sen kaltaisista menettelyistä, jotka luettiin Deltafinan syyksi, määrättäisiin ”erityisen lieviä” sakkoja.

Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta

425 Ensiksi luottamuksensuojan periaatetta on väitetty loukatun, ja tältä osin on todettava, että mikään seikka, johon Deltafina on vedonnut, ei ole voinut synnyttää siinä perusteltua luottamusta siihen, että sille määrättäisiin vain symbolinen sakko.

426 Tältä osin on ensin muistettava, että komission aiempi päätöskäytäntö ei ole sakkojen määrittämisen oikeudellinen kehys kilpailuoikeuden alalla (ks. edellä 292 kohta). Se, että komissio on aikaisemmin soveltanut tietyntasoisia sakkoja tietynlaisiin rikkomisiin, ei voi merkitä sitä, etteikö se voisi nostaa tätä sakkojen tasoa asetuksessa N:o 1/2003 ilmoitetuissa rajoissa, jos tämä on tarpeen yhteisön kilpailupolitiikan toteuttamiseksi (ks. analogisesti edellä 120 kohdassa mainitut yhdistetyt asiat Musique Diffusion française ym. v. komissio, tuomion 109 kohta). Lisäksi vakiintuneessa oikeuskäytännössä on katsottu, että taloudelliset toimijat eivät voi perustellusti luottaa sellaisen olemassa olevan tilanteen säilymiseen, jota komissio voi harkintavaltansa rajoissa muuttaa (ks. asia C-350/88, Delacre ym. v. komissio, tuomio 14.2.1990, Kok.,

s. I-395, 33 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen). Tästä seuraa, että sellaiseen hallinnolliseen menettelyyn osallistuvat yritykset, jonka päätteeksi voidaan määrätä sakkoja, eivät voi saavuttaa perusteltua luottamusta siihen, ettei komissio ylitä aiemmin käytettyä sakkojen tasoa (yhdistetyt asiat T-202/98, T-204/98 ja T-207/98, Tate & Lyle ym. v. komissio, tuomio 12.7.2001, Kok., s. II-2035, 146 kohta ja edellä 101 kohdassa mainittu asia LR AF 1998 v. komissio, tuomion 243 kohta).

427 On syytä muistuttaa, että kaikilla oikeussubjekteilla, jotka ovat sellaisessa tilanteessa, josta ilmenee, että heille on unionin toimielimen toiminnan vuoksi syntynyt perusteltuja odotuksia, on oikeus vedota luottamuksensuojan periaatteeseen (asia 265/85, Van den Bergh en Jurgens ja Van Dijk Food Products (Lopik) v. komissio, tuomio 11.3.1987, Kok., s. 1155, 44 kohta), mutta on tarkennettava, ettei kyseisen periaatteen loukkaamiseen voida vedota, jos hallintoviranomaiset eivät ole antaneet hyväksytyiltä ja luotettavilta tahoilta tulevia täsmällisiä, ehdottomia ja yhdenmukaisia vakuutteluja (ks. edellä 364 kohdassa mainitut yhdistetyt asiat Tokai Carbon ym. v. komissio, tuomion 152 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

428 Käsiteltävänä olevassa asiassa se, että useassa orgaanisia peroksideja koskevaa päätöstä edeltäneessä päätöksessä komissio ei lukenut EY 81 artiklan 1 kohdan rikkomista sellaisten yritysten syyksi, jotka olivat myötävaikuttaneet kartellin toteuttamiseen mutta jotka eivät olleet toimineet markkinoilla, joita rikkominen koski, ei voi luoda Deltafinassa perusteltuja odotuksia sen suhteen, että komissio ei tulevaisuudessa ryhdy toimenpiteisiin ja määrää seuraamuksia tällaisille yrityksille. Kuten ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on jo todennut edellä 48 kohdassa mainitussa asiassa AC-Treuhand vastaan komissio antamansa tuomion 163–165 kohdassa, komission orgaanisia peroksideja koskevassa päätöksessä suorittama päätöskäytännön muutos perustui EY 81 artiklan 1 kohdassa määrätyn kiellon ulottuvuuden oikeaan tulkintaan.

429 Tämä komission päätöskäytännön muuttaminen oli Deltafinan ennakoitavissa varsinkin siksi, että asiasta oli olemassa edeltävä päätös eli valulasia koskeva päätös vuodelta 1980. Komission vuoden 1980 jälkeistä päätöskäytäntöä ei voida kohtuudella pitää

lopullisena luopumisena alkuperäisestä lähestymistavasta, jota noudatettiin valulasia koskevassa päätöksessä. Tässä päätöskäytännössä pelkästään siinä mukana olleet konsulttiyritykset jätettiin tuomitsematta ja niille jätettiin määräämättä seuraamuksia ilman, että oikeudellisesti olisi kuitenkaan hylätty alun perin valulasia koskevassa päätöksessä noudatettua käsitystä (edellä 48 kohdassa mainittu asia AC-Treuhand v. komissio, tuomion 164 kohta).

430 Deltafinan väitteestä, jonka mukaan orgaanisia peroksideja koskevasta päätöksestä, sitä koskevasta lehdistötiedotteesta ja kilpailupolitiikkaa koskevan vuoden 2003 kertomuksen 33 kohdasta (XXXIII kilpailupolitiikkaa koskeva kertomus – 2003) käy ilmi, että komissio poikkeaisi vasta tulevaisuudessa käytännöstään, jossa se määrää vain symbolisen sakon, on ilman, että on tarpeen tutkia, sisältyykö näihin teksteihin vastaavasti täsmällisiä, ehdottomia ja yhdenmukaisia vakuutteluja, riittävää todeta, että nämä tekstit julkaistiin yli kuusi vuotta sen jälkeen, kun Deltafinan syyksi luetut menettelyt alkoivat, ja yli kaksi vuotta sen jälkeen, kun ne päättyivät. Deltafina ei siis mitenkään ole voinut uskoa asianomaiseen rikkomiseen syyllistyessään, että komissio määräisi sille vain symbolisen sakon.

431 Lopuksi kuten jo edellä 51 kohdassa on todettu, Deltafinan tilanne käsiteltävänä olevassa asiassa ei ole verrattavissa AC-Treuhandin tilanteeseen asiassa, joka johti orgaanisia peroksideja koskevaan päätökseen. AC-Treuhand oli näet konsulttiyritys, ja se ei toiminut millään tavoin kyseisessä asiassa asianomaisilla markkinoilla, ei kilpailijana eikä tarjonnan tai kysynnän puolella, kun sen sijaan Deltafina oli espanjalaisten jalostajien suurimpana asiakkaana aktiivinen markkinoilla, jotka sijaitsivat välittömästi myöhäisemmän vaiheen markkinoilla kuin ne, joilla kilpailua rajoittavat menettelytavat toteutettiin. Deltafina toimi lisäksi ensijalostuksen markkinoilla Italiassa, ja sillä oli erittäin läheiset liikesuhteet tiettyjen espanjalaisten jalostajien kanssa.

432 Toiseksi siltä osin kuin Deltafina väittää, että yhdenvertaisen kohtelun periaatetta on loukattu, on muistettava, että komission aiempi päätöskäytäntö ei muodosta sakkojen määrittämisen oikeudellista kehystä kilpailuoikeuden alalla (ks. edellä 292 kohta).

433 On kuitenkin myös muistettava, että komission on tällaisia sakkoja määrätessään noudatettava yleisiä oikeusperiaatteita, joihin kuuluu myös yhdenvertaisen kohtelun periaate.

434 Näin ollen Deltafinan suorittamilla vertailuilla muihin komission sakkopäätöksiin voi olla merkitystä yhdenvertaisen kohtelun periaatteen noudattamisen kannalta ainoastaan, jos osoitetaan, että näihin muihin päätöksiin liittyvien asioiden olosuhteet ovat verrattavissa käsiteltävänä olevan asian olosuhteisiin (ks. vastaavasti asia T-67/01, JCB Service v. komissio, tuomio 13.1.2004, Kok., s. II-49, 187 kohta). Kuten edellä 51 ja 431 kohdassa on jo todettu, Deltafinan tilanne käsiteltävänä olevassa asiassa ei ole verrattavissa AC-Treuhandin tilanteeseen asiassa, joka johti orgaanisia peroksideja koskevaan päätökseen.

435 Kolmanneksi siltä osin kuin kysymys on siitä, että rangaistusten taannehtivuuskieltoa väitetään rikotun, on todettava, että kuten edellä 48 kohdassa mainitun, asiassa AC-Treuhand vastaa komission annetun tuomion 137–150 kohdasta käy ilmi, kaikki yritykset, jotka ovat myötävaikuttaneet kartellin toteuttamiseen, vaikka nämä yritykset eivät toimi merkityksellisillä markkinoilla, joihin kilpailunrajoitus kohdistuu, ovat voineet kohtuudella ennakoida asianomaisena rikkomisajankohtana, että EY 81 artiklan 1 kohdassa vahvistettua kieltoa lähtökohtaisesti sovelletaan niihin. Lisäksi kun otetaan huomioon edellä 426 kohdassa esitetyt seikat, sellaiseen hallinnolliseen menettelyyn osallistuvien yritysten, jonka päätteeksi voidaan määrätä sakkoja, on otettava huomioon se mahdollisuus, että komissio päättää minä hetkenä hyvänsä korottaa sakkojen tasoa aiemmin soveltamastaan tasosta. Komissio ei siis ole loukannut

rangaistusten taannehtivuuskiellon periaatetta, kun se ei määrännyt Deltafinalle vain symbolista sakkoa.

436 Kaikki edellä esitetyt seikat huomioon ottaen yhdestoista kanneperuste on hylättävä perusteettomana.

*Deltafinalle määrätyn sakon lopullisen määrän määrittäminen*

437 Edellä 331–336, 410 ja 411 kohdasta seuraa, että riidanalaista päätöstä on muutettava siltä osin kuin komissio ei ole siinä riittävällä tavalla osoittanut, että Deltafinalla oli johtava rooli jalostajien kartellissa. Tämän vuoksi komissio ei voinut perustellusti korottaa Deltafinan sakon perusmäärää 50:tä prosenttia raskauttavien seikkojen nojalla eikä ottaa huomioon roolia, joka sillä väitettiin olleen, alentaakseen sakon määrää yhteistyön perusteella vain 10 prosenttia.

438 Muilta osin komission riidanalaisessa päätöksessä esittämät seikat ja sen käsiteltävänä olevassa asiassa soveltama sakkojen laskentatapa pysyvät muuttumattomina.

439 Sakon lopullinen määrä lasketaan näin ollen seuraavasti: Deltafinalle määrätyn sakon perusmäärää (12 000 000 euroa) alennetaan lieventävien seikkojen perusteella 40 prosenttia, jolloin määräksi saadaan 7 200 000 euroa ennen yhteistyötiedonannon soveltamista. Viimeksi mainittua määrää alennetaan 15 prosenttia tämän yhteistyötiedonannon nojalla. Näin ollen Deltafinalle määrättävän sakon lopulliseksi määräksi tulee 6 120 000 euroa.

**Oikeudenkäyntikulut**

440 Unionin yleisen tuomioistuimen työjärjestyksen 87 artiklan 2 kohdan mukaan asianosainen, joka häviää asian, velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut, jos vastapuoli on sitä vaatinut. Tämän artiklan 3 kohdan ensimmäisen alakohdan mukaisesti unionin yleinen tuomioistuin voi määrätä oikeudenkäyntikulut jaettaviksi asianosaisten kesken, jos asiassa osa vaatimuksista ratkaistaan toisen asianosaisen ja osa toisen asianosaisen hyväksi.

441 Koska kanne on käsiteltävänä olevassa asiassa osittain hyväksytty, asian olosuhteita arvioidaan oikeudenmukaisesti, kun määrätään, että Deltafina vastaa kolmesta neljäsosasta omista oikeudenkäyntikuluistaan ja kolmesta neljäsosasta komission oikeudenkäyntikuluista ja että komissio vastaa yhdestä neljäsosasta omista oikeudenkäyntikuluistaan ja yhdestä neljäsosasta Deltafinan oikeudenkäyntikuluista.

Näillä perusteilla

UNIONIN YLEINEN TUOMIOISTUIN (neljäs jaosto)

on ratkaissut asian seuraavasti:

**1) [EY] 81 artiklan 1 kohdan mukaisesta menettelystä (Asia COMP/C.38.238/B.2 – Raakatupakka-ala – Espanja) 20.10.2004 tehdyn komission päätöksen K(2004) 4030 lopullinen 3 artiklassa Deltafina SpA:lle määrätyn sakon määrä vahvistetaan 6 120 000 euroksi.**

**2) Kanne hylätään muilta osin.**

**3) Deltafina vastaa kolmesta neljäsosasta omista oikeudenkäyntikuluistaan ja kolmesta neljäsosasta Euroopan komission oikeudenkäyntikuluista, ja Euroopan komissio vastaa yhdestä neljäsosasta omista oikeudenkäyntikuluistaan ja yhdestä neljäsosasta Deltafinan oikeudenkäyntikuluista.**

Czúcz Labucka O'Higgins

Julistettiin Luxemburgissa 8 päivänä syyskuuta 2010.

Allekirjoitukset

# Sisällys

Asian tausta ..... II - 4089

Oikeudenkäynti ja asianosaisten vaatimukset ..... II - 4095

Oikeudellinen arviointi ..... II - 4097

1. Harkintavallan väärinkäyttöä koskevien väitteiden tutkittavaksi ottaminen ..... II - 4099

2. Riidanalaisen päätöksen kumoamista koskevat vaatimukset ..... II - 4100

Ensimmäinen kanneperuste, jonka mukaan EY 81 artiklan 1 kohtaa ja asetuksen N:o 1/2003 23 artiklan 2 kohdan a alakohtaa on rikottu ja laillisuusperiaatetta ja yksilöllisen vastuun periaatetta on loukattu, minkä lisäksi perustelut ovat puutteelliset ..... II - 4100

Ensimmäinen osa, jonka mukaan komissio katsoo Deltafinan olevan vastuussa rikkomisesta, joka on tehty markkinoilla, joilla se ei toimi, ja toinen osa, jonka mukaan menettelytavoista, jotka on luettu Deltafinan syyksi, ei määrätä EY 81 artiklan 1 kohdassa eikä asetuksen N:o 1/2003 23 artiklan 2 kohdan a alakohdassa ..... II - 4101

– Asianosaisten lausumat ..... II - 4101

– Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta ..... II - 4103

Kolmas osa, jonka mukaan komissio on virheellisesti luokitellut Deltafinan jalostajien kartellin johtajaksi ..... II - 4109

– Asianosaisten lausumat ..... II - 4109

– Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta ..... II - 4111

Neljäs osa, jonka mukaan komissio on jättänyt riidanalaisessa päätöksessä määrittelemättä merkitykselliset markkinat ..... II - 4113

– Asianosaisten lausumat ..... II - 4113

– Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta ..... II - 4115

Toinen kanneperuste, jonka mukaan asetuksen N:o 1/2003 27 artiklan 1 ja 2 kohtaa on rikottu, puolustautumisoikeuksia ja oikeutta oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin on loukattu, olennaisia menettelymääräyksiä ei ole noudatettu ja laillisuusperiaatetta, oikeusvarmuuden periaatetta ja suhteellisuusperiaatetta on loukattu, minkä lisäksi perustelut ovat puutteelliset ..... II - 4117

Ensimmäinen osa, jonka mukaan komissio antoi Deltafinalle riidanalaisessa päätöksessä eri roolin kuin josta se arvosteli tätä väitetiedoksiannossa. ..... II - 4118

– Asianosaisten lausumat ..... II - 4118

– Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta ..... II - 4121

Toinen osa, jonka mukaan menettelytavoista, joista Deltafinaa arvostellaan, pitäisi itse asiassa arvostella sen pääjohtajaa ..... II - 4133

– Asianosaisten lausumat ..... II - 4133

– Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta ..... II - 4134

Kolmas osa, jonka mukaan komissio epäsi Deltafinalta oikeuden tutustua tiettyihin sitä vastaan puhuviin asiakirjoihin ..... II - 4135

– Asianosaisten lausumat ..... II - 4135

– Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta ..... II - 4136

Neljäs osa, jonka mukaan komissio ei ole väitetiedoksiannossa riittävän selvästi määritellyt merkityksellisiä tuotemarkkinoita ja maantieteellisiä markkinoita ..... II - 4137

– Asianosaisten lausumat ..... II - 4137

– Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta ..... II - 4137

Kolmas kanneperuste, jonka mukaan EY 81 artiklan 1 kohtaa, asetuksen N:o 1/2003 2 artiklaa ja [EY] 81 ja [EY] 82 artiklassa tarkoitettua kauppaan kohdistuvan vaikutuksen käsitettä koskevien suuntaviivojen 43 kohtaa on rikottu ja perustelut ovat puutteelliset ..... II - 4139

Asianosaisten lausumat ..... II - 4139

Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta ..... II - 4142

3. Sakon määrän alentamista koskevat vaatimukset ..... II - 4146

Neljäs kanneperuste, jonka mukaan asetuksen N:o 1/2003 2 artiklaa ja 23 artiklan 2 kohtaa on rikottu, suuntaviivojen 1 kohdan A alakohtaa ja 5 kohdan d alakohtaa on rikottu, suhteellisuusperiaatetta, ”yhdenvertaisen kohtelun ja seuraamuksen” periaatetta on loukattu ja perusteluvelvollisuus on laiminlyöty ..... II - 4146

Yhteenveto riidanalaisesta päätöksestä ..... II - 4146

Asianosaisten lausumat ..... II - 4152

Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta ..... II - 4158

– Yleiset huomiot ..... II - 4159

– Ensimmäinen osa, jonka mukaan tuotteen markkinoiden pientä kokoa ei ole otettu huomioon ..... II - 4161

– Toinen osa, joka koskee rikkomisen todellista vaikutusta markkinoihin ..... II - 4164

– Kolmas osa, jonka mukaan riidanalaisen päätöksen 413 perustelukappaleen ja päätöksen muiden perustelukappaleiden välillä vallitsee ristiriita ..... II - 4168

– Neljäs osa, jonka mukaan Deltafina on virheellisesti luokiteltu suurimmaksi jalostetun tupakan ostajaksi Espanjassa ..... II - 4170

– Viides osa, jonka mukaan perustelut ovat puutteelliset siltä osin kuin kysymys on siitä, mitä johtopäätöksiä sakkojen määrän vahvistamista varten on tehtävä Espanjan säännöstöstä ja Espanjan viranomaisten asenteesta johtuvasta epävarmuudesta ..... II - 4172

– Kuudes osa, jonka mukaan ei otettu huomioon sitä, että Deltafina ei osallistunut espanjalaisten jalostajien ja tuottajien edustajien käymiin keskusteluihin ja neuvotteluihin ..... II - 4177

– Seitsemäs osa, jonka mukaan yhdenvertaisen kohtelun periaatetta on loukattu, koska komissio poikkesi aiemmasta käytännöstään..... II - 4177

– Johtopäätelmä neljännestä kanneperusteesta ..... II - 4178

Viides kanneperuste, jonka mukaan asetuksen N:o 1/2003 23 artiklan 3 kohtaa ja suuntaviivojen 1 kohdan B alakohtaa on rikottu ja yhdenvertaisen kohtelun periaatetta on loukattu ..... II - 4178

Yhteenveto riidanalaisesta päätöksestä ..... II - 4178

Asianosaisten lausumat ..... II - 4179

Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta..... II - 4180

Kuudes kanneperuste, jonka mukaan asetuksen N:o 1/2003 23 artiklan 3 kohtaa ja suuntaviivojen 2 kohtaa on rikottu ja perustelut ovat puutteelliset..... II - 4181

Yhteenveto riidanalaisesta päätöksestä ..... II - 4181

Asianosaisten lausumat ..... II - 4182

Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta..... II - 4184

Seitsemäs kanneperuste, jonka mukaan asetuksen N:o 1/2003 23 artiklaa ja suuntaviivojen 3 kohtaa on rikottu ..... II - 4190

Asianosaisten lausumat ..... II - 4190

Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta..... II - 4192

Kahdeksas kanneperuste, jonka mukaan asetuksen N:o 1/2003 23 artiklan 2 kohtaa ja suuntaviivojen 5 kohdan a alakohtaa on rikottu ..... II - 4196

Asianosaisten lausumat ..... II - 4196

Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta ..... II - 4197

Yhdeksäs kanneperuste, jonka mukaan asetuksen N:o 1/2003 23 artiklan 3 kohtaa, suuntaviivojen johdanto-osaa ja 4 kohtaa ja yhteistyötiedonannon B kohdan e alakohtaa on rikottu ja yhdenvertaisen kohtelun periaatetta on loukattu, minkä lisäksi perustelut ovat puutteelliset ..... II - 4198

Yhteenveto riidanalaisesta päätöksestä ..... II - 4198

Asianosaisten lausumat ..... II - 4200

Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta ..... II - 4204

Kymmenes kanneperuste, jonka mukaan asetuksen N:o 1/2003 23 artiklan 3 kohtaa ja suuntaviivojen 5 kohdan b alakohtaa on rikottu ja suhteellisuusperiaatetta on loukattu ..... II - 4210

Asianosaisten lausumat ..... II - 4210

Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta ..... II - 4211

Yhdestoista kanneperuste, jonka mukaan yhdenvertaisen kohtelun, rangaistusten taannehtivuuskiellon ja luottamuksensuojan periaatteita on loukattu ..... II - 4212

Asianosaisten lausumat ..... II - 4212

Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta ..... II - 4214

Deltafinalle määrätyn sakon lopullisen määrän määrittäminen ..... II - 4218

Oikeudenkäyntikulut ..... II - 4219